

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING	
PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL (ARBENNIG)	CORPORATE SCRUTINY COMMITTEE (EXTRAORDINARY)	
DYDD IAU, 5 GORFFENNAF 2018 am 10.00 y. b.	THURSDAY, 5 JULY, 2018 at 10:00 a.m.	
YSTAFELL BWYLLGOR 1, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI	COMMITTEE ROOM 1, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI	
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Lewis Davies, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Dylan Rees (*Is-Gadeirydd/Vice-Chair*), Alun Roberts, Nicola Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Richard Griffiths, Richard O. Jones

PLAID LAFUR CYMRU/ WALES LABOUR PARTY

J. Arwel Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)(*Cadeirydd/Chair*)
Bryan Owen

AELODAU CYFETHOLEDIG (Gyda hawl pleidleisio ar faterion Addysg) / CO-OPTED MEMBERS (With voting rights when dealing with Educational matters)

Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig / The Catholic Church)
Mrs Anest G. Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales).

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 ADRODDIAD BLYNYDDOL CYFARWYDDWR STATUDOL Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL (Tudalennau 1 - 42)

Cyflwyno'r Adroddiad Blynyddol drafft am 2017/18.

3 RHAGLEN MODERNEIDDIO YSGOLION - ARDAL LLANGEFNI (Y GRAIG A'R TALWRN) (Tudalennau 43 - 76)

Cyflwyno adroddiad y Prif Weithredwr Cynorthwyol.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	05.07.18
Pwnc:	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2017/18
Pwrpas yr Adroddiad:	Derbyn a gwneud sylwadau ar yr adroddiad drafft terfynol a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Statudol
Cadeirydd Sgriwtini:	Y Cynghorydd Aled Morris Jones
Aelod (au) Portffolio:	Y Cynghorydd Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Alwyn Jones, Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a Fôn Roberts, Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
Awdur yr Adroddiad:	Dr Caroline Turner, Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol a Prif Weithredwr Cynorthwyol
Swyddog Cyswllt:	Elin Williams 01248 751813 ElinWilliams@ynysmon.gov.uk
Ffôn:	
E-bost:	
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i'r holl Aelodau

1 - Argymhelliad / au

Gofynnir i'r Pwyllgor:

- 1.1 Rhoi sylwadau ar gynnwys Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr, Cyngor Sir Ynys Môn ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol 2017/18.

2 - Cyswllt i Gynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Mae'r gwaith a wnaed gan y Gwasanaethau Cymdeithasol â chyswllt uniongyrchol â Chynllun Ynys Môn ar gyfer 2017/2022.

3 - Egwyddorion Arweiniol ar gyfer Aelodau Craffu

Bydd y set ganlynol o egwyddorion arweiniol yn cynorthwyo'r Aelodau i graffu'r pwnc hwn:

- 3.1 Y cwsmer / dinesydd [gan edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt pobl leol]
 3.2 Gwerth [ystyried a yw cynlluniau a chynigion yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol. Hefyd, edrych ar y gofynion ehangach o ran buddion cymunedol]
 3.3 Risg [Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt gwytnwch a thrawsnewid gwasanaeth. Mae'n ymwneud â throsglwyddo o wasanaeth traddodiadol i un wedi'i drawsnewid, ac am gadernid y gwasanaeth trawsnewidiol unwaith y bydd yn ei le]
 3.4 Canolbwyntio ar y system (gan gynnwys datblygiad sefydliadol) [Sicrhau bod gan y Cyngor a'i bartneriaid y systemau ar waith i sicrhau y gallant weithredu trawsnewidiad yn esmwyth, yn effeithlon a heb gael effaith negyddol ar y ddarpariaeth o wasanaethau]

3.5 Canolbwyntio ar berfformiad ac ansawdd [Sgriwitini yn ymgymryd â rôl monitro perfformiad neu sicrhau ansawdd, ar sail eithriad]

3.6 Canolbwyntio ar Lesiant [Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt gofynion Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol]

4 - Cwestiynau Craffu Allweddol

1. Sut mae'r adroddiad yn cyfleu sefyllfa gyfredol y Cyngor o ran y modd y mae'n darparu ei Wasanaethau Cymdeithasol ar gyfer plant, pobl ifanc ac oedolion?;
2. A yw'r adroddiad yn adlewyrchu'n gywir blaenoriaethau gwella yr Awdurdod mewn perthynas â'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant a Theuluoedd am y flwyddyn nesaf?;
3. Ym mha ffordd mae'r adroddiad yn adlewyrchu atebolrwydd a chyfrifoldeb y Cyngor mewn perthynas â'i Wasanaethau Cymdeithasol?

5 - Cefndir / Cyd-destun

Pwrpas yr adroddiad:

Derbyn a gwneud sylwadau ar yr adroddiad drafft terfynol a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Statudol. Pwrpas yr adroddiad yw hyrwyddo ymwybyddiaeth ac atebolrwydd ar gyfer perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf o ran darparu Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Mae'r adroddiad hefyd yn amlinellu'r ffocws ar gyfer gwelliant am y flwyddyn nesaf.

Nodwch os gwelwch yn dda y bydd yr adroddiad terfynol, unwaith y caiff ei gytuno, yn cael ei gyhoeddi ar Wefan y Cyngor gan ddefnyddio PGD rhyngweithiol – a fydd yn caniatáu ar gyfer linciau electronig i wefannau ac astudiaethau achos ac ati – a fydd yn gwneud yr adroddiad yn fwy diddorol a lliwgar o safbwynt gweledol. Mae'r templed ar gyfer yr adroddiad yn cael ei ddylunio gan ein Dylunydd Graffig a'n Swyddog Marchnata Digidol.

Diwrnod Herio'r Gwasanaeth

Cynhaliodd y Gwasanaeth sesiwn herio ar 14 Mehefin 2018 ac fe wahoddwyd sefydliadau partner, sefydliadau trydydd sector, gofalwyr, darparwyr a chynrychiolwyr y defnydd gwasanaeth i'r digwyddiad. Daeth nifer dda i'r digwyddiad.

Cyflwynwyd i'r sawl a oedd yn bresennol negeseuon trosolwg allweddol gan Caroline Turner, Prif Weithredwr Cynorthwyol yn rhinwedd ei swydd fel Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol a chan Alwyn Jones, Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a Fôn Roberts, Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. Roedd y Diwrnod Herio Gwasanaeth yn gyfle pwysig i ymgysylltu gyda'n cydranddeiliaid allweddol i adolygu cynnydd ac i nodi blaenoriaethau.

Amserlen

Bydd yr adroddiad terfynol yn cael ei rannu gyda'r Pwyllgor Gwaith ar 16 Gorffennaf 2018 a chyda'r Cyngor Llawn ar 25 Medi 2018. Ymhellach, bydd yr adroddiad terfynol yn cael ei cyhoeddi ar wefan y Cyngor ar ffurf PDF Rhyngweithiol.

6 - Asesiad Effaith Cydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Ddim yn berthnasol

7 - Goblygiadau Ariannol

Ddim yn berthnasol.

8 - Atodiadau:

Atodiad A- Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2017/18

9 - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

Drafft 2.0 26^{ain} o Fehefin 2018

Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwyr ar effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol 2017-18

Cyflwyniad y Cyfarwyddwr a'i Chrynodeb o Berfformiad

Rwy'n falch o gyflwyno'r trydydd Adroddiad Blynyddol dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Rwy'n falch o'r cynnydd yr ydym wedi'i wneud dros y deuddeng mis diwethaf wrth weithio'n gorfforaethol gyda'r Gwasanaethau Tai ac Addysg i roi cefnogaeth integredig. Mae ein cydweithrediad â phartneriaid hefyd wedi gwella, yn enwedig felly gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Heddlu Gogledd Cymru a'n partneriaid yn y Trydydd Sector.

Rydym wedi gwneud cynnydd sylweddol wrth wella Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn ystod 2017-18, ac mae Arolygiaeth Gofal Cymru wedi cydnabod hyn yn eu llythyr ym mis Ionawr 2018. Mae nifer o elfennau allweddol wedi bod i hyn:

- Rydym wedi adolygu'r gefnogaeth a roddir i'r rhan fwyaf o'r plant a'r bobl ifanc sydd naill ai'n Derbyn Gofal, ar y Gofrestr Amddiffyn Plant neu'n derbyn Cynllun Gofal a Chymorth. Mae hyn wedi sicrhau ein bod yn darparu'r lefel fwyaf priodol o gefnogaeth. Mae hyn yn fodd i'n Gweithwyr Cymdeithasol ganolbwyntio ar y plant a'r bobl ifanc a'u teuluoedd y mae angen cymorth arnynt ac y mae angen eu hamddiffyn.
- Rydym hefyd wedi cryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i deuluoedd nad oes angen ymyrraeth Gweithwyr Cymdeithasol arnynt, ond y mae angen cymorth ychwanegol arnynt ar hyn o bryd. Mae Teulu Môn yn dîm newydd sydd wedi bod yn weithredol ers mis Hydref 2017, ac mae ganddo adnoddau ychwanegol sylweddol. Bydd y Strategaeth Atal ac Ymyrraeth gynnar newydd yn ein galluogi i gomisiynu ymyraethau wedi'u targedu ar gyfer plant, pobl ifanc a'u teuluoedd, gan wneud defnydd effeithiol o'r grant Teuluoedd yn Gyntaf.
- Sefydlwyd y Tîm Teuluoedd Gwydn ym mis Hydref 2017 ar gyfer y teuluoedd hynny y mae eu hanghenion yn fwy, ac mae eisoes wedi rhoi cefnogaeth ddwys i deuluoedd sydd mewn perygl o fod â'u plant yn mynd i ofal, neu hwyluso rhai plant a phobl ifanc i ddychwelyd adref, lle bo hynny'n briodol.

Hoffwn ddiolch i Leighton Rees a Llŷr Bryn Roberts am arwain y Gwasanaeth mor effeithiol yn ystod 2017. Roeddwn yn falch o groesawu Fôn Roberts i swydd y Pennaeth Gwasanaeth ym mis Rhagfyr 2017. Mae ein taith gwella'n parhau, a'n nod yn ystod gweddill 2018 fydd sicrhau bod ymarfer proffesiynol ymhlith ein Gweithwyr Cymdeithasol yn gyson dda, ac y gwelwn welliant yn ein Dangosyddion Perfformiad. Byddwn hefyd yn ceisio cynyddu nifer y gofalwyr maeth a'r lleoliadau preswyl i blant "sy'n derbyn gofal" yn nes at eu cartrefi. Byddwn yn cryfhau'r gefnogaeth sydd ar gael i bobl ifanc wrth iddynt baratoi i adael ein gofal, gan roi cefnogaeth a chymorth iddynt ddod yn oedolion ifanc cyfrifol ac annibynnol. Rydym yn parhau i gyfarfod yn rheolaidd gydag Arolygiaeth Gofal Cymru, ac yn rhoi enghreifftiau o welliannau iddynt, wrth i ni baratoi ar gyfer arolwg arall yn nes ymlaen yn 2018.

Mae ein cefnogaeth i bobl Ynys Môn yn gyfrifoldeb corfforaethol, ac nid yw wedi'i gyfyngu i'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion statudol. Rydym wedi gwneud gwaith arloesol eleni i godi ymwybyddiaeth o effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, ac rydym hefyd wedi trefnu i holl weithwyr y Cyngor gael hyfforddiant ar Drais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Mae cynnydd bychan ond sylweddol mewn troseddau difrifol ar yr Ynys, gyda rhai o'r rheiny wedi'u targedu at bobl fregus, boed yn oedolion neu'n blant. Mae'r problemau yr ydym yn eu cysylltu yn draddodiadol â dinasoedd mewnol bellach yn cael effaith ar Ogledd Cymru, ac yn ei dro, ar Ynys Môn. Felly, bydd ein gwasanaethau'n parhau i weithio mewn partneriaeth â Heddlu Gogledd Cymru a Phartneriaid y Trydydd Sector i roi cefnogaeth i'r rhai y mae hyn yn cael effaith arnynt, ond hefyd i godi ymwybyddiaeth ymhlith ein cymunedau i geisio atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i'r gweithgarwch hwn. Mae'r Gwasanaethau Tai, Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a'r Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes wedi bod yn arbennig o weithgar yn eu cefnogaeth gan dargedu nifer o gymunedau y cafodd y materion hyn effaith arnynt yn ystod 2017, a byddant yn parhau i wneud hynny.

Rwy'n falch o'r cynnydd y mae Gwasanaethau Oedolion wedi'i wneud eleni, yn arbennig gydag ailfodelu Garreglwyd yng Nghaergybi fel y gallwn ddarparu cymorth arbenigol i bobl hyn â dementia, a'u gwneud yn bosib iddynt aros yn Ynys Môn, yn nes at deulu a ffrindiau. Bydd Hafan Cefni, y cyfleuster Gofal Ychwanegol newydd yn Llangefni, yn agor yn nes ymlaen yn 2018, a bydd hefyd yn galluogi mwy o bobl i aros yn eu cymuned wrth i'w hanghenion gofal a chymorth gynyddu. Rydym wedi dechrau'r broses o dendro am drefniadau Gofal Cartref newydd, ac rydym yn edrych ymlaen at ddyfarnu'r contractau yn fuan. Bydd hyn hefyd yn gwella gwasanaethau ar Ynys Môn, ac yn sicrhau mynediad gwell a chysondeb gwasanaeth ar draws yr Ynys. Bydd yr holl welliannau hyn yn fodd i ni gefnogi'n cydweithwyr ieched wrth i ni geisio lleihau'r broblem o Oedi wrth Drosglwyddo Gofal o'n hysbytai.

Byddwn yn parhau i adolygu a gwella'n cefnogaeth i'r rheiny ag Anableddau Dysgu, gan sicrhau bod y trefniadau'n briodol a gwneud defnydd effeithiol o adnoddau. Byddwn yn cyd-gynhyrchu unrhyw drefniadau newydd gyda darparwyr y trydydd sector, gan wrando ar farn defnyddwyr gwasanaeth, teuluoedd a darparwyr gwasanaeth wrth i ni wneud unrhyw newidiadau. Rwyf yn falch ein bod wedi gweld gwelliant yng nghanran gofalwyr oedolion a ofynnodd am asesiad neu adolygiad yn eu hawl eu hunain yn ystod y flwyddyn. Rydym hefyd wedi gweld gwelliant yng nghanran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod o ail-alluogi - oedolion nad oes ganddynt becyn gofal a chymorth chwe mis yn ddiweddarach. Mae galluogi pobl i gynnal neu adennill eu hannibyniaeth, ac aros yn eu cartref lle bo'n bosib, yn bwysig ar gyfer ansawdd bywyd y rheiny yr effeithir arnynt, a bydd y gefnogaeth a roddir gan deuluoedd a chymunedau'n dod yn gynyddol bwysig wrth i'r pwysau ar gyllidebau cyhoeddus barhau, gan adeiladu ar draddodiad cryf o ofalu am ein teuluoedd a'n

cymdogion yn ein cymunedau.

Hoffwn ddiolch i'n Haelodau Etholedig am eu her a'u cefnogaeth dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae eu cyfraniad i bolisiâu wedi cryfhau rhai o'n cynigion, ac mae'n bwysig gan eu bod yn gallu mynegi barn eu hetholwyr. Yn benodol, mae gwaith y Panel Gwella Gwasanaethau Plant wedi bod yn allweddol wrth oruchwylio'r gwelliannau yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd trwy gydol y flwyddyn a chryfhawyd y trefniadau a'u ffurfioli fel rhan o'r trefniadau Sgriwtini yn dilyn etholiadau'r awdurdod lleol ym Mai 2017. Mae'r rhyngweithio rhwng Aelodau'r Panel a rheolwyr o'r Gwasanaethau Plant, yn ogystal â'r ymweliadau Laming rheolaidd sydd wedi'u hailsefydlu'n ddiweddar, wedi bod o gymorth i aelodau ddeall cymhlethdod y gwasanaethau a ddarperir i blant, pobl ifanc, eu teuluoedd a'u gofalwyr, gan arwain at her a chraffu ehangach, ond hefyd at well cefnogaeth wrth i ni barhau i wneud newidiadau a gwella'r gwasanaeth.

Dr Caroline Turner
Prif Weithredwr Cynorthwyol a Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau
Cymdeithasol

Sut mae Pobl yn Llunio'n Gwasanaethau?

Mae ein busnes yn troi o gwmpas pobl, ein dinasyddion, ein cleientiaid, ein staff a'n partneriaid. Paratowyd hyn mewn fformat mwy hygyrch, i annog pobl Ynys Môn i'w ddarllen, i ddatblygu dealltwriaeth o ehangder ein gwasanaethau ac i gymryd rhan mewn unrhyw ymgynghoriadau ynghylch y ffyrdd y gallwn wella'n gwasanaethau.

Fel Cyngor, rydym wedi ymrwymo'n llwyr i ddarparu gwasanaeth dwyieithog. Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn yn parhau i weithio tuag at Fframwaith Strategaeth Llywodraeth Cymru, 'Mwy Na Geiriau', ac ar hyn o bryd mae 81% o staff y Gwasanaethau Plant a 74% o staff y Gwasanaethau Oedolion a ymatebodd bron yn rhugl eu Cymraeg neu'n siaradwyr Cymraeg rhugl. Mae hyn yn gynnydd ar ffigurau blynyddoedd blaenorol.

Rydym yn cyfathrebu'n rheolaidd gydag unigolion a sefydliadau sy'n bartneriaid er mwyn casglu gwybodaeth a barn. Defnyddiwyd ymgynghoriadau, cyfarfodydd, digwyddiadau a holiaduron dros y flwyddyn i'n helpu i ddeall beth sy'n bwysig i'r rhai yr ydym yn ceisio'i helpu fwyaf. Mae hyn yn ei dro yn helpu i lunio'n cynlluniau gwella ac yn helpu i flaenoriaethu'n gwaith. Enghreifftiau o hyn fyddai cysylltiad Ward Seiriol â datblygu darpariaeth Gofal Ychwanegol.

Mae gweithio'n agos gyda'n partneriaid yn hanfodol bwysig yn yr hinsawdd gyfredol. Mae cyd-gynhyrchu gofal a chymorth gydag unigolion, cymunedau a sefydliadau'n ein galluogi i wneud hyn ac i herio, addasu a newid modelau gofal cyfredol.

Mae datblygiad Gŵyl Indeg yn enghraifft gadarnhaol o gyd-gynhyrchu. Dyma syniad a ddaeth gan riant ac fe dyfodd a dod yn realiti trwy baroddrwydd Gwasanaeth Arbenigol Plant / Teuluoedd yn Gyntaf a'r Trydydd Sector (Cynnal Gofalwyr) i weithio mewn partneriaeth i gynnal y digwyddiad. Fe'i cynhaliwyd ar yr 28ain o Fawrth 2018 ac roedd yn llwyddiant ysgubol gyda llawer o blant, teuluoedd ac oedolion yn dod yno. Roedd stondinau gwybodaeth, gweithgareddau, gweithdai cerdd a bandiau byw.

Rydym hefyd wedi parhau i weithio gyda'r gymuned, sefydliadau'r trydydd sector a phartneriaid eraill i gryfhau gweithio mewn partneriaeth. Rydym hefyd yn parhau i weithio o fewn y gymuned trwy'n Timau Amlddisgyblaethol a Chydlynwyr Asedau Lleol.

Mae gennym Fforwm Gofal Maeth Ynys Môn sydd â'r nod o wella a datblygu'r gwasanaeth maethu ar Ynys Môn trwy gydweithio fel tîm, er mwyn gwella ansawdd bywyd Plant sy'n Derbyn Gofal ar Ynys Môn. Mae gennym hefyd arolwg blynyddol yn gofyn i ofalwyr maeth am eu barn ar bopeth o'r gefnogaeth a gânt i'r hyfforddiant y maent wedi'i gael. Rydym hefyd wedi datblygu cynllun mentora newydd gyda'n gofalwyr maeth fel rhan o brosiect peilot gyda'r rhwydwaith maethu. Fel rhan o hwn,

cynhaliwyd sesiynau ymgynghori gyda gofalwyr maeth a chafodd yr adborth ei gynnwys mewn polisiau a chanllawiau.

Mae'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol sy'n cynnwys Ynys Môn wedi cyhoeddi cynllun pum mlynedd newydd ar gyfer sut y bydd gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn gweithio gyda'i gilydd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth pobl yng Ngogledd Cymru. Mae'r cynllun yn nodi'r blaenoriaethau ar gyfer integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol ar draws Gogledd Cymru i bawb. Fe'i hysgrifennwyd mewn ymateb i'r asesiad poblogaeth a amlygodd gynnydd yn yr angen am ofal a chymorth. Mae pobl ledled Gogledd Cymru wedi cymryd rhan i gael dweud eu dweud am hanfod gwasanaethau yn y dyfodol. Mae'r cynllun ar gael yn: <https://www.northwalescollaborative.wales/north-wales-population-assessment/regional-plan/>

Mae Gwasanaethau Oedolion Ynys Môn hefyd yn drafftio'u cynllun comisiynu ar gyfer y dyfodol a chaiff ei gyhoeddi ddiwedd blwyddyn ariannol 2018/19.

Rydym hefyd yn dysgu o gwynion a wneir ac mae nifer y cwynion ynghylch y Gwasanaethau Plant wedi gostwng yn ystod ail ran y flwyddyn. Mae'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion yn gwneud yn dda wrth gwrdd ag achwynwyr i drafod cwynion ond mae angen i ni sicrhau ein bod yn ysgrifennu at bob achwynydd o fewn pum diwrnod i gyfarfodydd. O ran sylwadau cadarnhaol, cofnodwyd cyfanswm o 232 o sylwadau cadarnhaol yn ystod y flwyddyn (96 am y Gwasanaethau Plant a 136 am y Gwasanaethau Oedolion) - cynnydd o 202 ar gyfanswm y flwyddyn flaenorol.

Safon Ansawdd 1

Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chyd-gynhyrchu deilliannau lles personol y mae pobl am eu cyflawni

Oedolion

Ein **Pwynt Mynediad Sengl** neu **SPOA** yw'r man cyswllt cyntaf ac mae'n rhoi cyfle i unigolion gael gwybodaeth, cyngor a chymorth clir a dealladwy, a lle bo angen, mae'n ystyried a oes angen asesiad pellach ar yr unigolyn. Mae'n cefnogi oedolion 18 oed a throsodd, gan gynnwys gofalwyr.

Byddwn yn adolygu effeithiolrwydd ein gwasanaeth SPOA i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Yn ystod y flwyddyn, bu i ni adolygu ein **trefniadau eirioli** a sefydlu contract newydd, mewn partneriaeth â Chyngor Gwynedd. Mae Cymdeithas Cyngor ac Eiriolaeth Gogledd Cymru bellach yn darparu eiriolaeth dan gyfarwyddyd ar draws yr holl grwpiau defnyddwyr sy'n oedolion, cefnogaeth hunaneiriolaeth ac ymgysylltu â phrosiectau penodol. Mae hyn yn ein rhoi mewn sefyllfa well i gwrdd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac i hyrwyddo arfer gorau.

Mae **Cyswllt Cymunedol Môn**, y Trydydd Sector a'r pwynt mynediad cymunedol sydd dan ofal Medrwn Môn yn parhau i ddarparu Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth ynghylch gweithgareddau, grwpiau a dosbarthiadau cymunedol. Mae'r Cyngor a Medrwn Môn yn parhau i weithio mewn partneriaeth â gwahanol adrannau'r Cyngor a sefydliadau lleol i roi gwybodaeth leol am y ddarpariaeth i gefnogi lles pobl ar wefan **Dewis Cymru**.

Plant a Theuluoedd

Canolfan Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yw **Teulu Môn** sydd wedi'i sefydlu mewn ymateb i'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac mae'n cynnwys dyletswyddau'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd dan Ddeddf Gofal Plant 2006. Rydym yn frwd dros sicrhau bod pob plentyn, teulu a phob gweithiwr proffesiynol yn ei chael yn hawdd cael gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth gyfoes. Yn ddiweddar,

rydym hefyd wedi gwneud trefniadau gyda Dewis Cymru fydd yn ei gwneud yn bosib i deuluoedd Ynys Môn gael gwybodaeth trwy eu gwefan.

Mae'r swyddogion ymgysylltu wedi cymryd rhan mewn nifer o ddiwyddiadau Môn i hyrwyddo'r gwasanaeth. Ymhlith y digwyddiadau hyn mae diwrnodau o hwyl i'r teulu, gwyliau, yr Eisteddfod Genedlaethol, Sioe Môn a gŵyl unigryw sy'n hyrwyddo cynnwys plant ag anableddau.

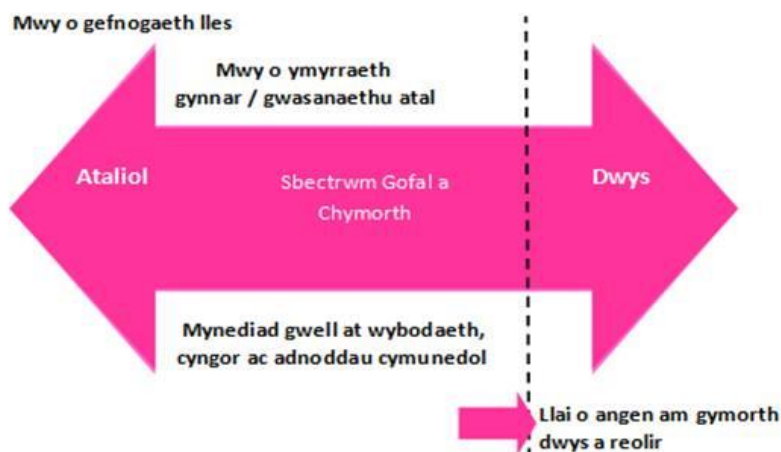
Mae swyddogion ymgysylltu yn Nheulu Môn yn cael y sgwrs 'Beth sy'n Bwysig' gydag unigolion i ystyried sut gellir eu cefnogi i ddefnyddio'u cryfderau a'u hadnoddau eu hunain i gael lles a chanlyniadau personol. Mae lles yn troi o amgylch rhywun sy'n

hapus, yn iach ac yn gyfforddus â'u bywyd ac â'r hyn y maen nhw'n ei wneud. Rydym wedi buddsoddi mewn hyfforddiant i'r swyddogion ymgysylltu ar Gyfweld Ysgogol a Therapi Byr yn Canolbwyntio ar Atebion er mwyn ychwanegu at y set sgiliau sydd gennym ar hyn o bryd a'i wella. Nododd cynrychiolydd o Ofal Cymdeithasol Cymru a dreuliodd y diwrnod gyda Theulu Môn fod y staff yn hapus iawn ac wedi ymrwymo i'w gwaith ac yn cyflwyno gwasanaeth drws ffrynt ardderchog i bobl oedd yn galw o ran eu sgiliau gwasanaeth cwsmeriaid.

Wrth asesu anghenion cymwys, gan ddechrau gyda'r sgwrs 'Beth sy'n Bwysig', mae gweithwyr nawr yn canolbwyntio ar gryfderau pobl a chefnogaeth gymunedol sydd ar gael a gweithio gydag unigolion (gan gynnwys gofalwyr) ar y ffordd orau o ddefnyddio'r hyn sydd ar gael iddynt i ddiwallu eu hanghenion. Mae'n hanfodol ystyried y deinamig teuluol yn y broses hon. Wedi gwneud hyn, a'r farn yw bod angen gofal ffurfiol i gynorthwyo unigolyn neu deulu, datblygwr cynllun gofal a chymorth.

Yr hyn yw ymyrraeth gynnar yw helpu i atal pobl ifanc a theuluoedd â phlant o bob oed rhag datblygu problemau sy'n anodd eu goresgyn. Drwy roi i deuluoedd y sgiliau a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt yn gynnar, rydym yn fwy tebygol o'u hatal rhag mynd i anawsterau yn nes ymlaen, ac yn fwy tebygol o helpu teuluoedd i feithrin cylchoedd rhyng-genhedlaeth o riantu, perthnasoedd ac ymddygiad cadarnhaol. Drwy adeiladu ar gryfderau rhieni, gallwn eu helpu i greu amgylchedd cefnogol a chyfoethog i'w plant gyflawni eu potensial ac i adlewyrchu eu hymddygiad cadarnhaol.

Beth mae'r Ddeddf yn ceisio'i gyflawni: Atal

Ein nod yw galluogi teuluoedd bregus i allu rheoli eu problemau'n well a rhoi amgylchedd addas, diogel i'w plant. Byddai hyn yn golygu:

- **ADEILADU** gwydnwch ymhlith plant, pobl ifanc, rhieni, gofalwyr a'r gymuned.
- **ATAL** angen rhag gwaethygu trwy nodi materion yn gynnar ac ymyrryd yn effeithiol.
- **DIOGELU** rhag niwed sylweddol trwy gynnig ymyrraeth ddwys ac effeithiol.

Mae model Teulu Môn yn gweithio'n dda os yw teuluoedd yn cael eu cymell i fynd am ddarpariaeth a chefnogaeth ac os yw'r ddarpariaeth ar gael ac mae modd cael ati. Fodd bynnag, yn aml nid yw teuluoedd sy'n cael eu cyfeirio'n uwch yn sylweddoli bod ganddynt broblemau neu mae o fudd iddynt beidio â bod yn agored am eu hamgylchiadau.

Mae ein tystiolaeth hefyd yn awgrymu y gallwn ddarogan pwy yw'r teuluoedd mwyaf bregus ac y gwyddom amdanynt eisoes yn rhywle yn y system.

Felly, yr amcanion ar gyfer ein Gwasanaeth Teulu Môn yw: -

- Sefydlu cronfa ddata gynhwysfawr o adnoddau a gwasanaethau mewn fformat sy'n hygyrch ac ar gael i blant a theuluoedd.
- Bod y ddarpariaeth hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth yn cael adnoddau priodol.
- Sefydlu cysylltiad â gwasanaethau gwybodaeth a chyngor eraill ac o bosib intigreiddio â nhw.
- Creu cysylltiadau a pherthynas â rhanddeiliaid allweddol i sicrhau eu bod yn deall eu rôl yn y broses ac yn meddu ar y sgiliau sydd eu hangen.
- Sefydlu systemau, sgiliau a phrosesau i gasglu cynnwys angenrheidiol y sgwrs 'Beth sy'n Bwysig' naill ai'n uniongyrchol neu drwy'r asiantaethau cyfeirio.
- Sefydlu systemau gwybodaeth er mwyn casglu gwybodaeth ehangach a chanfod maint a natur y risg a'r bregusrwydd.

Rydym yn cynnig ymyrraeth weithgar mewn amgylchiadau lle mae risg sylweddol o broblemau'n gwaethygu gyda'r bwriad o liniaru'r angen hwnnw. Yn y cyd-destun hwn, yr hyn yr ydym yn bryderus yn ei gylch yw'r: -

- Perygl niwed arwyddocaol / cael ei roi ar y gofrestr amddiffyn plant
- Yr angen i fynd i'r broses Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO)
- Yr angen i fynd i Achosion Gofal
- Yr angen i blant aros yn y system plant sy'n derbyn gofal.

Lle bo'n bosib ac yn briodol, mae ein model o ymyrraeth yn ceisio ymdrin â materion ar lefel y gwasanaethau cyn statudol. Yn y cyd-destun hwnnw, bydd y Gwasanaeth Ymyrraeth ac Atal Cynnar yn ymdrin â phob amgylchiad nad yw'n cynnwys ymchwiliad Adran 47 neu gael gwared â gofal, yn y modd hwnnw. Bydd hyn yn cael ei wneud gan staff a ddynodir yn y grwpiau Tîm o amgylch y Teulu, grwpiau ymarfer Gweithwyr Cymdeithasol a gwasanaeth camu ymlaen newydd. Y grwpiau ymarfer Gwaith Cymdeithasol fydd yn arwain y gwaith ymchwilio i mewn i niwed arwyddocaol (ymchwiliadau A47), asesiad gofal a chymorth cymhleth neu symud i ofal.

Mae **Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod** yn brofiadau a all gael effaith ar ddatblygiad plant a chael effaith ar eu hiechyd, eu hymddygiad a'u cyfleoedd pan fyddant yn oedolion. Rydym yn awyddus i wreiddio'n gwybodaeth o amgylch agenda Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ac rydym wedi darparu hyfforddiant i bob aelod o staff i wella eu dealltwriaeth.

Gwasanaethau Arbenigol Plant

Mae cael y Gweithiwr Cymdeithasol Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth pwrpasol wedi bod yn ffordd effeithiol o reoli cyfeiriadau newydd sy'n dod i mewn i'r gwasanaeth. Gan nad oedd yn ymarferol i'r Gweithiwr Cymdeithasol Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth barhau i asesu'r cyfeiriadau newydd oedd yn benodol ar gyfer gwasanaethau lechyd, megis rheoli ymddygiad, datblygu sgiliau, ac anghenion iechyd cymhleth, mae tîm nyrsio anabledd dysgu cymunedol y plant wedi sefydlu clinigau 'sgrinio' fel ffordd o asesu cyfeiriadau newydd.

Blaenoriaethau 2018/19

- Byddwn yn parhau i weithio gyda phob sefydliad a phartner i gryfhau gwaith partneriaeth, a gwella'n cymunedau i'n holl ddinasyddion.
- Cwblhau gwaith gwerthuso ac ailfodelu'n SPOA i sicrhau ei fod yn integreiddio'n llwyr â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a Medrwn Môn.
- Defnyddio cyllid Teuluoedd yn Gyntaf i dreialu swydd hybrid newydd - Cydlynnydd Anabledd a Lles. Mae hyn yn dilyn gwaith datblygu Teulu Môn ac adolygu'r broses gyfeirio.
- Byddwn yn gwella arfer ar draws y Gwasanaethau Plant cyfan ac yn sicrhau cysondeb o ran asesiadau, ymweliadau statudol, cofnodi a rhoi cefnogaeth.
- Ymgorffori ffyrdd newydd o weithio, gan sicrhau bod pob cyfeiriad at y tîm integredig yn dod i'r Gwasanaeth Arbenigol Plant trwy Deulu Môn, a chwblhau sgwrs 'Beth sy'n Bwysig'. Yn ei dro, bydd yr Arweinydd Ymarfer yn penderfynu sut dylid symud ymlaen gyda'r cyfeiriadau, mynd naill ai i'r Tîm o amgylch y Teulu / Teulu Môn, Gwasanaethau Arbenigol Plant neu eu cyfeirio at wasanaethau cyffredinol neu wasanaethau anstatudol amgen.
- Bydd Teulu Môn yn parhau ac yn ychwanegu at y Strategaeth Ymgysylltu bresennol, gan greu cysylltiadau â chymunedau, teuluoedd ac unigolion ar Ynys Môn.
- Creu Awdurdod Lleol sy'n ymwybodol o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ac i staff fod yn ymwybodol o drawma.

Mesur Safonau Ansawdd 1:

- 94.25% yn dweud iddynt gael eu trin ag urddas a pharch
- 91.92% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn "Yn gyffredinol, pa mor fodlon ydych chi / oeddech chi gyda'r gwasanaethau gofal a chymorth a gawsoch?"
- 92.60% o oedolion sy'n derbyn pecyn cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol yn dweud eu bod yn fodlon â'r gwasanaeth y maent yn ei dderbyn
- 92.60% o oedolion sy'n derbyn pecyn cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol yn dweud eu bod yn fodlon ynglŷn â'r modd yr oedd y gwasanaethau yr oeddynt yn ei dderbyn yn bodloni eu hanghenion

Safon Ansawdd 2

Gweithio gyda phobl a phartneriaid i ddiogelu a hybu iechyd corfforol a meddyliol a lles emosiynol pobl

Oedolion

Mae **Tîm Gofal Uwch Môn** yn parhau i gefnogi gwaith i atal pobl fregus, henoed â chyflyrau iechyd lluosog rhag gorfod mynd i'r ysbyty.

Mae'r Tîm hwn yn chwarae rhan mewn hyrwyddo annibyniaeth ac ailalluogi. Bellach mae Uwch-barmedig Ymarfer wedi ymuno â'r Tîm. Gyda'r rôl hon mae'r gwasanaeth wedi gallu derbyn gartref mwy o gleifion sy'n ddifrifol wael, a hynny'n uniongyrchol gan Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru.

Gwasanaeth Tîm Gofal Uwch Môn Medi 2017 - Mawrth 2018:	
Nifer y cleifion a gyfeiriwyd	117
Ymweliadau wedi'u cwblhau	533
Nifer y bobl na fu raid iddynt fynd i'r ysbyty	91
Dyddiau gwely wedi'u harbed	409

Cynhaliwyd cyfarfod o'r Grŵp Unigrwydd ac Arwahanrwydd gyda'r holl randdeiliaid yn cyfrannu, gan gynnwys sefydliadau gwirfoddol ac Age Cymru Gwynedd a Môn. Nodwyd mai'r prif reswm dros unigrwydd ac arwahanrwydd oedd nad oedd yna gludiant cymunedol, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig ac, yn sgil hyn, cynhelir uwchgynhadledd ar y mater penodol hwn i lunio dull cydgysylltiedig i roi sylw i'r mater hwn.

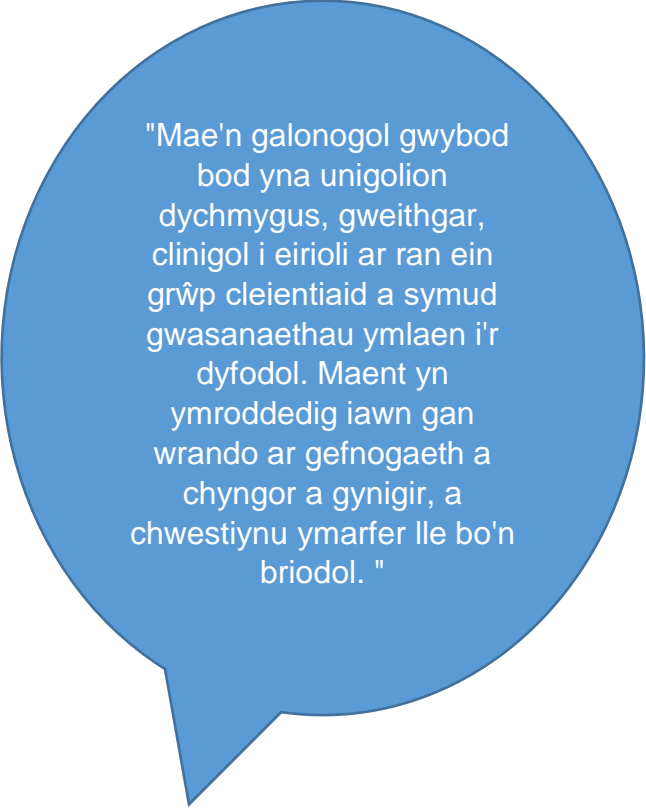
Fel rhan o waith parhaus datblygu Cymunedau sy'n Oed Gyfeillgar, mae Hybiau Cymunedol yn cael eu datblygu ar draws yr Ynys a bydd hyb wedi'i leoli yn y cyfleuster Gofal Ychwanegol yn Llandefni

Mae gwasanaeth Tylluanod y Nos yn rhoi gofal a chymorth parhaus i bobl dros nos yn eu cartrefi eu hunain

Mae Gwasanaethau Oedolion bellach yn rhoi Gwasanaeth Saith Diwrnod llawn sy'n canolbwyntio ar ofal ataliol; gan osgoi anfon pobl i'r ysbyty heb fod raid neu oedi cyn eu rhyddhau

Rydym yn parhau i sefydlu Cynghreiriau Cymunedol trwy ein Model Creu Cymunedau. Mae Cynghrair Gymunedol Seiriol wedi'i hen sefydlu.

Rydym yn darparu ac yn comisiynu ystod o gyfleoedd gofal dydd a gwaith ar draws Ynys Môn i unigolion ag anableddau dysgu, gan gynnwys pobl ag anghenion cymhleth iawn. Mae'r gwasanaethau'n cynnig cyfleoedd gwahanol, gan gynnwys datblygu sgiliau byw'n annibynnol, sgiliau gwaith, sgiliau cymdeithasol, presenoldeb cymunedol, a rhoi seibiant i ofalwyr. Mae gan y rhan fwyaf o wasanaethau agwedd fasnachol sy'n cynnig gwasanaethau garddio, gwaith coed, celf a chrefft, gan ei gwneud yn bosib i unigolion brofi amgylchedd busnes go iawn.

"Mae'n galonogol gwybod bod yna unigolion dychmygus, gweithgar, clinigol i eirioli ar ran ein grŵp cleientiaid a symud gwasanaethau ymlaen i'r dyfodol. Maent yn ymroddedig iawn gan wrando ar gefnogaeth a chyngor a gynigir, a chwestiynu ymarfer lle bo'n briodol. "

Mae'r **Tîm Gwasanaethau Cymorth Cymunedol** yn rhan hanfodol o'n

gwaith darparu cymorth iechyd meddwl yn y gymuned. Mae'r tîm yn cael arian grant gan **Gefnogi Pobl** ac mae'n rhoi cymorth sy'n gysylltiedig â thai i bobl mewn gofal sylfaenol ac eilaidd. Rhoddir cymorth i bobl ag anghenion cymedrol i gymhleth mewn amrywiaeth o leoliadau cymunedol gan gynnwys pobl sy'n byw yn eu cartrefi eu hunain ac mewn dau gynllun byw â chymorth lle mae unigolion yn cael eu cefnogi i ddatblygu'r sgiliau sy'n angenrheidiol ar gyfer byw'n annibynnol. Yn ystod y flwyddyn, mae'r tîm wedi gweithio'n agos gyda phartneriaid yn y sector tai i sicrhau llety addas i symud ymlaen o'r cynlluniau tai â chymorth. Mae'r tîm yn frwd o ran hyrwyddo adferiad a lles ac yn gweithio gydag ystod o ddarparwyr lleol yn y Trydydd Sector i leihau stigma, hyrwyddo cynnwys cymdeithasol a rhoi cymorth sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

Mae'r **Gwasanaeth Ailalluogi** ar gyfer oedolion 18 oed a throsodd i'w cael 'yn ôl ar eu traed' trwy adennill eu hannibyniaeth yn dilyn cyfnod o salwch, anabledd neu golli hunanhyder a'u grymuso i reoli eu hiechyd a'u lles. Rhan annatod o'r gwasanaeth hwn yw darparu offer a thechnoleg gynorthwyol sy'n cefnogi annibyniaeth. Darperir llawer o'r offer hwn trwy siop fenthyciadau a ddarperir ar y cyd gan y Bwrdd Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol Conwy a Gwynedd.

Rydym yn parhau i fod â thri gwely gofal canolraddol penodol ym Mhlas Mona yn Llanfairpwll. Mae'r rhain yn parhau i gael eu defnyddio i hwyluso achosion o bobl yn gadael yr ysbyty lle mae angen cyfnod pellach o ailalluogi. Fe'u defnyddir hefyd fel gwelyau 'camu i fyny' i atal pobl y mae angen cyfnod asesu pellach arnynt rhag gorfod mynd i'r ysbyty. Y bwriad yw y bydd gwelyau gofal canolraddol ar gael yn ein cynlluniau Tai Gofal Ychwanegol ym Mhenucheldre a Hafan Cefni yn ystod y flwyddyn nesaf.

Tîm Amlddisgyblaethol - Rydym yn parhau i fod â thimau amlddisgyblaeth yn Ysbyty Penrhos Stanley yng Nghaergybi, Canolfan Iechyd Amlwch a Phlas Mona. Yn ogystal, rydym yn dal i gael adnoddau gofal canolraddol ar gyfer lleoliadau tymor byr mewn cartrefi gofal ar yr Ynys i reoli sefyllfaoedd argyfwng a hefyd i gyflymu gwaith rhyddhau pobl o'r ysbyty. Mae'r Timau Amlddisgyblaethol yn hanfodol i arfer da. Rydym wedi parhau i gryfhau gwaith amlbartneriaeth trwy Fodel Môn ac rydym yn gwella gwaith partneriaeth ymhellach gyda'n darparwyr gofal cartref.

Un elfen allweddol o'r Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda yw '**Atal Codymau**'. Gyda phartneriaeth rhwng Adran Hamdden y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd, mae'r Gwasanaeth yn parhau i gynnig ystod eang o ymyriadau i'r rhai dros 65 oed ar Ynys Môn i helpu i leihau'r perygl o gael codwm a bod ofn cael codwm.

Plant a Theuluoedd

Gofalwyr ifanc - Mae darparu gwasanaethau i ofalwyr ifanc yn hanfodol i gynorthwyo a chefnogi plant a phobl ifanc i gael profiadau cadarnhaol yn ystod eu plentyndod. Rydym yn comisiynu Gweithredu dros Blant i gyflawni'r gwaith hwn ac asesu gofalwyr ifanc a'u hanghenion ledled Ynys Môn.

Mae **Partneriaeth y Bont** yn parhau i roi gwasanaeth gan Weithiwr Cymdeithasol Gwasanaethau Arbenigol Plant a Chydlynnydd Pontio sy'n gweithio o Ganolfan Addysg Y Bont yn wythnosol. Mae hyn wedi creu perthynas waith agosach rhwng y ddau wasanaeth ac wedi datblygu ffordd o gynorthwyo unigolion a theuluoedd mewn ffordd fwy ymatebol a chydlynol pan gyfyd unrhyw faterion neu bryderon.

Blaenoriaethau 2018/19

- Cynnal adolygiad o wasanaethau dydd mewnol i oedolion ag anableddau dysgu, gan ganolbwyntio ar ddilyniant, dewis cleientiaid a chanlyniadau.
- Cryfhau a datblygu ymhellach ein Tîm Amlddisgyblaethol sy'n gweithio yn y tair ardal mewn partneriaeth â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, partneriaid y trydydd sector a darparwyr gofal cartref er mwyn darparu ymatebion amserol a sicrhau bod modd cael at ddarpariaeth integredig yn lleol.
- Gweithredu ein contract gofal cartref newydd ym mis Mehefin 2018 a sicrhau y caiff ei drosglwyddo'n llyfn a'i gyfleu'n dda i ddarparwyr llwyddiannus.
- Cefnogi'r gwaith o fwrw ymlaen â model cymunedol Cynghrair Seiriol.
- Hoffai Gwasanaethau Arbenigol Plant ddatblygu'r gwasanaeth i gynnig sesiwn 'galw heibio' rheolaidd i'r holl blant, pobl ifanc a theuluoedd / gofalwyr sy'n mynd i Ganolfan Addysg Y Bont. Gallai'r sesiynau hyn gynnwys cyngor / cymorth gan dîm nyrsio anabledd dysgu cymunedol plant, sesiynau Teulu Môn / Tîm o gwmpas y Teulu / Llwybr Niwroddatblygiadol gan ddibynnu ar anghenion y plentyn anabl, y person ifanc a'u teuluoedd / gofalwyr.
- Bod Gwasanaethau Plant yn recriwtio i'r swyddi a ganlyn:

- **Gweithiwr Lles Emosiynol** (bydd y gweithiwr hwn yn gweithio gyda phlant y credir eu bod yn cael anawsterau gyda chyflyrau cyffredinol o bryder).
- **Gweithiwr Teulu Trais yn y Cartref** - bydd y gweithiwr hwn yn rhoi cymorth i'r plant lle mae trais yn y cartref wedi'i adnabod ac yn gweithio gyda'r teulu cyfan gan gynnwys gyda'r rhieni.
- Bydd **Gweithiwr Cydberthynas Iach** yn gweithio'n agos gydag ysgolion, gwasanaethau plant a gwasanaethau iechyd cymunedol i adnabod arwyddion cynnar o ymddygiad rhywiol niweidiol ymhlith plant oedran cynradd ac uwchradd.
- **Gweithiwr Iechyd Meddwl Rhieni a Chamddefnyddio Sylweddau** - bydd y gweithiwr yn ymyrryd yn seiliedig ar dystiolaeth yng nghyswllt rhieni a theuluoedd a allai fod yn dioddef o iselder lefel isel neu anhwylder gorbryder cyffredinol.

Mesur Safonau Ansawdd 2:

- 573 o oedolion angen gofal preswyl arnynt ryw adeg yn ystod y flwyddyn o'i gymharu â 637 y llynedd.
- 366 o oedolion mewn gofal preswyl y 31^{ain} o Fawrth 2018 o'i gymharu â 396 yn 2017.

*"Roeddech i gyd mor garedig. Nid oedd dim yn ormod i chi – rydych yn staff gofalgar a thosturiol. Yn wir, rydych chi'n dîm gwych, mi alla i dystio i hynny. Mewn gwirionedd mae Brwynog yn gartref oddi cartref. Diolch yn fawr i chi i gyd. "- **Brwynog, Gwasanaethau Oedolion***

*"Yn syml, y lle gorau. Tîm Fantastig. Awyrgylch hyfryd, cyfeillgar, tawel. Wedi mwynhau bob eiliad ym Mhlas Crigyll. Alla i ddim diolch ddigon i chi. "- **Plas Crigyll***

Safon Ansawdd 3

Gwarchod a diogelu pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Trefniadau Diogelu Corfforaethol

Mae "Diogelu" yn gyfrifoldeb ar bawb yn y Cyngor. Er mai Gwasanaethau Cymdeithasol yw'r Gwasanaeth arweiniol ar gyfer ymdrin ag ymholiadau ynghylch honiadau / pryderon y gallai plant ac oedolion fod yn cael niwed sylweddol, mae cyfrifoldeb ar bawb i ddiogelu lles plant, pobl ifanc ac oedolion a allai fod mewn perygl, beth bynnag yw rôl yr unigolyn. Trwy waith ei Fwrdd Diogelu Corfforaethol, mae'r Awdurdod Lleol wedi sefydlu nifer o bolisiau allweddol i gynnal ei drefniadau Diogelu Corfforaethol, ac mae wedi gwneud cynnydd sylweddol wrth gwblhau'r camau i'w cymryd yn y Cynllun Gweithredu Diogelu Corfforaethol.

Cyflawniadau allweddol

- Adolygu'r Polisi Diogelu: i sicrhau ei fod yn gyfredol, a bod Dyletswyddau Caethwasiaeth Fodern a Dyletswyddau Atal yn cael eu gwreiddio yn y trefniadau corfforaethol.
- Darparu hyfforddiant i staff yn unol â'u rôl a'u cyfrifoldebau. Mae dros 1600 o staff wedi bodloni'r gofynion i gwblhau'r hyfforddiant Gofyn a Gweithredu Lefel 1 fel rhan o'n cyfrifoldebau yn y Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
- Cymeradwywyd y Polisi Trwyddedu Tacsis diwygiedig, sy'n cynnwys hyfforddiant gorfodol (hyfforddiant ar Blant y Manteisir arnynt yn Rhywiol) i yrwyr tacsis, a gyflwynwyd gan yr Awdurdod Lleol ochr yn ochr â hyfforddiant i'r heddlu yn ystod 2017/18.
- Parhau i sicrhau bod goblygiadau diogelu datblygiadau mawr yn cael eu hadnabod, a datblygu gwaith lliniaru.

Cyd-destun Rhanbarthol ac Amlasiantaethol

Mae'r Cyngor yn chwarae rhan lawn yng ngwaith a blaenoriaethau Byrddau Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru ar gyfer plant ac oedolion: yn rhanbarthol a lleol. Mae hyn wedi cynnwys cefnogaeth ariannol ac amser swyddogion. Ni chynhaliwyd Adolygiadau Ymarfer Plant nac Oedolion mewn perthynas â'n gwaith yn ystod 2017/18. Datblygwyd ein trefniadau sicrhau ansawdd amlasiantaethol yn ystod y flwyddyn.

Rydym wedi parhau i chwarae rhan yn y trefniadau Amlasiantaethol ar gyfer diogelu'r cyhoedd (MAPPA) a Chynhadledd Asesiad Risg Amlasiantaethol (MARAC). Mae Trefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd yn parhau i fonitro a rheoli risg yn amlasiantaethol o ran unigolion sy'n cael eu hasesu fel risg uchel i'r cyhoedd.

Gwasanaethau Oedolion

Mae'r Gwasanaeth wedi parhau i weithredu'r gofynion diogelu diwygiedig dan Ran 7 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, gan symud i ffwrdd o iaith y broses POVA i ddangos tystiolaeth y cydymffurfir â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Rydym wedi gweithio gyda Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru i werthuso'n harfer diogelu'n annibynnol. Er ei bod yn ddyddiau cynnar ar hyn o bryd, rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo i ddysgu gan y bobl sy'n derbyn ein gwasanaethau.

Fel gyda Gwasanaethau Plant, mae gwerthuso ymarfer yn dangos bod enghreifftiau o arfer da, o ran diogelu oedolion a allai fod mewn perygl. Fodd bynnag, mae'r Gwasanaeth yn cydnabod bod angen gwella cadernid y broses ddiogelu a gwneud y defnydd gorau o gyfnod ymholiadau'r broses Oedolion mewn Perygl. Mae nifer o faterion i'w datblygu'n amlasiantaethol, gan gynnwys dwyn yr asiantaethau sy'n bartneriaid i mewn i'r Broses Oedolion mewn Perygl ac ansawdd yr Adroddiadau Diogelu a wneir gan asiantaethau sy'n bartneriaid.

Yn y Panel VARM (Panel Oedolion Bregus a Rheoli Risg) rydym yn gweithio gyda'n cydweithwyr o Heddlu Gogledd Cymru i gydlynu'n gwaith wrth gefnogi unigolion ar draws gwasanaethau cyhoeddus sy'n arddangos anghenion cymhleth. Dengys y gwaith gwerthuso y bu gwella mewn ymgysylltiad â gwasanaethau cefnogi, trwy weithredu'n amlasiantaethol, gyda llai o alwadau ar yr Heddlu ac Ambiwlans Cymru. Roedd lleihad yn natur fregus oedolion a'r risgiau iddynt o ganlyniad uniongyrchol i'w cyfeirio at VARM. Dangosodd adborth gan weithwyr proffesiynol a aeth i VARM fod y panel yn effeithiol wrth sicrhau gweithredu'n amlasiantaethol wrth weithio gydag unigolion bregus.

Gwasanaethau Plant

Elfen allweddol o Gynllun Gwella'r Gwasanaethau Plant yw gwella'r arfer o fewn y gwasanaeth ar gyfer diogelu plant bregus. Mae'r Gwasanaeth wedi gweithio'n galed i newid a gwella yn ystod y flwyddyn. Yn ystod y flwyddyn, rhoddwyd hyfforddiant / mentora i ymarferwyr i wreiddio Model Risg Gwynedd / Thornton yn well yn y broses asesu ac ar wahanol bwyntiau i gefnogi dadansoddiad cadarn a hyderus o angen / risg, gan ystyried y dystiolaeth gyfan ym mhob achos.

Er bod enghreifftiau o arfer da, ar y cyfan, mae arfer yn parhau i fod yn anghyson ar draws y gwasanaeth. Mae'r Gwasanaeth yn cydnabod lle mae angen gwelliannau pellach ac yn gweithio'n galed i gyflawni'r rhain.

Rydym wedi canolbwyntio ar ddeall y rhesymau pam fod plant yn dod dan Gynllun Amddiffyn Plant. Adolygwyd yr holl achosion lle mae enw'r plentyn ar y Gofrestr Amddiffyn Plant er mwyn sicrhau bod camau amserol a chyflym yn cael eu cymryd i fynd i'r afael â phryderon diogelu. Yn ystod y cyfnod hwn gwelwyd gostyngiad sylweddol yn niferoedd y plant ar y gofrestr. Rydym yn deall y rhesymau y tu ôl i

hyn, a gallwn ddangos bod rhywfaint o waith effeithiol yn digwydd i gyfeirio achosion yn uwch i dir mwy statudol / neu achosion lle mae'r gwaith a gwblhawyd wedi gweld y teulu'n gwneud newidiadau.

Sicrhau Ansawdd a Diogelu Gwasanaethau Cymdeithasol

Cryfhawyd yr Uned Diogelu a Sicrhau Ansawdd gydag adnoddau ychwanegol a chan ganolbwyntio ar fwy o bethau.

- Mae'r uned wedi ymateb yn bositif i'r heriau o fewn y Cynllun Gwella Gwasanaeth (Gwasanaethau Plant)
- Datblygu a gweithredu Fframwaith Gwella Ansawdd y Gwasanaethau Plant
- Mewn cydweithrediad ag ymarferwyr, gosod safonau ar gyfer meysydd ymarfer, safonau y caiff yr arfer ei arfarnu arnynt.
- Sicrhau bod proses archwilio ffeiliau achos cynlluniedig a systematig, archwiliadau / astudiaethau thematig, adolygiadau rheoli ac Archwiliadau Amlasiantaethol yn gwreiddio yn y gwasanaethau, gyda'r canfyddiadau yn cefnogi gwelliannau'n ymarferol.
- Darparu a hwyluso cyfleoedd dysgu'n seiliedig ar ganfyddiadau'r gwerthusiadau.
- Gwaith sylweddol i wella'r trefniadau ar gyfer cyfarfodydd Rhan 4. Mae mwy o eglurder ar y trothwyon ar gyfer cynnal cyfarfod Rhan 4, gwell sylw i amseroldeb a phenderfyniadau clir.
- Adolygu trefniadau ar gyfer sicrhau bod ceisiadau Trefniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid (DoLS) yn cael eu hateb yn effeithiol a chynyddu capasiti Lles Gorau. Yn sgil hyn, cafwyd buddsoddiad o £ 172k yn 2018/19 i gefnogi Gwasanaethau Oedolion i fynd i'r afael â hyn.

Blaenoriaethau ar gyfer 2018/19

- Gwella Prosesau Amddiffyn Plant - canolbwyntio ar well gwaith paratoi, cynllunio, gan ddangos bod y trothwyon hynny ar gyfer niwed sylweddol a chofrestru wedi'u bodloni, adrodd ar newid a'i fesur a sicrhau diogelwch / canlyniadau.
- Gwella Prosesau Adolygu Statudol - canolbwyntio ar well gwaith paratoi, craffu ar waith gofal a chefnogaeth i blant yn fwy cadarn, a rhoi'r plentyn wrth wraidd y broses adolygu.
- Buddsoddi er mwyn cynyddu capasiti'r Asesydd Lles Gorau fel bod y rhestr aros DOLS yn cael ei leihau, ac y cynhelir adolygiadau o adael DOLS yn amserol.
- Gwella cadernid y broses diogelu oedolion, sy'n cyd-fynd â chanllawiau Ymdrin ag Achosion Unigol o Oedolion mewn Perygl (sydd ar ffurf drafft ar hyn o bryd), pan gaiff ei gyhoeddi gan Lywodraeth Cymru. Byddir yn canolbwyntio ar wneud y mwyaf o gyfnod ymholiadau'r Broses Oedolion mewn Perygl; canolbwyntio ar

amseroldeb ymatebion a dwyn asiantaethau eraill i mewn i'r Broses Oedolion mewn Perygl yn well; cofnodi achosion yn well a gwell annibyniaeth i'r broses amddiffyn plant.

Mesur Safonau Ansawdd 3:

- 90.48% o ddefnyddwyr gwasanaethau oedolion yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydyw cefnogaeth a sefydlwyd gan y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi'ch helpu i deimlo'n ddiogel yn eich cartref?"
- 96% o gynlluniau gofal a chymorth (neu gynlluniau cymorth ar gyfer gofalwyr ifanc) wedi'u hadolygu yn ystod y flwyddyn, o fewn amser y cytunwyd ag o, a hynny o gymharu â 88% y flwyddyn flaenorol.

Safon Ansawdd 4

Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas

Oedolion

Datblygwyd Cynllun Gweithredu a Strategaeth Dementia Ddrafft yn lleol fydd yn cyd-fynd â Chynllun Gweithredu Dementia Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymru 2018-2022. Mae'r Strategaeth Dementia ddrafft yn cyd-fynd â themâu'r Strategaeth Pobl Hŷn, sef:

- Unigolion annibynnol / cymunedau cryf
- Eich helpu chi i fyw gartref
- Pan nad yw byw gartref yn opsiwn bellach.

Yn gynwysedig yn y Strategaeth mae gwella gwybodaeth gyfredol, mwy o hyfforddiant ar gyfer rheolwyr cartrefi gofal a datblygu mwy ar y gwasanaeth Dementia RED (Parch, Empathi ac Urddas) ar draws yr Ynys. Mae trafodaethau hefyd wedi dechrau ar gryfhau'r Tîm Aml-ddisgyblaethol sy'n gweithio ym maes Dementia gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr.

Mae yna dri Chaffi Dementia yn parhau ar yr Ynys; mae'r rhain yn rhoi lle i bobl fynd os ydynt yn gofalu am berson â Dementia, os ydynt yn poeni am gof rhywun, neu i gwrdd â phobl eraill y mae Dementia'n cael effaith arnynt.

Mae'r **gwasanaeth ymateb mewn argyfwng** ym Mhlas Crigyll ar fin dechrau, a bydd yn rhoi gwasanaeth cymorth y tu allan i oriau i Ofalwyr pobl sydd â Dementia y mae angen cefnogaeth frys arnynt yn ystod y nos.

Mae'r **Prosiect Ochr yn ochr** hefyd wedi bod yn cael ei gynnal, ac mae'r Rhaglen Gwybodaeth a Chymorth i Ofalwyr a Sesiynau Galw i Mewn Cefnogaeth gyda Dementia wedi cael eu cynnal ar draws yr Ynys, sy'n rhoi cyfle i bobl y mae Dementia'n cael effaith arnynt siarad â Gweithiwr Cefnogi Dementia.

Mae'r Awdurdod Lleol yn ymwybodol o arian ychwanegol a neilltuir ar gyfer Dementia yn y flwyddyn i ddod ac mae'n dechrau cynllunio sut i wneud y defnydd gorau o'r adnodd hwn.

Bellach mae tair **Cynghrair Dementia** wedi'u sefydlu **ar Ynys Môn**. Mae Cynghrair Dementia Biwmares wedi parhau i ddatblygu ac mae cynghreiriau newydd wedi'u sefydlu yng Nghaergybi a Llangefni. Mae gan bob un ohonynt gynllun gweithredu tri phwynt i weithredu Cymunedau Dementia Gyfeillgar yn yr ardaloedd hynny. Caiff y rhain eu cydlynu gan y Cydlynwyr Asedau Lleol. Maent yn cydweithio i ennill cydnabyddiaeth swyddogol gan Gymdeithas Alzheimer a'r gobaith yw y bydd Seiriol yn **Gymuned Dementia Gyfeillgar**. Eu nod yw hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o newidiadau syml a all wneud byd o wahaniaeth i rywun sy'n byw â Dementia, eu teuluoedd a'u gofalwyr, fel bod modd eu cefnogi, eu deall a'u cynnwys.

Mae **Hybiau Cymunedol** yn cynnig ystod o wasanaethau fel y pwynt cyswllt cyntaf a mynediad at gymorth e.e. sesiynau trin traed, dosbarthiadau codymau,

Mae'r **Cynllun 'Homeshare'** yn galluogi unigolion i gael cefnogaeth yng nghartref gofalwr proffesiynol er mwyn ychwanegu at sgiliau bywyd presennol a sefydlu cysylltiadau gwell yn y gymuned. Mae hyn hefyd yn rhoi seibiant i'r unigolion sy'n gofalu am berson â Dementia.

grwpiau cerdded a sesiynau Cyngor ar Bopeth ar fudd-daliadau a hawliau. Maent yn ganolbwynt i feithrin mwy o weithgarwch cymunedol, lleol a dod â thrigolion at ei gilydd i wella ansawdd bywyd yn eu hardaloedd a chyfrannu at leihau unigrwydd ac arwahanrwydd. Ceir Hybiau Cymunedol yng Nghaergybi, Amlwch, Llangefni, Llanfaelog, Llangoed, Llanddona, Biwmares, Bryngwran a Llanfairpwll. Mae rhagor o ddatblygiadau'n cael eu cynllunio i'r dyfodol ar gyfer Niwbwrch. Rydym hefyd yn arbrofi gyda gwaith darparu gofal personol mewn hybiau cymunedol mewn partneriaeth â Menter Môn, sefydliad Trydydd Sector lleol.

Mae **Cydlyniad Asedau Lleol** yn parhau i gael ei ddatblygu. Mae rôl y Cydlynnydd Asedau Lleol wedi'i sefydlu'n dda yn Ward Seiriol. Mae gwasanaethau Seiriol a sefydlwyd trwy'r rhaglen Cydlyniad Asedau Lleol yn cynnwys Siediau Dynion, cyfleoedd dyddiau dementia yn yr hybiau cymunedol a Chynghrair Dementia (cylch gwaith i ddatblygu cynllun gweithredu i sefydlu Seiriol fel Cymuned Dementia Gyfeillgar). Ariennir y Cydlynwyr Ardal Leol yng Nghaergybi a Llangefni drwy'r Gronfa Gofal Integredig.

Mae'r **Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru** ar gyfer unigolion 50 oed a throsgod a'i nod yw datblygu Strategaeth Ataliol yr Awdurdod Lleol trwy sefydlu tair canolfan Heneiddio'n Dda sy'n gweithio ar yr egwyddor o gynhwysiant trwy gyfeirio a gwella mynediad at gymorth prif ffrwd a chyffredinol. Mae'r canolfannau hyn yn parhau i weithredu yn Amlwch, Llangefni a Brynsiencyn.

Cynlluniau Cyflogadwyedd - Mae Ynys Môn yn darparu cymorth i bobl ifanc ac oedolion y mae angen cymorth arnynt i gael gwaith, gan weithio gydag awdurdodau lleol cyfagos i gael mynediad at grantiau Cronfa Gymdeithasol Ewrop i gefnogi'r gwaith hwn:

- Mae'r prosiect **TRAC** yn cefnogi dysgwyr 11-16 oed sydd mewn perygl o fod yn NEET (dim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant).
- Nod **AdTRAC** yw lleihau nifer y bobl ifanc 16-24 oed nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant ac sy'n dod ar draws rhwystrau rhag symud ymlaen i lwybrau cadarnhaol.
- Datblygwyd gweithrediad **OPUS** yng Ngogledd Cymru i ymgysylltu â'r bobl economaidd anweithgar a'r rhai sydd wedi bod yn ddi-waith am gyfnod hir, y rhai y'u hystyrir y pellaf o'r farchnad lafur ac sydd â rhwystrau lluosog rhag cael cyflogaeth a dod â nhw'n nes at y farchnad lafur. Mae OPUS yn rhoi cefnogaeth ac ymyrraeth fydd yn rhoi'r sgiliau priodol i'r cyfranogwyr gael cyflogaeth gynaliadwy.

Partneriaeth rhwng chwech awdurdod lleol Gogledd Cymru, Grŵp Llandrillo Menai, Coleg Cambria a Gyrfa Cymru yw prosiect TRAC. Mae'n cefnogi disgyblion bregus rhwng 11 a 16 oed i barhau a llwyddo mewn addysg, hyfforddiant neu waith. Hyd yma, mae 329 o bobl ifanc wedi cael eu cyfeirio at y prosiect ar Ynys Môn, mae 13 o gwmnïau'n darparu cyrsiau cwricwlwm uwch ac mae 26 o bobl ifanc wedi llwyddo i sicrhau lleoliadau gwaith rheolaidd. Yn 2017 symudodd 97% o bobl ifanc Blwyddyn 11 ymlaen yn llwyddiannus i Addysg Bellach. Dywed yr holl bobl ifanc y bu gwelliant yn un o'r chwe maes datblygu craidd. Caiff cynlluniau cefnogi pwrpasol eu llunio rhwng y dysgwyr, y tîm TRAC, yr ysgol a, lle bo'n berthnasol, Adran y Gwasanaethau Cymdeithasol, y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid a CAMHS a'u cydlynu gan Weithwyr Ieuencid a Gweithwyr Therapiwtig. Targedir cymorth penodol at blant mewn gofal ac mae enghreifftiau rhagorol o becynnau gofal wedi'u haddasu ar gyfer y bobl ifanc hyn.

Trwy **Gronfa Gofal Canolraddol** Llywodraeth Cymru, rydym yn cefnogi pobl ifanc ac oedolion ag anableddau dysgu i fod mor annibynnol â phosib. Cyflawnir hyn trwy gefnogi pobl i nodi a chyflawni eu hanghenion lles eu hunain a mesur llwyddiant ymyrraeth gan Wasanaethau Plant trwodd i wasanaethau Oedolion:

- **Atal ac ymyrraeth gynnar** - Mae Cynlluniau Cymorth Gweithgar yn fodd i bobl ifanc gefnogi gwaith datblygu sgiliau a chynlluniau cymorth y bydd modd eu cludo trwy'r Cyfnod Pontio i Wasanaethau Oedolion.
- **Llais a rheolaeth** - rydym yn cefnogi unigolion i ddatblygu Cynlluniau sy'n Canolbwyntio ar yr unigolyn a phenderfynu ar ganlyniadau a ddymunir a throï'r rhain yn gynlluniau dilyniant.
- **Cyd-gynhyrchu** - rydym yn cyd-gynhyrchu cynllun cymorth cludadwy i wella'r ddarpariaeth gwasanaeth dydd presennol i hyrwyddo annibyniaeth, dewis a rheolaeth trwy ddatblygu cynlluniau dilyniant.

Hyrwyddo Annibyniaeth

Mae **Gwasanaeth Taliadau Uniongyrchol** Ynys Môn wedi'i drawsnewid dros y deunaw mis diwethaf – bu i ni ganolbwyntio ar newid y meysydd yr ystyriai pobl oedd yn derbyn Taliadau Uniongyrchol eu bod yn broblem iddynt. Mae nifer y bobl sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol wedi bron â dyblu, o 59 ym mis Medi 2016 i 112 ym mis Mawrth 2018. Ein bwriad yw parhau i gadw mewn cysylltiad â holl ddefnyddwyr Taliadau Uniongyrchol cyfredol yn ystod 2018/19 er mwyn canolbwyntio ar wneud rhagor o welliannau lle credir eu bod yn angenrheidiol. Isod mae dolenni i'r storïau sut mae Taliadau Uniongyrchol wedi newid bywydau dau deulu ar yr ynys.

Stori Dylan - yn Gymraeg gydag isdeitlau Saesneg:

<http://www.anglesey.gov.uk/health-and-care/adult-services/care-in-the-home/direct-payments/see-dylans-story-on-video/>

Stori William- yn Saesneg gydag isdeitlau Cymraeg:

Plant a Theuluoedd

Mae'r **Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid** yn ymestyn dros ardal dwy sir, Gwynedd a Môn, ac mae'n cynorthwyo plant a phobl ifanc yn y system gyfiawnder neu sydd mewn perygl o fynd i mewn iddo. Am y chweched flwyddyn yn olynol, cafodd Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn ganlyniadau cadarnhaol yn y chwe Dangosydd Perfformiad Allweddol ar gyfer Cyfiawnder Ieuenctid yng Nghymru. Mae cyfraddau a niferoedd y Bobl Ifanc sy'n dod i mewn i'r Gwasanaeth am y tro cyntaf yn parhau i ostwng. Mae'r defnydd a wneir o'r ddalfa'n parhau i fod yn isel (gan adlewyrchu tuedd genedlaethol). Er bod cyfraddau aildroseddu wedi parhau'n gyson uchel yn y blynyddoedd diwethaf, roedd y Tîm Rheoli a'r Bwrdd yn falch o weld cyfraddau ac amllder oedd ychydig yn is o gymharu â gweddill Gogledd Cymru a Chymru. Y cynlluniau ar gyfer y gwasanaeth yn 2018-19 yw datblygu mwy o ddealltwriaeth o'r hyn y mae angen i ni ei wneud i leihau cyfraddau aildroseddu a gwella'r gwaith darparu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Yn ogystal, mae'r gwasanaeth wrth wraidd gwaith datblygu Gwasanaethau Camddefnyddio Sylweddau i blant a phobl ifanc, gyda mwy o gefnogaeth ariannol gan y Bwrdd Cynllunio Ardal. Awn i mewn i 2018-19 yn gweithio'n agos gyda'n partneriaid yn y gwasanaethau ieuenctid a'r gwasanaethau plant a theuluoedd wrth greu tîm Gwasanaethau Camddefnyddio Sylweddau gwell i'r ardal dwy sir.

Mae **Gwasanaethau Arbenigol Plant** wedi datblygu sesiwn 'galw heibio' reolaidd i'r holl blant, pobl ifanc a theuluoedd / gofalwyr sy'n mynychu Canolfan Addysg Y Bont. Gallai'r sesiynau hyn gynnwys cyngor a chefnogaeth gan Dîm Nyrsio Anabledau Dysgu Cymunedol Plant, sesiynau Teulu Môn / Tîm o amgylch y Teulu / Llwybr Niwroddatblygiadol, gan ddibynnu ar anghenion y plentyn ifanc, y person ifanc a'u teuluoedd / gofalwyr.

Rydym yn defnyddio grant y Gronfa Gofal Integredig i ddatblygu'r defnydd a wneir o **Gymorth Gweithredol a Dilyniant**. Mae'r gwaith unigol ar blant a phobl ifanc anabl bellach yn mynd rhagddo yn ein canolfan cefnogi arbenigol ym Mryn Hwfa. Mae'r rheolwr gwasanaethau cefnogi bellach yn creu cynlluniau cymorth sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, yn seiliedig ar y gwaith cymdeithasol neu'r asesiad nyrsio, ac yn cysylltu â chynlluniau Cymorth Gweithredol a ddefnyddir gan Ganolfan Addysg Y Bont. Mae'r Gweithwyr Cymorth yn gallu defnyddio'r rhain i greu dewislen o weithgareddau y gellir eu defnyddio i ddiwallu anghenion pob plentyn a pherson ifanc.

Nod **Cronfa Rhwydwaith Grwpiau Cymunedol** yw creu gwydnwch yn ein cymunedau, ac mae'n rhan arwyddocaol o'r Strategaeth Atal Plant a Theuluoedd. Bydd y gronfa fach hon yn helpu:

- I gynorthwyo grwpiau cymunedol newydd i gael eu sefydlu ar draws yr ynys.
- Grwpiau cymunedol presennol i gynorthwyo i brosesu grwpiau newydd.

- I ymgysylltu â chymunedau, cynnal digwyddiadau.
- I wella ar gynnwys plant ag anableddau mewn digwyddiadau a gweithgareddau cymunedol.

Ein nod tymor hir yw sefydlu Hybiau Cymunedol Lles. Pwrpas yr hybiau hyn fydd darparu gwasanaethau'n lleol i deuluoedd, gan ddangos yn glir bod gwasanaethau ataliol o fudd i bawb.

Mae ein **Strategaeth Chwarae** yn cynorthwyo cymunedau trwy annog gwaith rhiantu cadarnhaol, da trwy chwarae. Nod yr elfen chwarae yw:

- Cynyddu'r cyfleoedd i chwarae o fewn cymunedau.
- Annog gwaith datblygu ardaloedd chwarae i blant a phobl ifanc o fewn cymunedau.
- Annog chwarae cadarnhaol a chymryd risg priodol.

Blaenoriaethau ar gyfer 2018/19

- Gweithredu Strategaeth Dementia Ynys Môn yn llawn a chyflwyno'r Cynllun Gweithredu Dementia Lleol, mewn partneriaeth â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a phartneriaid y trydydd sector.
- Cynnal adolygiad o wasanaethau dydd mewnol, gan ganolbwyntio ar ddilyniant, dewis cleientiaid a chanlyniadau.
- Gwneud y mwyaf posib o'r cyfleoedd y mae'r prosiectau OPUS yn eu cynnig i gynorthwyo pobl a busnesau.
- Gweithio tuag at barhau i gynyddu nifer y rhai sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol.
- Bod â chytundeb amlasiantaethol fel bod pob gweithiwr proffesiynol yn defnyddio Cymorth Gweithredol. Byddwn yn darparu hyfforddiant a chefnogaeth i'r holl staff perthnasol iddynt ddefnyddio mwy ar Gymorth Gweithredol ym mhob lleoliad ar gyfer plant a phobl ifanc anabl, gan gynnwys yn y cartref.
- Defnyddio cyllid Teuluoedd yn Gyntaf i gyflogi Cydlynedd Anghenion Ychwanegol a Lles. Bydd deilydd y swydd yn gweithio gyda theuluoedd i'w cynorthwyo a'u helpu i wella eu lles.

Mesur Safonau Ansawdd 4:

- 85.28% o ddefnyddwyr gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydych chi'n teimlo bod y gefnogaeth a gewch gan y Gwasanaethau Cymdeithasol yn eich helpu i wneud y pethau sy'n bwysig i chi?"

"Mae'r profiad hwn wedi bod yn ddefnyddiol iawn. Mae [y gweithiwr cymdeithasol] wedi gwirioneddol fy helpu gyda'm dyfodol yn ogystal â'r presennol. Buaswn yn hapus iawn yn defnyddio'r gwasanaeth hwn eto.

Diolch yn fawr iawn i chi "-

Gwasanaethau Ymyrraeth ac Atal Cynnar, Plant a Theuluoedd

Safon Ansawdd 5

Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas ddomestig, deuluol a phersonol iach

Oedolion

Rydym yn parhau i gydweithio'n agos â **Phartneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn** ac wedi datblygu Strategaeth Gofalwyr ar gyfer Gwynedd a Môn a chytuno arni. Mae gan y bartneriaeth aelodau o Awdurdodau Lleol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a phartneriaid y Trydydd Sector sy'n gweithio gyda Gofalwyr.

Mae grŵp lleol, **Grŵp Gofalwyr Ynys Môn** wedi bod yn datblygu Cynllun Gweithredu lleol i sicrhau y gweithredir y Strategaeth yn lleol. Yn canolbwyntio ar:

1. Hyrwyddo cymunedau 'cyfeillgar i ofalwyr'.
2. Gweithredu hawliau gofalwyr o bob oed i gael asesiad o'u hanghenion a datblygu llwybrau cyfeirio effeithiol ac effeithlon.
3. Hyrwyddo gwaith adnabod anghenion cynhalwyr o bob oedran yn gynnar, a sicrhau eu bod yn cael gwasanaethau cefnogol, amserol a phriodol i wella'u hiechyd a'u lles.

Mae yna ddau Swyddog Gofalwr penodol sy'n gweithio o fewn Gwasanaethau Oedolion ac sy'n gallu cefnogi pob Gofalwr (gofalwyr ifanc ac oedolion) yn ei rôl o ddydd i ddydd, ac a all hefyd ddarparu Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth i Ofalwyr. Maent yn asesu anghenion gofalwyr, eu gwneud yn ymwybodol o'u hawliau dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac yn rhoi cysylltiadau iddynt â sefydliadau statudol a gwirfoddol, megis Cynnal Gofalwyr.

Mae seibiant yn parhau i gael ei roi gartref ac o fewn lleoliadau gofal, yn unol â dewis Gofalwyr unigol. Mae hyn yn eu cefnogi i gael cyfleoedd cymdeithasol yn ogystal â chyfleoedd addysgol. Cynigia seibiant ddilyniant gofal, ac egwylion ystyrllon i sicrhau bod anghenion y gofalwyr a nodir yn y Cynllun Gofal a Chymorth yn cael eu diwallu, a'u cynorthwyo i barhau i weithredu fel Gofalwyr. Mae'r Awdurdod Lleol wedi derbyn cyllid gan Grant Gofal Seibiant Gofalwyr Llywodraeth Cymru, a ddefnyddir i roi opsiynau seibiant gwahanol i Ofalwyr o bob oed.

Rydym yn gweithio gydag asiantaethau sy'n bartneriaid a rhanddeiliaid i gyd-gynllunio a chyd-gynhyrchu newidiadau i wasanaethau ar gyfer unigolion ag anableddau dysgu - yn enwedig felly wasanaethau llety.

Plant a Theuluoedd

Mae Tîm o Amgylch y Teulu (a sefydlwyd yn 2012 drwy'r Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf) yn parhau i roi ymyrraeth gynnar gynhwysfawr i Blant a Phobl Ifanc 0-25 oed, i'w gwarcheidwaid / rhieni, ac i aelodau eraill o'r

teulu. Y nod yw gweld eu problemau'n gynnar, gyda'r gobaith ein bod yn gwella'u sefyllfa er gwell er mwyn cydweithio i atal problemau rhag datblygu i fod yn rhywbeth mwy difrifol. Rydym wedi cefnogi 1,003 o deuluoedd dros y chwe blynedd diwethaf. Symudodd y Tîm o Amgylch y Teulu i'r Gwasanaethau Plant yn 2017 ac mae bellach yn rhan o'r hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth: Teulu Môn. Mae'r tîm hwn yn parhau i weithio'n agos gydag amrywiol asiantaethau i gyfoethogi, gwella a hyrwyddo ethos y gwasanaeth ymyrraeth gynnar trwy weithio'n amlasiantaethol. Nododd adroddiad arolygu'r Gwasanaethau Plant a gynhaliwyd yn 2016 bod tystiolaeth sylweddol o waith rhagweithiol gan y Tîm o Amgylch y Teulu gyda phlant a theuluoedd oedd yn cefnogi eu hannibyniaeth ac yn gwella lles. Rydym wedi cynyddu nifer gweithwyr y tîm o ddau Weithiwr Cymorth i chwech; bydd hyn yn cefnogi'n nod o roi mwy o gymorth cynnar wedi'i dargedu i deuluoedd sydd â'r angen mwyaf.

"Mae'ch cefnogaeth wedi bod yn help garw. Rydym wedi elwa o'ch cyngor a'ch dealltwriaeth. Rydych wedi bod yn ardderchog. Rydych wedi gwneud gwahaniaeth enfawr. Rydym yn teimlo'n lwcus iawn o fod wedi cael eich help. Diolch."

Sefydlwyd y **Tîm Teuluoedd Gwydn** yn ystod y flwyddyn gyda chyllid ychwanegol y cytunodd aelodau etholedig iddo. Mae'r tîm bach o Weithwyr Cymdeithasol a Gweithwyr Cymorth i Deuluoedd bellach yn gweithio'n ddwys gyda theuluoedd a'r nodau craidd yw:

- atal plant rhag mynd i ofal,
- dychwelyd plant adref yn ystod yr wyth wythnos gyntaf o fynd i ofal a gweithio gyda theuluoedd i dychwelyd eu plant yn ddiogel,
- adolygu gwaith dychwelyd plant yn ddiogel mewn gofal tymor hir.

Er mwyn gweithio tuag at y nodau craidd hyn a chwrdd â nhw'n gyson, bydd y Tîm yn dod yn grŵp o weithwyr amlddisgyblaethol medrus iawn sy'n ymyrryd â theuluoedd sy'n amlygu lefel uchel o angen.

Mae **Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd Gwynedd ac Ynys Môn** yn darparu tîm medrus, amlddisgyblaethol iawn i ymyrryd â theuluoedd sy'n amlygu lefel uchel o angen a risg oherwydd bod y rhieni / gofalwyr yn camddefnyddio sylweddau, a hynny er mwyn lleihau lefel y risg a sicrhau canlyniadau cadarnhaol i'r plant mwyaf bregus. Cyflawnir hyn trwy ganolbwyntio'n barhaus a chanolbwyntio trwy'r system gyfan ar ddarparu gwasanaethau o ansawdd yn seiliedig ar dystiolaeth

gadarn o effeithiolrwydd ac arfer gorau. Mae'r tîm yn cynnwys tri Gweithiwr Cymdeithasol, Therapydd Galwedigaethol a gweithiwr a fu'n gweithio yn y Gwasanaeth Camddefnyddio Sylweddau yn flaenorol.

Nod y Gwasanaeth yw creu newid parhaol o fewn teuluoedd fel bod modd i blant aros yn y cartref os yw'n ddiogel iddynt wneud hynny. Yn ystod y 12 mis diwethaf mae'r Gwasanaeth wedi gweithio gyda theuluoedd sydd wedi gallu dangos newidiadau parhaol yn eu bywydau – newidiadau sydd wedi cadw eu plant yn ddiogel. Ceir teuluoedd hefyd nad ydynt wedi gallu newid eu hymddygiad ac mae cynllun arall wedi'i wneud ar gyfer eu plant. Cyflawnwyd ein nod o weithio gyda 40 o deuluoedd yn ystod 2017/18.

Mae ein **Rhaglen Rhiantu** yn parhau i gefnogi teuluoedd sy'n agored i Wasanaethau Plant, i atal cyfeirio'r angen yn uwch ac i roi tystiolaeth ac asesu sgiliau rhiantu. Mae rhieni'n dysgu sgiliau a thechnegau newydd trwy ddilyn rhaglen 12 wythnos o'r enw'r Blynnyddoedd Rhyfeddol. Mae prosiect wedi'i gomisiynu ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor a'r Gwasanaethau Plant i dreialu a monitro'r rhaglen rhiantu gyda gofaluwr maeth. Bydd canfyddiadau hyn yn helpu i gynhyrchu dogfen am faterion ymddygiadol plant mewn amgylchedd gofal maeth a nodi sut i ddatrys y materion hyn.

Blaenoriaethau ar gyfer 2018/19

- Gweithio gyda phartneriaid, darparwyr a defnyddwyr gwasanaeth i foderneiddio'n gwasanaethau ar gyfer y rhai ag Anableddau Dysgu
- Sicrhau fod teuluoedd gael gwybodaeth a chyingor amserol ac o ansawdd da.
- Sicrhau fod plant a theuluoedd gael ymyrraeth seiliedig ar dystiolaeth sy'n hyrwyddo rhiantu da.
- Gostyngiad yn nifer y plant y mae angen Cynllun Gofal a Chymorth arnynt.
- Cefnogi staff i ddatblygu eu sgiliau mewn Cyfathrebu Cydweithredol.
- Datblygu agwedd gymunedol y strategaeth Atal.
- Cynyddu cyfraddau cyfeirio o Wasanaeth Plant a Theuluoedd Ynys Môn i'r Gwasanaethau Integredig Cymorth i Deuluoedd
- Ymgorffori Gweithiwr OEDI / MYFYRIO, fydd yn gweithio gyda merched sydd wedi gweld plant yn cael eu symud o'u gofal sawl gwaith, neu sydd mewn perygl o hyn yn digwydd iddynt.

Mesur Safonau Ansawdd 5:

- 94.50% o ofalwyr sy'n oedolion y cynigiwyd iddynt asesiad neu adolygiad o'u hanghenion yn eu hawl eu hunain
- 90.16% o ofalwyr sy'n oedolion a ymatebodd yn gadarnhaol i'r cwestiwn "Yn ystod y 6 mis diwethaf, ydych chi'n teimlo eich bod wedi cymryd cymaint o ran neu wedi ymgynghori cymaint ag yr oeddech chi'n ei

ddymuno, mewn trafodaethau ar y gefnogaeth a roddir i'r person yr ydych yn gofalu amdano?"

"Hoffem achub ar y cyfle hwn i fynegi pa mor broffesiynol y bu'r tîm maethu trwy gydol ein profiad maethu, ac ni allwn ddatgan ddigon sut gwnaeth [y gweithiwr cymdeithasol] y profiad cyfan yn haws. Mae hi'n sensitif, yn gefnogol iawn, yn hynod o effeithlon a threfnus, gan bob amser ymdrin ag unrhyw broblemau a gawsom yn syth. Mae hi'n llysgennad ardderchog dros faethu."

Safon Ansawdd 6

Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i sicrhau gwell lles economaidd, cael bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n diwallu eu hanghenion.

Oedolion

Parhawyd i ddatblygu **Hafan Cefni, Llangefni** yn ystod 2017-18 ac mae disgwyl cwblhau'r adeilad yn ystod haf 2018. Bydd yna 63 o fflatiau, cymysgedd o fflatiau un a dwy ystafell wely, ar gyfer oedolion cymwys dros 60 oed. Caiff 15 o fflatiau eu dylunio a'u haddasu'n benodol ar gyfer pobl hŷn y mae eu cof yn mynd neu sy'n byw gyda dementia. Dyma'r ail gynllun Tai Gofal Ychwanegol ar yr Ynys, ac ychwanegiad pwysig i gyfleuster Gofal Ychwanegol Penucheldre yng Nghaergybi. Mae Swyddog Hafan Cefni wedi'i benodi ac mae'r broses ymgeisio ar gyfer gwneud cais am fflat yn Hafan Cefni wedi agor. Mae Panel Gosod wedi'i sefydlu ac mae fflatiau wedi dechrau cael eu neilltuo. Mae proses dadgomisiynu cartref gofal preswyl Plas Penlan yn Llangefni wedi bod yn ei le wrth i ni baratoi ar gyfer agor Hafan Cefni yn y dref. Mae disgwyl y bydd Plas Penlan yn cau yn ystod yr haf.

Cafwyd cyfnod o ymgysylltu rhwng Tachwedd 2017 a mis Ionawr 2018 yn ward Seiriol ynglŷn ag opsiynau datblygu cynllun Tai Gofal Ychwanegol ar safle Ysgol Gynradd Biwmares. Yn dilyn y cyfnod ymgysylltu, cytunodd y Pwyllgor Gwaith gyda'r argymhelliad i adeiladu'r cynllun Tai Gofal Ychwanegol ar safle Ysgol Gynradd Biwmares. Rydym bellach yn disgwyl am ganlyniad ymgynghoriad yr Adran Addysg ar ddyfodol ysgolion ar yr Ynys. Bydd canlyniad y broses honno'n pennu a fydd y Cyfleuster Gofal Ychwanegol yn rhannu'r safle gydag ysgol, ynteu a oes modd adeiladu cyfleuster pwrpasol a mwy ar y safle.

Gweithiodd y Cyngor mewn partneriaeth â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i ddatblygu model gwasanaeth i gynorthwyo pobl sy'n byw gyda dementia sy'n amlygu cymeriad gynyddol heriol ac anghenion gofal cymhleth. Mae **Garreglwyd** yn lleoliad preswyl gyda llety ac amgylchedd priodol i fodloni safonau gofal dementia. Mae yno staff hyfforddedig arbenigol a chefnogaeth mwy o weithwyr iechyd arbenigol ar ffurf Nyrs Seiciatrig Gymunedol a Nyrsys Ardal sy'n gweithio pedair awr ar hugain y dydd saith niwrnod yr wythnos. Mae'r model gwasanaeth yn fodd i bobl sy'n byw gydag anghenion cymhleth gael gwasanaeth yn eu cymuned eu hunain. Mae hyn yn ymateb yn rhannol i ddiffyg gwelyau Gofal Nyrsio Dementia ar yr Ynys, ac yn lleihau'r angen am leoliadau y tu allan i'r Sir.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2017-18, cadarnhaodd Llywodraeth Cymru y dylid defnyddio £60m o **Gronfeydd Gofal Canolraddol** i gefnogi pobl i gynnal eu hannibyniaeth, aros yn eu cartrefi eu hunain ac osgoi gorfod mynd i'r ysbyty neu i ofal preswyl heb fod rhaid. Yn lleol, rydym yn y broses o ddatblygu hyb cymunedol seiliedig ar lety wedi'i anelu at denantiaid sy'n byw mewn llety gwarchod yn Amlwch, gan ddefnyddio arian cyfalaf y Gronfa Gofal Canolraddol i gefnogi'r gwaith.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi asesu pob ardal ar draws yr Ynys i ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio gwariant cyfalaf er mwyn gwella cymunedau, gan ei gwneud yn bosib i bobl fod yn fwy gwydn ac annibynnol yn eu hardaloedd, a chynhaliwyd trafodaethau ynglŷn ag anghenion lleol. Ystyriwyd bod Amlwch yn faes

a fyddai'n elwa o gyfran o'r Gronfa Gofal Canolraddol, yn benodol felly, stad William Williams VC, gan ymestyn allan i drigolion Madyn Dysw a Chartref Preswyl Brwynog.

Bydd y gwaith yn cael ei wneud mewn dau gam. Y cam cychwynol yw datblygu'r cyfleusterau cymunedol, sydd o fewn cyrraedd oddeutu 65 o bobl hŷn bregus yn Amlwch. Bydd y cam hwn yn canolbwyntio ar wella'r amgylchedd, edrychiad y llety, yn enwedig y rhan gymunedol, a mabwysiadu model hyb cymunedol, gyda mynediad a chylchrediad o gwmpas y cynllun yn rhoi amgylchedd awyr agored sy'n oed gyfeillgar. Bydd Cam 2, a gaiff ei gwblhau o fewn 5 mlynedd fel rhan o waith cynnal a chadw cynlluniedig yr Adran Dai, yn cael ei ariannu'n llwyr o gronfeydd y Cyngor / y Cyfrif Refeniw Tai. Cymeradwyir cyfanswm o £228,000, sydd ar gyfer gwariant cyfalaf yn unig. Mae ymgysylltu â thenantiaid a chymunedau yn hollbwysig i lwyddiant y prosiect hwn, gan sicrhau bod yr anghenion yn cael eu diwallu trwy rannu syniadau ac awgrymiadau ar sut i fwrw ymlaen â hyn.

Gwasanaethau Plant

Rydym wedi datblygu **Protocol Tai a Gadael Gofal ar y cyd** er mwyn ymyrryd yn gynnar wrth gefnogi person ifanc mewn gofal pan fydd yn symud i annibyniaeth. Mae'r protocol yn ceisio sicrhau bod cyfrifoldeb corfforaethol ar y cyd i ddiwallu anghenion amrywiol pobl ifanc 16-25 oedran o ran llety, sy'n cwrdd â'r meini prawf fel y'u diffinnir dan Adran 6 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014 ar gyfer gwasanaethau ôl-ofal, heb orfod gwneud cais digartref. Bydd yn sefydlu rolau a chyfrifoldebau ac yn diffinio'r berthynas rhwng y ddau wasanaeth. Dylid nodi nad yw'r naill wasanaeth na'r llall yn annog byw'n annibynnol o 16 mlwydd oed. Byddir yn cefnogi person ifanc sydd â Chynllun Llwybr ac sy'n dangos yn glir y dymuniad a'r gallu i wneud hynny.

Ar unrhyw adeg benodol, bydd gan Gyngor Ynys Môn gyfrifoldebau i Blant a Phobl Ifanc y mae'n ofynnol, trwy statud, iddynt asesu eu hanghenion a darparu gwasanaethau ar gyfer eu lles cyffredinol, gan gynnwys tai. Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles yn gosod dyletswydd ar y Cyngor a'i holl wasanaethau i sicrhau bod Pobl Ifanc yn cyflawni'r Canlyniadau Lles Cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys eu cyfrifoldeb Corfforaethol dros bobl ifanc sy'n gadael gofal, fel y nodir yng nghategori 1 i 6 (gweler atodiad 1). Mae'r protocol ar y cyd:

- yn derbyn cyfrifoldeb am blant / bobl ifanc sy'n derbyn gofal yr awdurdod lleol
- yn sicrhau bod y rhai sy'n gadael gofal yn flaenoriaeth
- yn dymuno bod y rhai sy'n gadael gofal yn cael yr un canlyniadau ag y byddai unrhyw riant da yn eu dymuno i'w plant

Gwasanaethau Tai

Rydym wedi datblygu **Pwynt Mynediad Sengl Tai (SPoA)** sy'n cyfeirio unigolion a theuluoedd bregus at wasanaethau a ariennir gan Gefnogi Pobl, gyda'r bwriad o leihau digartrefedd a gwella'r gefnogaeth i'r aelwydydd mwyaf bregus ar ein hynys.

Mae SPoA newydd tai yn cael ei ariannu gan y rhaglen Cefnogi Pobl, ac mae wedi bod yn weithredol ers mis Hydref 2017. Gall y Llwybr Sengl helpu cwsmeriaid i gael

mynediad at wasanaethau cymorth tai priodol, gan ddibynnu ar feini prawf. Yn gyffredinol, cynigir cefnogaeth dros ychydig fisoedd, yn dibynnu ar yr angen. Fodd bynnag, gall y gefnogaeth barhau am hyd at ddwy flynedd ar y mwyaf, ac erbyn hynny dylai pobl feddu ar y sgiliau cywir i fyw'n annibynnol a chynnal tenantiaeth.

Mae gan rai darparwyr yr opsiwn o "ddipio" i mewn ac allan o'r gwasanaeth pan fo'r gofyn, ac atal amgylchiadau anodd rhag dod yn argyfwng. Mae'r gwasanaeth yn hyblyg a gellir cael mynediad ato pan fo angen a gall atal sefyllfa rhag mynd yn ddifrifol yn y man pan fo angen amdano.

Llwybr Iechyd Meddwl i unigolion ag anghenion llety

Mae Gwasanaethau Tai Cyngor Sir Ynys Môn, Gwasanaethau Oedolion a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn y broses o ddatblygu Llwybr Iechyd Meddwl i unigolion, gan ganolbwyntio ar ddiwallu eu hanghenion llety. Y nod yw datblygu Llwybr Iechyd Meddwl i unigolion sydd â heriau iechyd meddwl ac a all gael trafferth i gynnal eu heiddo y maent yn ei rentu neu y maent yn berchen arno, a hynny yn ystod cyfnod o argyfwng personol. Gallai hyn fod naill ai trwy gymorth cam i lawr pan fydd unigolion yn gadael Hergest neu unrhyw ward iechyd meddwl arall. Unwaith y bydd y llwybr wedi'i gwblhau, byddwn yn mapio'r cymorth sydd ei angen yn ein cymunedau ar gyfer unigolion ag iechyd meddwl wrth gynnal eu heiddo. Bydd hyn yn gysylltiedig â SPoA Tai. Y nod yw darparu gwasanaeth cofleidiol i unigolion ag anghenion iechyd meddwl a sicrhau bod eu profiad o adael yr ysbyty (cam i lawr) mor gyfforddus â phosib ac yn eu hadfer cymaint â bo modd. Byddwn yn blaenoriaethu:

- Gwasanaeth camu i lawr i unigolion nad oes ganddynt gartref sefydlog fel rhan o'u cynllun gadael ysbyty
- Cefnogaeth tenantiaeth i unigolion â phroblemau iechyd meddwl yn y gymuned er mwyn cynnal eu tenantiaeth
- Ystyried llety brys i unigolion sy'n ddigartref ac sydd â phroblemau iechyd meddwl (nad ydynt o reidrwydd wedi bod yn yr ysbyty) lle na fyddai llety Gwely a Brechwast yn briodol o ystyried eu hanghenion.

Ymddygiad gwrthgymdeithasol pobl ifanc

Dros y 12 mis diwethaf, rydym wedi gweld cynnydd mewn ymddygiad gwrthgymdeithasol pobl ifanc mewn un ardal ar yr Ynys. Mae hyn, yn ei dro, wedi cael effaith ar ystadegau troseddu pobl ifanc ac ar y gymuned ehangach. Gweithredwyd ar y mater difrifol hwn a chafwyd ymyrraeth iddo wrth i'r Gwasanaethau Plant, Tai, Heddlu Gogledd Cymru a Chyfiawnder Ieuenctid weithredu'n amlasiantaethol. Trwy rannu gwybodaeth a digwyddiadau'n aml a chyflwyno pecyn cymorth pwrpasol i'r rhan fwyaf o'r bobl ifanc dan sylw, cafwyd gostyngiad cadarnhaol mewn adroddiadau am ymddygiad gwrthgymdeithasol pobl ifanc yn yr ardal hon dros y flwyddyn. Mae gwasanaethau wedi'u haddasu i ddiwallu dymuniadau a dyheadau pob person ifanc, gan leihau'r diflastod, gan sicrhau

tryloywder gyda'r bobl ifanc o ran yr effaith y caiff eu hymddygiad yn y gymuned a datblygu ymyriadau y mae eu hangen ar y bobl ifanc a'u teuluoedd.

Ymddygiad Gwrthgymdeithasol Oedolion

Mae dwy stad Cyngor ar yr Ynys wedi arddangos materion arwyddocaol o ran ymddygiad gwrthgymdeithasol o fewn y 12 mis diwethaf. Mae hyn wedi cael effaith ar ddiodefwrwr a throseddwrwr, yn ogystal ag ar y gymuned ehangach. Yn aml, nid yw'r Cyngor yn ymwybodol o'r unigolyn dan sylw gan nad yw'n derbyn gwasanaethau ein Hadran Gwasanaethau Oedolion, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr nac unrhyw gorff statudol arall. Dull gweithredu a fabwysiadwyd oedd mynd i'r afael â'r materion yn uniongyrchol gyda'r stadau dan sylw, oedd yn cynnwys troseddwrwr a diodefwrwr honedig. Digwyddodd hyn mewn partneriaeth â Heddlu Gogledd Cymru a darparwrwr y rhaglen Cefnogi Pobl. Dros y 12 mis diwethaf, roedd oddeutu 400 o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol tenantiaid. Trwy weithredu'n ataliol ac ymyrryd yn gynnar, rydym yn ceisio lleihau'r niferoedd hyn a dylai hyn, yn ei dro, wella lles y gymuned.

Blaenoriaethau 2018/19

- Parhau i weithio gyda phartneriaid a'r trydydd sector i gynnig cyfleoedd i'r rheiny ag Anableddau Dysgu chwarae rhan weithgar yn y gymuned a chyflawni eu nodau personol.
- Gweithio mewn partneriaeth â'r Gwasanaeth Tai a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i ddatblygu'r Llwybr Tai Iechyd Meddwl
- Parhau i hyrwyddo'r Grwpiau Lles Cymunedol trwy gyfeiriadau gofal sylfaenol ac eilaidd i hyrwyddo lles ac adferiad yn y gwasanaethau Iechyd Meddwl.

Mesur Safonau Ansawdd 6:

- Atebodd 95.33% ie i "Yn ystod eich asesiad, ailasesiad neu adolygiad, oeddech chi'n gallu trafod eich problemau yn eich dewis iaith?"
- 98.76% o gleientiaid sy'n oedolion ac sy'n gofyn am wasanaeth yn Gymraeg sy'n mynd ymlaen i dderbyn eu gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg

"Hoffwn ddiolch yn fawr iawn i chi am eich cefnogaeth dros yr ychydig fisoedd diwethaf ac am yr holl newidiadau yr ydych wedi'u gwneud sydd wedi newid y gofal yr wyf wedi'i gael yn sylfaenol. Alla i ddim pwysleisio ddigon pa mor ddiolchgar ydw i i chi am wella ansawdd fy mywyd." **Oedolion Tîm y Gogledd, Gwasanaethau Oedolion**

Ein Gweithlu, a sut ydym yn Cefnogi eu Rolau Proffesiynol

Ein staff yw ein hased mwyaf, a chredwn fod angen eu cefnogi trwy gynnig cyfleoedd am ddatblygiad proffesiynol parhaus cryf, hyfforddiant a datblygu eu gyrfa. Mae'r Uned Datblygu'r Gweithlu yn parhau i drefnu cyfleoedd hyfforddi a datblygu i'r Gwasanaethau Cymdeithasol a'r bartneriaeth gofal cymdeithasol ehangach ar Ynys Môn, gan gynnwys staff a rheolwyr sy'n gweithio mewn lleoliadau Gofal Preswyl.

Ym mis Hydref 2017 gweithredwyd y strwythur newydd ar gyfer y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd i fodloni anghenion y busnes yn llawn a rhoi gwell cefnogaeth. Rydym wedi ailstrwythuro'r Gwasanaeth fel bod Gweithwyr Cymdeithasol mewn Grwpiau Ymarfer bychan. Fel hyn, mae modd i'r Arweinydd Ymarfer ddod i adnabod yr achosion a gefnogir gan eu Gweithwyr Cymdeithasol yn dda, rhoi arweiniad clir a Goruchwyliaeth reolaidd. Rydym wedi recriwtio nifer sylweddol o Weithwyr Cymdeithasol yn ystod y flwyddyn, yn ogystal ag ehangu nifer y Swyddogion Ymgysylltu. Cafodd cynllun hyfforddi a datblygu'r gwasanaeth ei lywio ar gyfer y flwyddyn gan strwythur gwasanaeth newydd y defnyddwyr gwasanaeth yn ogystal â chan gynllun gwella'r gwasanaeth. Roedd hyn yn cynnwys rhaglen ymsefydlu Arweinwyr Ymarfer ac elfennau allweddol megis Goruchwyllo yn Canolbwyntio ar Ganlyniad. Cynhaliwyd ymgyrch recriwtio hefyd i recriwtio Gweithwyr Cymdeithasol profiadol i'r gwasanaeth.

Parhau bu hanes gwaith ymgorffori egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Canolbwyntiodd yr hyfforddiant ar ddulliau sy'n seiliedig ar gryfderau, gan gynnwys Sgwrsio Cydweithredol, Cyfweld Ysgogol ac Ymarfer Byr yn Canolbwyntio ar Atebion. Darparwyd hyfforddiant arbenigol hefyd ar y Model Risg, Masnachu Plant a Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Mae datblygiadau mewn Gwasanaethau Oedolion wedi parhau i ganolbwyntio ar gefnogi a galluogi unigolion annibynnol a chymunedau cryf. Mae hyfforddiant dementia wedi cynnwys amryw o sesiynau ar elfennau megis gweithgareddau hamdden, deall ymddygiad a chynllunio gofal i gryfhau gwybodaeth a sgiliau rheolwyr, gweithwyr rheng flaen a gofalcwyr ar draws y sector. Buom hefyd yn gweithio mewn partneriaeth â Phrifysgol Bangor i gydlynu Cynhadledd lwyddiannus Dementia Gogledd Cymru a roes gyfle gwerthfawr i drafod ymchwil cyfredol a phrofiadau byw a myfyrio arnynt.

Un o brif flaenoriaethau eleni oedd sicrhau bod gennym weithlu sydd â sgiliau a chymwysterau addas i gwrdd â gofynion Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol. Bu nifer o sesiynau ymwybyddiaeth yn ogystal â hyfforddiant mwy penodol ar gyfer Unigolion Cyfrifol. Mae Canolfan Anterth yn chwarae rhan hanfodol wrth sicrhau bod y gweithlu'n cadw lefel y cymwysterau angenrheidiol ac a argymhellir ar gyfer eu rôl. Cefnogwyd unigolion i gwblhau Fframwaith Cymwysterau a Chredydau Diploma Lefel 2, 3 a 5, Diploma mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol, Dyfarniad Lefel 2 a 3 Fframwaith Cymwysterau a Chredydau mewn Dementia a Dyfarniad Lefel 2 Fframwaith Cymwysterau a Chredydau mewn Gofal Diwedd Oes.

Mae'r cyfleoedd cymhwyso ac ôl-gymhwyso a gynigiwn yn rhan bwysig o recriwtio a chadw Gweithwyr Cymdeithasol yn y sector. Drwy ein partneriaeth â Phrifysgol

Bangor sydd wedi hen ennill ei phlwyf, bu i ni gefnogi'r amrywiaeth cyfleoedd dysgu arferol ar gyfer ein myfyrwyr M.A. Gwaith Cymdeithasol yn y sector statudol a'r trydydd sector. Rydym hefyd wedi rhoi cyfleoedd dysgu i fyfyrwyr sy'n astudio B.A. mewn Gwaith Cymdeithasol ym Mhrifysgol Glyndŵr a Phrifysgol Agored Cymru. Bu i ni recriwtio dau Fyfyriwr Gwaith Cymdeithasol dan hyfforddiant sy'n gweithio o fewn y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd. Mae un ar hyn o bryd yn astudio tuag at B.A. mewn Gwaith Cymdeithasol trwy Brifysgol Agored Cymru ac mae'r llall yn astudio tuag at M.A. ym Mhrifysgol Bangor.

Ar ben hynny, rydym wedi parhau i gefnogi ymarferwyr sydd newydd gymhwyso trwy eu tair blynedd gyntaf yn ymarfer – gwaith sy'n cynnwys y Rhaglen Cydgrynhoi, Porth Agored. Rydym hefyd wedi cefnogi gweithwyr cymdeithasol profiadol trwy gymwysterau ôl-gymhwyso amrywiol, gan gynnwys Gwobr Addysgu Ymarfer, Rhaglen Uwch-ymarferydd, Rhaglen Datblygu'r Rheolwr Tîm a Gweithiwr Proffesiynol Iechyd Meddwl Cydnabyddedig.

Mae tri o'n Huwch-reolwyr wedi cwblhau'r Rhaglen Datblygu Rheolwyr Canol yn llwyddiannus.

Enwebodd yr adran bedwar aelod o staff o'r Gwasanaethau Plant i fod yn llysgenhadon ar gyfer y Rhaglen Llysgennad Gofal. Mae'r llysgenhadon gofal yn gweithio gydag ystod eang o bobl, yn ogystal â myfyrwyr mewn ysgolion a cholegau sy'n dymuno ystyried gweithio mewn gofal cymdeithasol; blynyddoedd cynnar a gofal plant.

Rhoesom hefyd gyfleoedd i ymarferwyr oedd heb gymhwyso ac sy'n cynnal asesiadau i ymgymryd â Gwobr Ymarferydd y Gwasanaethau Cymdeithasol.

Yn unol â'n Fframwaith Hyfforddi Diogelu Corfforaethol, cydlynwyd hyfforddiant Diogelu Sylfaenol a Chyffredinol gennym ar draws y sefydliad, hyfforddiant a gyflwynir fel rhaglen dreigl. Darparwyd hyfforddiant arbenigol hefyd, megis Trefniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid, Masnachu Plant a Hunanesgeulustod. Yn unol ag agenda Llywodraeth Cymru, mae'r Awdurdod wedi sicrhau bod hyfforddiant e-ddysgu Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol lefel 1 yn cael ei roi i gynyddu ymwybyddiaeth staff. Bydd rhagor o fodiwlau e-ddysgu mewn perthynas â Chaethwasiaeth Fodern, Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant ac Atal yn cael eu cyflwyno yn ystod y misoedd nesaf.

Gan edrych ymlaen, rydym yn rhagweld rhagor o weithio'n rhanbarthol, gan gynnwys meysydd megis Hyfforddiant Ymchwilio ar y Cyd, Fframwaith Maethu Cenedlaethol, Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig, Trais Rhywiol, Rhaglen hyfforddiant rhanbarthol Gofal Iechyd Parhaus a'r Fframwaith Dysgu a Datblygu ar gyfer Therapyddion Galwedigaethol. Byddwn hefyd yn gweithio'n agos gyda phartneriaid lleol, rhanbarthol a chenedlaethol i ymateb i newidiadau dan y Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol, megis cofrestru, cymwysterau a gwreiddio'r Fframwaith Sefydlu Cymru Gyfan newydd ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol.

Ein Hadnoddau Ariannol a sut ydym yn Cynllunio ar gyfer y Dyfodol

Mae cynllunio ariannol yn parhau i fod yn her ddifrifol i'r Cyngor dan bwysau ariannol parhaus a hirfaith; mae'r cyllid a gafodd y Cyngor gan Lywodraeth Cymru wedi gostwng o £101m yn 2013/14 i £95.8m yn 2018/19. Er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys, mae'r Cyngor wedi gwneud dros £18m o doriadau i'r gyllideb dros yr un cyfnod, gan ddod â'r gyllideb net i lawr o £129.3m yn 2013/14 i £125.6m yn 2018/19 (mae hyn ar ôl caniatáu dyfarniadau cyflog, chwyddiant a chynnydd mewn prisiau eraill).

Roedd sefyllfa diwedd y flwyddyn yn dangos gorwariant o £1,992k yn y Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer 2017/18. Roedd y Gwasanaethau Plant wedi gorwario £1,778k, yn bennaf oherwydd nifer y Plant sy'n Derbyn Gofal, a honno'n nifer nad oedd wedi'i gweld o'r blaen. Rhoddwyd cyllid ychwanegol o £582k i'r Gwasanaeth ar gyfer 2016/17 i 2018/19 i sefydlu tîm Ymyl Gofal gyda'r bwriad o leihau nifer y Plant sydd mewn Gofal. Gorwariodd Gwasanaethau Oedolion £215k yn 2017/18, yn bennaf oherwydd pwysau ffioedd a newidiadau deddfwriaethol. Mae cyllid ychwanegol wedi'i roi i'r Gwasanaeth Plant i gwrdd â'r pwysau hwn.

Serch hynny, mae'r ddau Wasanaeth yn cydnabod y llymder sydd ohoni ac yn parhau i drawsnewid gwasanaethau a rheoli'r galw, gyda Gwasanaethau Oedolion yn cyfrannu at £559k o arbedion yn 2017/18, gyda chytundeb wedi'i roi am ragor o arbedion, sef, £350k, ar gyfer 2018/19. Mae'r Gwasanaethau Plant yn ceisio cynyddu nifer y lleoedd sydd ar gael yn lleol i blant sy'n derbyn gofal.

Mae gan y Cyngor brosesau gosod a chynllunio cyllideb effeithiol a reolir yn dda, ac mae aelodau etholedig yn cymryd rhan lawn yn y rhaglen gynllunio gylchol a chraffu ar osod a monitro cyllidebau.

Mae gwaith amcangyfrif newidiadau yn y dyfodol yn heriol, oherwydd nad oes gwybodaeth gywir am aneddiadau llywodraeth leol yn y dyfodol ond mae ein Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn rhagweld y gallai fod angen gwneud hyd at £5.25m o doriadau ychwanegol dros y 3 blynedd nesaf o 2019/20 i 2021/22.

Yn y tabl isod amlinellir cyfrifon ariannol ein Gwasanaethau Cymdeithasol 2017/18:

	Cyllideb £	Gwirioneddol £	Gwahaniaeth £
GWASANAETHAU PLANT	8,291,420	10,069,077	1,777,657
GWASANAETHAU OEDOLION			
POBL HŶN	6,142,940	5,940,211	-202,729
ANABLEDDAU CORFFOROL	1,562,890	1,786,149	223,259
ANABLEDDAU DYSGU	5,378,650	5,859,647	480,997
IECHYD MEDDWL	1,884,450	1,993,671	109,221
GWASANAETHAU CEFNOGI	1,306,110	1,133,565	-172,545
UNED DARPARU (GOFAL MÔN/ GWASANAETHAU ERAILL)	6,128,480	5,904,137	-224,343

GWASANAETHAU ERAILL	65,480	58,374	-7,106
CYFANSWM	30,760,420	32,744,831	1,984,411

Gweithio mewn Partneriaeth, ein Harweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, ein Llywodraethiant a'n Hatebolrwydd

Mae llywodraethiant gwleidyddol yn y Cyngor wedi parhau i fod yn gadarn. Mae hyn wedi bod yn fodd i roi cefnogaeth glir a chyson i'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant ac wedi mesur gwaith craffu cynnydd.

Y **Pwyllgor Gwaith** yw'r corff sy'n gwneud y penderfyniadau allweddol ac ar y Pwyllgor mae'r Arweinydd ac wyth Aelod Portffolio, Ers etholiadau'r Cyngor Sir ym mis Mai 2017 mae'r Arweinydd wedi cymryd y Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol. Dangosir effeithiolrwydd cynyddol y Pwyllgor wrth iddo wneud penderfyniadau anodd megis *Rhaglen Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn* (er enghraifft, mae gwaith adeiladu Tai Gofal Ychwanegol yn Llangefni bron â'i gwblhau - Hafan Cefni). Wedi edrych ar safleoedd, penderfynwyd codi adeilad Gofal Ychwanegol arall yn ward Seiriol a neilltuo adnoddau ychwanegol i'r Gwasanaethau Plant

Gweithio mewn Partneriaeth

Sefydlwyd Panel newydd o Aelodau Etholedig ar ôl etholiadau Mai 2017 i graffu, herio a chefnogi'r Cynllun Gwella Gwasanaeth ar gyfer Gwasanaethau Plant. Daw'r aelodaeth o bob rhan o'r grwpiau gwleidyddol, ac mae wedi rhoi cyfle i'r Aelodau wella eu gwybodaeth am y gwaith a wneir gan y Gwasanaeth a'u dealltwriaeth ohono, gan arwain at graffu'n well.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth yn lleol, isranbarthol, rhanbarthol a chenedlaethol. Cydnabuwyd hyn fel cryfder mewn adroddiadau arolygu allanol i ni adeiladu arnynt. Mae'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion yn parhau i fod yn rhan weithredol o agendâu Cymru Gyfan a Gogledd Cymru i wella'r modd y caiff gwasanaethau cymdeithasol eu darparu trwy gydweithredu.

Mae trefniadau llywodraethu yn eu lle trwy Gydweithredfa Gwella Gofal Cymdeithasol a Lles Gogledd Cymru a'r Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol. Mae gan y Gydweithredfa raglen gynhwysfawr o welliant yn ei lle trwy gydweithio, gan ganolbwyntio ar y gofynion dan Ran 9 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Gellir gweld tystiolaeth bellach o'r ethos partneriaeth hwn trwy gydweithrediad Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr drwy'r Bwrdd Cyflenwi Integredig. Cyfarfu'r Bwrdd Cyflenwi Integredig bob dau fis yn ystod 2017-18 gyda swyddogion strategol allweddol o'r Gwasanaethau Cymdeithasol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r trydydd sector yn bresennol. Pwrpas y Bwrdd Cyflenwi Integredig yw sicrhau y bydd anghenion iechyd a gofal pobl Ynys Môn yn cael eu gwasanaethu'n well wrth i wasanaethau iechyd a gwasanaethau awdurdodau lleol gael eu hintegreiddio'n well. Model Môn yw cangen weithredol y Bwrdd Cyflenwi Integredig, gyda chyfrifoldeb dros gyflwyno'r Rhaglen Waith fanwl.

Rydym yn parhau i gydweithio'n agos â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i gyflwyno'r Gronfa Gofal Integredig ar Ynys Môn. Ymhlith y meysydd a dargedir yn benodol mae gwasanaethau ar gyfer oedolion hŷn a phobl ifanc a phlant ag anghenion cymhleth a System Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymru. Mae'r Gronfa Gofal

Integredig wedi'i gwario ar ddatblygu Garreglwyd fel cartref arbenigol sy'n cefnogi pobl hŷn sy'n byw gyda dementia a gwasanaethau Gofal Uwch Môn a Thylluanod y Nos o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi sefydlu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer pob ardal awdurdod lleol i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cydweithio i greu gwell dyfodol i bobl Cymru. Mae bwrdd partneriaeth ar y cyd i Wynedd a Môn wedi'i sefydlu, sy'n cynnwys prif sefydliadau'r sector cyhoeddus yn y rhanbarth. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan i 14 ardal lai (chwe ardal i Ynys Môn). Cynhaliwyd ymchwil ar ran y Bwrdd ar bob un o'r meysydd i ddysgu a deall mwy am eu lles. Cynhaliwyd nifer o sesiynau galw heibio cyhoeddus ac roedd holiadur ar-lein er mwyn i drigolion gael dweud eu dweud am eu cymunedau. Canlyniad yr ymchwil oedd yr Asesiad Llesiant ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd. Defnyddiwyd yr asesiad hwn gan bartneriaid y Bwrdd i ddrafftio'r cynllun Llesiant i'w fabwysiadu yn ystod 2018/19.

Rydym yn parhau i ymgynghori'n agos â'r Trydydd Sector a gweithio mewn partneriaeth agos â nhw trwy'r Pwyllgor Cyswllt Sector Gwirfoddol sy'n cwrdd bob chwarter. Rydym yn cydnabod rôl y **Trydydd Sector** yn lleol fel partner strategol ac rydym wedi datblygu trefniadau llywodraethu priodol i gefnogi hyn, er enghraifft, rôl Medrwn Môn ar grŵp gweithredol Model Môn, Bwrdd OPUS (prosiect a ariennir gan yr Undeb Ewropeaidd) a'r Bwrdd Trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion. Yn ddiweddar, rydym wedi sefydlu grŵp partneriaeth y trydydd sector sy'n gyfrifol am gyflawni amcanion y Cyngor a sicrhau y cydymffurfir â thechnegau ymgysylltu ac ymgynghori priodol o ran datblygu strategaethau a gwaith trawsnewid.

Perfformiad

Dros y pedair blynedd diwethaf mae'r Cyngor wedi ymgorffori fframwaith cynllunio a rheoli perfformiad corfforaethol yn ei drefniadau llywodraethu blynyddol. Mabwysiadwyd y fframwaith hwn i sicrhau bod y meddylfryd o welliant parhaus wedi'i wreiddio yng ngwaith y Cyngor, ac y gallai gwaith ei fonitro adnabod materion cyn y byddir yn tanberfformio - rhywbeth a fyddai'n cael effaith ar ddarparu gwasanaethau i ddinasyddion.

Mae'r arfer hwn wedi gweld gwelliannau mewn nifer o ddangosyddion gwasanaethau cymdeithasol, gyda llwyddiant arbennig yn cael ei weld ym mherfformiad dangosyddion gofal a ddarperir i Oedolion. Gwellodd Dangosyddion Perfformiad ar gyfer Gwasanaethau Plant yn ail hanner 2017-18, er i danberfformio yn ystod y chwe mis cyntaf gael effaith ar y canlyniadau cronol ar gyfer y flwyddyn. Bydd gwelliannau mewn perfformiad a chysondeb ymarfer yn flaenoriaethau ar gyfer 2018-19.

Y Panel o Aelodau Etholedig fydd yn goruchwyllo'r cynnydd a geir yn gweithredu Cynllun Gwella'r Gwasanaeth Plant (caiff hyn ei weithredu'n gyflym gyda chynnydd sylweddol yn erbyn 16 o'r 21 cam gweithredu. Bydd cwblhau'r gwaith ar y pum cam gweithredu arall yn flaenoriaeth ar gyfer 2018-19).

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	5 Gorffennaf, 2018
Pwnc:	Rhaglen Moderneiddio Ysgolion – Adroddiad ar yr Ymgynghoriad Statudol yn ardal Llangefni: Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
Pwrpas yr Adroddiad:	Moderneiddio Ysgolion ar Ynys Môn – adrodd yn ôl ar y broses ymgynghori statudol; cynnig argymhelliad a derbyn sylwadau y Pwyllgor Sgriwtini.
Cadeirydd Sgriwtini:	Cyng Aled Morris Jones
Aelod(au) Portffolio:	Cyng R Meirion Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuencid a Diwylliant)
Pennaeth Gwasanaeth:	Arwyn Williams, Pennaeth Dysgu
Awdur yr Adroddiad:	Annwen Morgan, Prif Weithredwr Cynorthwyol
Rhif Ffôn:	
E-bost:	
Aelodau lleol:	Cyng Nicola Roberts Cyng Bob Parry Cyng Dylan Rees

1 – Argymhelliad/ion

Mae'r dystiolaeth o'r ymgynghoriad yn arwain at y casgliadau a ganlyn:

- i. Mae safonau yn y ddwy ysgol yn debyg o safbwynt y cyrhaeddiad disgwylidig (Lefel 4+). Serch hynny, mae tystiolaeth dros y tair blynedd ddiwethaf yn nodi bod Ysgol y Graig wedi llwyddo i ymestyn canran uwch o ddisgyblion i lefelau uwch yn y pynciau craidd. Yn sgîl hyn ni fyddai uno yn cael effaith negyddol ar safonau.
- ii. Byddai uno yn gwneud defnydd gwell o adnoddau'r Cyngor ac yn unioni cost y pen.
- iii. Byddai uno'r ddwy ysgol yn gallu creu'r amodau i'r Pennaeth gael amser digyswllt digonol ar gyfer arweinyddiaeth.
- iv. Byddai dod â'r ddwy ysgol ynghyd yn rhoi sylw i'r ôl-groniad cynnal a chadw ac yn darparu adnodd unfed ganrif ar hugain ar gyfer defnyddwyr yr ysgol. Dengys y dadansoddiad ariannol bod cost ôl-groniad y ddwy ysgol yn £369k gyda phosibilrwydd o gostau ychwanegol pellach wrth i Ysgol Talwrn nesáu at ddiwedd ei hoes ddefnyddiol. Cydnabyddir fodd bynnag y gallai costau cludiant ychwanegol ddeillio o gludo plant ond mae'n anodd ar y pwynt hwn i bennu'r rhain ac o ganlyniad nid ydynt wedi eu cynnwys yn y gwerthusiad. Cydnabyddir hefyd y byddai estyniad i Ysgol Y Graig yn ddrutach na'r drefn gyfredol ond fe wrthbwysir y gost ychwanegol yn rhannol gan gynnydd yng nghyfraniad Llywodraeth Cymru a'r derbyniad cyfalaf a gynhyrchir drwy werthu safle Ysgol Talwrn.

Yn sgîl yr uchod, argymhellir cynyddu capasiti Ysgol y Graig i wneud lle i ddisgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn. Gwneir hyn trwy

- ddefnyddio'r adeilad presennol ar gyfer Cyfnod Allweddol 2 sef blynyddoedd 3 i 6 a'i addasu;
- codi 'Bloc' newydd ar gyfer y Cyfnod Sylfaen, sef blynyddoedd Meithrin, Derbyn, 1 a 2.
- ystyried adleoli'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg o fewn campws Ysgol y Graig.

Byddai'r 'bloc' newydd yn parhau i fod yn rhan o Ysgol y Graig ac nid yn uned ar wahân.

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini roi sylw i'r argymhelliad uchod i gynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith ddod i benderfyniad.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Cyswllt uniongyrchol gyda Chynllun y Cyngor 2017/22:

Amcan 1: Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir.

Byddwn yn parhau i godi safonau addysg a sicrhau bod gan ein pobl ifanc y sgiliau cywir ar gyfer cyflogaeth a hyfforddiant

1. Parhau â'n rhaglen moderneiddio ysgolion drwy gyhoeddi strategaeth ddiwygiedig fydd yn mynd i'r afael â chynaliadwyedd tymor hir addysg gynradd ac addysg uwchradd ar draws yr Ynys. Bydd hyn yn cynnwys y posibilrwydd o gampysau dysgu 3 – 18 oed mewn lleoliadau penodol
2. Cwblhau'r gwaith ar Ysgol Santes Dwynwen, Niwbwrch ac ardaloedd Seiriol a **Llangefni**.

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cymhorthi Aelodau wrth graffu'r pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [**ffocws ar y cwsmer/ dinesydd**]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [**ffocws ar werth**]

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [**ffocws ar risg**]

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd [**ffocws ar berfformiad ac ansawdd**]

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[**ffocws ar lesiant**]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

1. Sut mae'r cynigion yma'n galluogi'r Pwyllgor Gwaith i gyflawni Cynllun newydd y Cyngor a'r rhaglen drawsnewid? Oes yna unrhyw risgiau penodol?
2. Beth yw manteision ac anfanteision y cynnig o ran darpariaeth addysgol a gwerth am arian?
3. Pa weithdrefnau/cefnogaeth sydd yn eu lle gan y gwasanaeth addysg i godi safonau gyda'r cynnig?
4. Oes yna wybodaeth/ystyriaethau eraill y dylid eu dwyn i sylw'r Pwyllgor Gwaith er mwyn gwneud penderfyniad?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Gweledigaeth y Cyngor a'r Strategaeth Moderneiddio

Mae gan Cyngor Sir Ynys Môn yr uchelgais o sicrhau bod bob plentyn, pob unigolyn ifanc a phob dysgwr, waeth beth fo'u cefndir a'u hamgylchiadau, yn cyflawni eu llawn botensial a bod yn barod i chwarae rhan ragweithiol fel dinasyddion cyfrifol a phencampwyr cymunedol y dyfodol.

Mae'r Cyngor am sicrhau bod pob ysgol yn cyflawni'r safonau uchaf fel bod pobl ifanc Ynys Môn yn gallu manteisio ar y cyfleoedd sydd ar gael yn y byd cystadleuol sydd ohoni. Mae'n hanfodol bod safonau addysg ar Ynys Môn ymysg y gorau yn genedlaethol.

Mae'r Strategaeth Moderneiddio yn allweddol i wireddu'r weledigaeth uchelgeisiol uchod trwy sicrhau bod ysgolion effeithiol, hunan feirniadol, o'r maint cywir yn y lleoliadau cywir sydd yn cael eu harwain gan Benaethiaid a Thimau Arweinyddol ysbrydoledig sydd yn gwbl ymroddedig i godi safonau gwaith y dysgwyr yn eu gofal.

Ers cyhoeddi'r strategaeth wreiddiol yn 2013 mae'r Awdurdod wedi cydweithio gyda Phenathiaid ac aelodau etholedig i foderneiddio'r stoc ysgolion ar yr ynys drwy gyfuno 10 o ysgolion llai ac adeiladu ysgolion y 21ain ganrif mewn tair ardal o fewn Band A, gydag un ohonynt yn agor ym Mawrth 2019. [Gweler yr atodiad]

Mae'r sefyllfa gyllidol yn heriol yn y sector gynradd. Mae'r gwahaniaeth yn y gwariant fesul disgybl yn y sector cynradd yn destun pryder ac yn anghynaladwy ar gyfer y dyfodol. Gellid dadlau fod y ffaith fod ysgolion cynradd llai yn derbyn yr hyn sy'n gyfystyr ag arian ychwanegol i gynnal isafswm o lefelau staffio yn golygu bod yr 11 ysgolion mwyaf, sydd yn aml yn gwasanaethu'r ardaloedd mwyaf difreintiedig, yn sybsideiddio'r ysgolion llai eu maint. Nid yw hyn yn gynaliadwy at y dyfodol, yn enwedig os bydd y rhaglen llymder ariannol y Llywodraeth yn parhau.

Mae'r sefyllfa o ran proffil oed Penathiaid wedi gwella ac mae nifer o ysgolion yn rhannu timau arwain drwy weithredu trefniadau Rheolaeth Bartneriaethol, ffedereiddio anffurfiol a ffedereiddio ffurfiol Mae strategaeth ar gyfer datblygu Arweinwyr Ysgolion y Dyfodol sydd yn cynnig datblygiad proffesiynol i'r rhai sydd â'r potensial yn weithredol. Serch hynny, mae nifer ymgeiswyr ar gyfer swyddi Penathiaid yn isel, yn enwedig ar gyfer ysgolion bach, gwledig.

Mae Estyn, yn eu hadroddiad 'Ysgolion Cynradd Bychain yng Nghymru' wedi nodi'r heriau addysgol a wynebir gan ysgolion bach. Mae'r rhain yn cynnwys yr her o addysgu dosbarthiadau oedran cymysg yn cynnwys mwy na 2 neu 3 o grwpiau oedran; maint cyfyngedig grwpiau cymheiriaid a digonolrwydd her; cyfleoedd cyfyngedig ar gyfer rhyngweithio cymdeithasol; anawsterau gyda recriwtio a chadw staff; beichiau gormodol ar staff a'r arbenigedd uwch sy'n ofynnol i gefnogi disgyblion gydag anghenion addysgol arbennig.

Mae'r Rhaglen Moderneiddio ysgolion yn rhoi sylw i'r heriau uchod a chynllunio i sicrhau bod niferoedd disgyblion digonol ar y gofrestr o fewn pob cyfnod allweddol. Golyga hyn yr angen i adolygu dyfodol ysgolion ble mae niferoedd y disgyblion yn fach, gan benderfynu ar gynaliadwyedd pob un. Bydd hyn yn lleihau'r nifer o ddosbarthiadau gyda mwy na 2 grŵp oedran, yn sicrhau bod gan arweinyddion/penathiaid amser digyswllt digonol er mwyn cyflawni cyfrifoldebau allweddol o godi safonau, sicrhau bod trefniadau gweinyddu a rheoli cefnogol mewn lle, a chysoni'r gwariant y pen ar draws yr ynys i fod yn fwy cyfartal.

Erys y gyrrwyr ar gyfer newid yn gyson, sef:

- Gwella safonau addysgu a chyrrhaeddiad.
- Lleihau nifer y lleoedd dros ben er mwyn gwneud defnydd effeithlon o adnoddau.
- Anelu i leihau'r amrediad gwariant fesul disgybl gan sicrhau mwy o gyfle cyfartal ar draws ysgolion.
- Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth.
- Cynllunio olyniaeth
- Darpariaeth gyfrwng Cymraeg a dwyieithog
- Sicrhau bod adeiladau ysgolion addas i bwrpas.

Cyflwynir adroddiad manwl ar yr ymgynghoriad ynghyd â'r casgliadau a'r argymhelliad yn yr atodiad.

6 – Aseiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Cwblhawyd Aseiad Effaith ar gyfer y broses ymgynghori statudol. Cafodd effaith posib gwireddu'r cynnig ar yr iaith Gymraeg, cydraddoldeb a'r gymuned eu hasesu.

7 – Oblygiadau Ariannol

Mae'r effaith posib ar sefyllfa gyllidol yr Awdurdod yn cael ei asesu yn yr adroddiad

8 – Atodiadau

Atodiad 1 – Adroddiad manwl ar yr ymgynghoriad, casgliadau ac argymhelliad

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Y ddogfen ymgynghori statudol (1 Mai – 18 Mehefin 2018) – Cyswllt Mr Emrys Bebb

SWYDDOGOL – OFFICIAL

**ADRODDIAD AR YR YMGYNGHORI STATUDOL – ARDAL
LLANGEFNI**

(Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn)

STATUTORY CONSULTATION REPORT – LLANGEFNI AREA

(Ysgol Y Graig and Ysgol Talwrn)

1 Mai – 18 Mehefin 2018 / 1 May – 18 June 2018

**CYNGOR SIR YNYS MÔN / ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
ADRAN DYSGU GYDOL OES / LIFELONG LEARNING DEPARTMENT**

www.ynysmon.gov.uk / www.anglesey.gov.uk

Rhif	Cynnwys	Tudalen
1.	CYFLWYNIAD A CHEFNDIR	3
2.	GYRWYR NEWID	3
3.	Y BROSES YMGYNGHORI	5
4.	SYLWADAU O'R CYFARFODYDD YMGYNGHORI	6
5.	YMATEBION O YSGOL TALWRN	6
6.	YMATEBION O YSGOL Y GRAIG	8
7.	YMATEBION ERAILL	9
8.	ADBORTH GAN DDISGYBLION	10
9.	YMATEB I'R SYLWADAU A DDERBYNIWYD	14
10.	YSTYRIAETHAU ARIANNOL	19
11.	YSTYRIAETHAU AMGYLCHEDDOL	22
12.	CASGLIADAU ac ARGYMHELLIAD	23
ATODIAD 1	ADBORTH AR LEIN	24

1. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

Mae Cyngor Sir Ynys Môn am sicrhau'r ddarpariaeth addysgol orau un ar gyfer holl blant a phobl ifanc yr ynys.

Yn rhan o'r ymrwymiad hwn, mae'r Cyngor yn adnabod bod moderneiddio addysg a sicrhau bod ein hadeiladau ysgol yn creu amgylchedd dysgu deniadol sy'n symbylu plant a phobl ifanc i ddod yn ddysgwyr effeithiol a chyflawni sgiliau bywyd yn brif flaenoriaeth.

Yn y cyd-destun hwn, mae'r Cyngor am foderneiddio ysgolion er mwyn:

- gwella deilliannau addysgol ar gyfer plant a phobl ifanc a thorri'r cyswllt rhwng amddifadedd a chyrhaeddiad addysgol isel,
- gwella ymhellach safonau arweinyddiaeth ac ansawdd addysgu a dysgu,
- sicrhau ysgolion sector-arweiniol a safonau sector-arweiniol ar gyfer pob cymuned.

Bydd cyflwyno'r rhaglen foderneiddio uchelgeisiol hon yn gofyn am uno ysgolion, creu cyfuniad o ffederasiynau ysgolion, ad-drefnu dalgylchoedd yn helaeth yn seiliedig ar ailfodelu adeiladau ysgolion sydd yn bodoli neu adeiladu ysgolion ardal newydd a chau ysgolion nad dynt yn addas i bwrpas.

2. GYRWYR NEWID MODERNEIDDIO BYDD YN DYLANWADU AR BENDERFYNIAD YNGHYLCH Y DDARPARIAETH ORAU I'R ARDAL

Nodir isod rhai o'r gyrrwyr moderneiddio fydd yn dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y ddarpariaeth orau i'r ardal.

Codi safonau addysgol

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i barhau i godi safonau os am gyrraedd ei nod o fod yn un o'r 5 Awdurdod Lleol gorau yng Nghymru. Yn ôl gwaith ymchwil presennol, awgrymir ei bod yn anodd cysylltu safonau â maint ysgol. Fodd bynnag, mae adroddiadau diweddar yn awgrymu bod gan ysgolion cynradd mwy [dros 150 o ddisgyblion neu fwy] dimau arweinyddiaeth sydd â mwy o gapasiti i sicrhau gwelliannau; athrawon gydag ystod ehangach o arbenigedd mewn meysydd penodol sydd yn ei dro yn dylanwadu ar arferion athrawon eraill a thrwy hynny yn cael dylanwad cadarnhaol ar safonau gwaith plant. Mewn ysgolion llai [o gwmpas 50 neu lai] mae dosbarthiadau oeddrannau cymysg yn cynnwys hyd at bedwar grŵp oedran, ac weithiau yn rhychwantu cyfnodau allweddol. Mae hyn yn gosod her sylweddol i athrawon os am sicrhau bod pob plentyn yn cael ei ymestyn hyd eithaf i'w allu. Mae'r strategaeth moderneiddio ysgolion yn anelu i ddileu esiamplau o ddsbarthiadau gyda mwy na 2 grŵp oed.

Lleihau'r amrywiad mewn cost y disgybl

Mae'r gost fesul disgybl yn amrywio'n sylweddol, o £2,795 i £10,828, ar draws ysgolion cynradd y sir. Roedd gwariant y Cyngor ar ysgolion cynradd yn 2017-18 (£3,962 y disgybl ar gyfartaledd) y trydydd uchaf yng Nghymru. Bydd angen i'r rhaglen moderneiddio roi sylw i normaleiddio'r gost y disgybl ar draws yr awdurdod a'i chysoni â'r cyfartaledd Cymru gyfan.

Sicrhau bod adeiladau ysgol yn creu amgylchedd dysgu orau bosib

Mae gwella ansawdd yr adeiladau ysgol a sicrhau'r amgylchedd dysgu gorau posibl [sy'n adlewyrchu'r rhai yn ein hadeiladau ysgolion diweddaraf - Ysgol y Graig, Ysgol Cybi ac Ysgol Rhyd y Llan] ar gyfer ein plant yn hanfodol bwysig i gwrdd ag anghenion dysgu ac addysgu yn yr unfed ganrif ar hugain. Mae'r math hyn o amgylchedd yn cynnwys –

- cyfleusterau addysgu a dysgu o'r ansawdd gorau,
- cyfleusterau TGCh o'r radd flaenaf,
- manau chwarae addas,
- ardaloedd staffio a gweinyddu priodol,
- ynghyd â diogelwch ar gyfer adeiladau'r ysgol a safle'r ysgol.

Noda Estyn mewn adroddiad o 2007 bod “gwella ansawdd yr adeiladau'n cael effaith lesol iawn ar ansawdd yr addysgu a morâl y staff sydd, yn ei dro, yn cael effaith gadarnhaol ar berfformiad plant.” Bydd gan bob plentyn fynediad at gyfleusterau addas fel y gellir darparu ystod lawn o brofiadau addysgol.

Nid yw yn bosib i'r Cyngor gynnal nifer fawr o adeiladau ysgol sy'n heneiddio ac yn gostus i'w cynnal. Rhaid sefydlu patrwm newydd o ysgolion sydd yn dileu'r diffygion yn yr adeiladau presennol, gan gynnwys materion iechyd a diogelwch sylweddol sy'n gysylltiedig â'r adeilad neu'r safle. Mae angen datblygu cyfundrefn o ysgolion lle mae trefniadau cynnal a chadw ar eu cyfer sy'n gynaliadwy.

Creu'r amodau fel bod Penaethiaid yn llwyddo - cynyddu capasiti arweinyddol

Mae ysgolion effeithiol yn cael eu harwain yn dda. Mae gan ysgolion llwyddiannus arweinyddiaeth gref ar bob lefel, gan gynnwys y Llywodraethwyr. Mae'r sialensiau sydd ynghlwm wrth arwain a rheoli ysgol wedi cynyddu'n sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf ac mae'r disgwyliadau'n parhau i gynyddu. Mae angen amser digyswllt digonol ar Bennaeth, gyda chefnogaeth dirprwy bennaeth neu uwch dîm rheoli, i sicrhau bod yr addysgu a'r dysgu o'r radd flaenaf, i werthuso a chodi safonau, i ddatblygu gweithdrefnau hunan-arfarnu trylwyr ac i sicrhau datblygiad proffesiynol parhaus y staff. Mae'r rhain yn ddisgwyliadau sylweddol. Mae angen sicrhau bod gan Benaethiaid o leiaf 50% o amser digyswllt. Golyga hyn bod angen i ysgol [neu ffederasiwn o ysgolion] gael o leiaf 100 o ddisgyblion os am ddarparu'r amser angenrheidiol i'r Pennaeth i gyflawni'r rôl arwain yn llwyddiannus.

Sicrhau cyflenwad digonol o Benaethiaid at y dyfodol

Dros y pum mlynedd nesaf mae'n debyg y bydd 28% o'n penaethiaid cynradd yn ymddeol. Oherwydd bod llawer ohonynt yn arwain ysgolion bach, bydd angen i'r Cyngor ystyried y modelau arweinyddiaeth fwyaf effeithiol a chynaliadwy ar gyfer y dyfodol. Mae nifer yr ymgeiswyr am swyddi pennaeth wedi lleihau ac mae hyn yn destun pryder. Mae angen i'r rhaglen moderneiddio ysgolion geisio ateb y broblem drwy sicrhau cyfleoedd addas i ddatblygu arweinyddiaeth mewn ysgolion unigol. Mae angen arweinwyr rhagorol ar ein hysgolion. Bydd y rhaglen foderneiddio'n rhoi sylw i faterion cynllunio olyniaeth ac yn diogelu a datblygu'r talentau arweinyddiaeth sydd gennym yn ein hysgolion.

Yn Adroddiad Blynyddol Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru 2016-17 fe nodir:

“Ym mron pob ysgol, ansawdd yr arweinyddiaeth yw'r ffactor mwyaf arwyddocaol o ran pennu effeithiolrwydd ysgol. Ceir heriau cynyddol wrth recriwtio penaethiaid, yn enwedig mewn ysgolion ffydd ac ysgolion bach mewn ardaloedd gwledig (Adroddiad Blynyddol Estyn 2016-2017)

Defnydd cymunedol o adeilad yr ysgol

Mae ymchwil yn awgrymu bod ysgolion gyda gwasanaethau ychwanegol fel clybiau brecwast, clybiau ar ôl ysgol, gwarchod plant, gweithgareddau haf a phenwythnos yn cyflawni safonau uwch a chyswllt gwell â rhieni a'r gymuned. Disgwylir i ysgolion hefyd fod yn adnodd i'r

gymuned leol er mwyn hyrwyddo gweithgareddau cymunedol sy'n cynnwys rhieni, aelodau o'r gymuned a grwpiau lleol. Mae'r math yma o weithgaredd yn bwysig i ddatblygu'r cysylltiad rhwng ysgolion a'r gymuned leol. Bydd ysgolion a ddatblygir fel rhan o'r rhaglen foderneiddio yn gweithredu fel ysgol ardal h.y. yn darparu ystod o wasanaethau a gweithgareddau sy'n aml yn digwydd y tu allan i'r diwrnod ysgol, i helpu i gwrdd ag anghenion y plant, eu teuluoedd a'r gymuned ehangach.

Lleihau nifer llefydd gweigion

Ym Medi 2017, roedd nifer y llefydd gweigion mewn ysgolion cynradd ym Môn yn 12.3%. Er hynny, mae angen i'r Cyngor, barhau i leihau nifer y llefydd gweigion er mwyn cwrdd â disgwyliadau Llywodraeth Cymru ac ymateb i un o feirniadaethau Estyn yn adroddiad 2012. Golyga hyn bod angen anelu at sefyllfa lle bo ysgolion yn fwy na 85% llawn gan anelu bod 90% o'r llefydd wedi eu llenwi ar draws y sector cynradd.

Darpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog

Bydd unrhyw drefniant a ddatblygir fel rhan o'r rhaglen foderneiddio'n rhoi blaenoriaeth i gryfhau a diogelu'r Gymraeg / dwyieithrwydd.

3. Y BROSES YMGYNGHORI

Ymgynghorodd y Cyngor gyda rhieni, llywodraethwyr a staff yn y tair ysgol a hefyd gyda'r cynghorwyr lleol a chyda Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid eraill. Roedd y cyfnod ymgynghori'n digwydd rhwng 1 Mai hyd at 18 Mehefin 2018.

Cynhaliwyd cyfarfodydd ymgynghori gyda rhanddeiliaid fel a ganlyn.

Ysgol	Dyddiad (yn 2018)	Cyfarfod gyda
Y Graig	Dydd Mawrth 15 Mai	Sesiynau galw fewn
Talwrn	Dydd Mercher 16 Mai	Sesiynau galw fewn

Pan fydd Llywodraeth Cymru yn cyfrannu at ariannu ysgol newydd, mae angen i'w buddsoddiad gwrdd ag amcanion buddsoddi sef:-

1. lleihau llefydd gweigion
2. cynyddu amser di gyswllt i athrawon
3. i'r ysgol fod o safon ysgol yr unfed ganrif ar hugain
4. gwella deilliannau addysgol
5. lleihau ôl groniad cynnal a chadw
6. gwella effeithlonrwydd ynni

Cynigwyd y syniad gan rieni y dylid adeiladu ysgol gynradd newydd ychwanegol yn Llangefni. Os yw hyn yn golygu adeiladu ysgol gynradd newydd ychwanegol i'r ysgolion sydd yno yn bresennol, ni fyddai Cyngor Sir Ynys Môn yn cefnogi hyn oherwydd er byddai'r ysgol gynradd newydd yn ysgol yr unfed ganrif ar hugain, yn unol â'r meini prawf uchod, ni fyddai'n :

- lleihau llefydd gweigion. Yn wir gall arwain at gynnydd mewn llefydd gweigion
- yn sicrhau newid y sefyllfa o ran amser di-gyswllt i athrawon.
- gwella deilliannau addysgol ohono'i hun
- lleihau ôl groniad cynnal a chadw
- gwella effeithlonrwydd ynni. Yn wir, byddai ysgol ac adeilad ychwanegol yn arwain at ddefnyddio mwy o danwydd.

Yn ogystal, mae'n annhebygol iawn byddai Llywodraeth Cymru yn cyfrannu at ysgol gynradd newydd oni bai fod cyfuno ysgolion yn rhan o'r broses.

Mae'r Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn caniatáu i rieni ddewis pa ysgol fydd eu plentyn yn ei mynychu. Petai ysgol gynradd newydd yn cael ei hadeiladu yn Llangefni, byddai angen adolygu'r dalgylchoedd presennol a ffurfio dalgylch i'r ysgol gynradd newydd. Yn unol â'r Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, ni fyddai'r Awdurdod yn gallu gorfodi rhieni i symud eu plant i'r ysgol gynradd newydd. Byddai hyn yn cynyddu'r risg o lefel uchel o lefydd gweigion yn yr ysgol gynradd newydd.

4. SYLWADAU O'R CYFARFODYDD YMGYNGHORI

Rhestrir rhai sylwadau a phryderon o bob un o'r cyfarfodydd isod (nid yw'r rhain yn gofnodion o'r cyfarfodydd). Ceir mwy o sylwadau yn rhannau 5 a 6 o'r adroddiad hwn.

Ysgol y Graig

- Holwyd am safle posib ac amserlen posib y gwaith
- Pryderon am ddiogelwch y plant yn ystod y gwaith adeiladu
- Pryder am faint yr adeilad newydd a chyfleusterau yno
- Pryder am draffig a pharcio ger yr ysgol
- Holwyd am effaith posib y gwaith ar Dechrau'n Deg

Ysgol Talwrn

- Awgrymu dylai'r Awdurdod ddisgwyl tan i'r Còd Trefniadaeth Ysgolion newydd ddod i rym
- Y teimlad nad yw'r Awdurdod wedi gwrando
- Beth am ffedereiddio neu ymuno gydag ysgolion eraill?
- Pryder beth fyddai'r sefyllfa o ran A.A.A.
- Yr ysgol yn llwyddo i feithrin penaethiaid
- Beth fyddai'r trefnaiadau ar gyfer clybiau ar ôl ysgol?
- Y teimlad nad yw'r Awdurdod wedi gwario ar yr ysgol
- Cost caban yn uchel yn nhyb rhai
- Pryder o ran plant ysgol gynradd fechan yn mynd i ysgol gynradd "o 400"
- Rhai'n amau nifer y datblygiadau tai yn y dalgylch
- Pryder am y traffig a'r daith posib i Llangefni
- Pryder am ddyfodol yr Eisteddfod leol, yr Ysgol Sul a darpariaeth Ti a Fi

5. YMATEBION O YSGOL TALWRN

- 5.1 Derbyniwyd tua 50 o ymatebion gan randdeiliaid yr ysgol ac roedd y mwyafrif helaeth yn anghytuno gyda'r posibilrwydd o gau'r ysgol.
- 5.2 Barn swyddog yng Nghapel Nyth Clyd, Y Talwrn oedd ei fod yn "gadarn ei farn na ddylid cau yr ysgol". Roeddent yn teimlo fod yr ysgol yn sylfaen i'r Gymdeithas leol a hefyd yn cyfrannu'n eang iawn at fywyd cymdeithasol a chrefyddol y pentref". Petai Ysgol Talwrn yn cau, barn y swyddog oedd byddai'r "Cyngor yn euog o wrthod cyfle i greu dinaswyr cyfrifol". Yn ogystal â chanmol yr ysgol, roedd y swyddog yn crybwyll "canllawiau clir sydd ar fin cael eu cyhoeddi" gan Ysgrifennydd Addysg Llywodraeth Cymru ynglŷn â pam na ddylid cau ysgolion gwledig oni fod seiliau cadarn i wneud hynny." Roedd yn teimlo "nad oedd seiliau cadarn yn bodoli yma"

- 5.3 Mewn llythyr gan Gangen y Talwrn o Ferched y Wawr, roedd yr Ysgrifennydd yn datgan gwrthwynebiad y Gangen i'r "bwriad o gau Ysgol y Talwrn". Roedd y Gangen yn dweud mai "dymuniad y gymuned a'r rhieni yw gweld yr ysgol yn parhau fel rhan ganolog o'r pentref a'r ardal". Dywedodd fod Ysgol Talwrn "yn ysgol lewyrchus, naturiol Gymraeg mewn pentref bywiog a dymunwn iddi aros felly". Roedd y Gangen "eisiau ysgol yn y pentref yn rhan annatod o gymuned hyfyw Gymraeg".
- 5.4 Cyn cyfarfod o'r Cyngor Llawn ar 16 Gorffennaf 2018, bydd deiseb yn cael ei chyflwyno i Arweinydd y Cyngor. Gofynnwyd i'r rhai oedd yn arwyddo'r ddeiseb i gytuno i "gadw ein Ysgol yn Agored". Mae'r ddeiseb wedi ei harwyddo gan 1010 o lofnodwyr.
- 5.5 Yn ei ymateb, dywedodd Cymdeithas yr Iaith Gymraeg fod:
- "y ddogfen ymgynghorol hwn i bob pwrpas yw ail-gyhoeddi'r hen ddogfen ymgynghorol o'r ymgynghoriad diwethaf, os nad yr un cyn diwethaf! O ganlyniad mae llawer o'r cynnwys yn amherthnasol i'r cynnig dan sylw am y ddwy ysgol hyn, gan ei fod yn cyfeirio at ysgolion eraill.
 - Y Cyngor yn "anghyfrifol yn brysio i benderfynu ar ei thynged ychydig wythnosau cyn cyhoeddi'r Côd newydd."
 - llawer o'r opsiynau y cyfeirir atynt yn y ddogfen hon yn amherthnasol i sefyllfa Talwrn ac yn cyfeirio at y sefyllfa i'r gorllewin o Langefni nad ydynt yn destun i'r ymgynghoriad hwn.
 - Nid yw'r Awdurdod Lleol yn ystyried pob ateb amgen CYN cynnig cau ysgol, yn ogystal ag ystyried pob opsiwn a gynnigir yn ystod yr ymgynghoriad. Dyw swyddogion y Cyngor ddim wedi cyflawni'r naill ddyletswydd na'r llall. Maent wedi methu yn eu dyletswyddau statudol.
 - Am yr holl resymau hyn, y mae'r ymgynghoriad yn annilys a'r ddogfen yn gwbl annigonol.
- 5.6 Derbyniwyd ymateb gan Ysgrifennydd Pwyllgor Neuadd y Pentref a Chae Chwarae Talwrn oedd yn dweud:
- "Mae ein hysgol ni wrth galon ein pentref. Dros nifer o flynyddoedd mae'r ysgol a'r neuadd bentref wedi cydweithio ar nifer o weithgareddau, ac mae'r neuadd yn dibynnu ar yr ysgol am ei gefnogaeth. Mae disgyblion a rhieni wedi cefnogi digwyddiadau codi arian sy'n cael eu cynnal yn rheolaidd ac yn cynorthwyo tuag at gostau cynnal a chadw hanfodol y neuadd a'i faes chwarae / cae chwarae. Yn ogystal â chefnogi cyfleuster sy'n cael ei ddefnyddio'n dda gan y gymuned leol, mae hefyd yn un sy'n cael ei defnyddio gan yr ysgol ar gyfer digwyddiadau megis gweithgareddau'r gampfa, Diwrnod Chwaraeon, cyngherddau Nadolig, ac ati. Yn ogystal, mae gennym nifer o gymdeithasau, gan gynnwys Cylch Meithrin, y Grŵp Mam a Phlentyn a'r The Guides, sy'n cyfarfod yn rheolaidd yn y Neuadd, a fyddai'n dioddef hefyd os dylai'r ysgol gau. Yn arbennig, mae plant yr ysgol yn cymryd rhan yn y rhan fwyaf o eitemau o fewn Eisteddfod Talwrn, os nad y cyfan.
 - Bydd hyn nid yn unig yn arwain at fwy o draffig ar y ffyrdd i Langefni, ond bydd yn lleihau'r cyfleoedd i'r bobl ifanc hyn a'u teuluoedd wella eu hiechyd trwy gerdded neu feicio.
 - Nid oes gennym gynnig arall, o ran cau ysgolion eraill i ganiatáu i'n hysgol aros yn agored. Yn hytrach, byddem yn dadlau y bydd ansawdd uchel yr addysg a ddarperir yn Ysgol Talwrn yn diflannu."
- 5.7 Yn ei lythyr, dywedodd Cadeirydd Pwyllgor Eisteddfod y Talwrn:

- “Mae Ysgol Talwrn wedi darparu, ac yn dal i ddarparu, addysg dda i’r disgyblion. Mae hefyd yn rhan annatod o wead cymdeithasol y pentref. Camgymeriad annoeth yw ystyried yr ysgol yn nhermau cul ei gwaith statudol – mae yr ysgol yn ganolbwynt ardal ac yn galluogi pentref cyfan i fod yn rhan o ddatblygiad plant i greu dinasyddion da a chydwybodol.
- mai ystyriaethau ariannol a dogma’r sefydliad addysgol sydd tu ôl i’r bwriad i gau ysgolion gwledig ar yr Ynys.”

5.8 Derbyniwyd llythyr gan Staff Ysgol Y Talwrn oedd yn sôn am wahanol agweddau o’r ysgol:

- “Mae gan yr ysgol hanes o gynnal safonau uchel ac mae data eleni yn cadarnhau unwaith eto fod yr ysgol yn llwyddo. ... Gall data fod yn gamarweiniol o safbwynt ysgolion bach
- Mae pob plentyn mewn ysgol fechan yn derbyn cyfleoedd all-gyrsiol boed yn draws gwlad, cyfeiriannu, pêl-rwyd neu gala nofio gan dderbyn profiadau waeth be fo’u talent neu allu. Mae niferoedd ein grwpiau yn caniatáu i’r plant nofio yn wythnosol o bedair oed. Nid yw hyn yn bosib mewn ysgolion mwy eu maint.
- Mae hyn hefyd yn wir am eisteddfodau. Nid oes angen clyweliadau i blant yr ysgol cyn dewis côr. Nid oes angen treialon dawnsio cyn cystadlu mewn cystadlaethau dawns. Nid yw’r plant yn cael eu siomi drwy beidio cael eu dewis ar gyfer ein parti llefaru. Mae pob un plentyn yn cael cyfle i fwynhau pob agwedd o ddiwylliant yn hytrach na goreuon yr ysgol yn unig.
- Dylid hefyd bwysleisio pwysigrwydd cefnogaeth Ysgol y Talwrn i’r eisteddfod leol
- Byddai cau’r ysgol yn tramgwyddo dyfodol yr iaith yn y gymuned leol a thu hwnt.
- Hawl rhiant yw cael dewis y sefydliad gorau i’w plentyn, boed yn ysgol fawr neu ysgol fach o ran maint.”

6. YMATEBION O YSGOL Y GRAIG

6.1 Cafwyd 2 ymateb gan randdeiliaid Ysgol y Graig. Daeth y cyntaf gan y Pennaeth. Dyma oedd ei barn: “Wrth ystyried y gofod ar gyfer chwarae, byddai’n fuddiol cael tir aml-dywydd fel ei fod yn bosib ei ddefnyddio ar hyd y flwyddyn. Mae’r cae ysgol yn ddifrifol o wlyb, ac er ymdrechion i fynd i’r afael â hyn nid yw’n bosib ei ddefnyddio ond am ychydig o fisoedd yn yr haf. Byddai cael ardal aml-dywydd yn sicrhau cyfleoedd i fynd i’r afael â materion megis hyrwyddo ymarfer corff er mwyn lleihau gor-dewdra. Mae hefyd angen ystyried beth i’w wneud parthed y felin wynt, nad yw’n gweithio bellach.”

6.2 Mynegodd y rhanddeiliad arall ei gefnogaeth i’r cynllun a dywedodd byddai’n “rhaid i’r dyluniad newydd fod yn seiliedig ar lais yr athrawon a’r staff sydd wedi profi’r rhwystredigaeth o gael neuadd aml-bwrpas mor fychan fel bod trefnu cinio a gweithgareddau eraill i ysgol mor fawr wedi bod yn dipyn o gur pen.”

7. YMATEBION ERAILL

- 7.1 Yn ogystal â chwrrdd gyda staff, llywodraethwyr a rhieni, anfonwyd y ddogfen ymgynghori at y rhanddeiliaid canlynol:
- Cyngor Gwynedd;
 - Swyddogion Llywodraeth Cymru;
 - Aelodau Cynulliad rhanbarthol a lleol a'r Aelod Seneddol
 - Estyn;
 - Undebau'r athrawon ac undebau staff ategol;
 - y Consortiwm Addysg Rhanbarthol sef GwE;
 - y Consortiwm Trafnidiaeth Ranbarthol sef Taith;
 - Comisiynydd Heddlu a Throseddau Gogledd Cymru;
 - y Bartneriaeth Cymunedau yn Gyntaf;
 - Mudiad Meithrin;
 - Gwasanaeth Ieuencid yr Awdurdod;
 - Ysgol Gyfun Llangefni.
- 7.2 Yn ei grynodedb o'i ymateb i'r ymgynghoriad hwn, dywedodd Estyn "Mae Estyn o'r farn fod y cynnig yn debygol o gynnal safonau presennol addysg yn yr ardal o leiaf." Yn ogystal, roedd yr arolygiaeth o'r farn fod yr "awdurdod lleol wedi rhoi sail resymegol glir ar gyfer y manteision disgwylidig a fwriedir o gymharu â'r sefyllfa bresennol o ran cyllid, lleoedd dros ben, safonau disgyblion, ansawdd yr amgylchedd dysgu ac arweinyddiaeth a rheolaeth. Hefyd, mae'r cynigiwr yn esbonio'n briodol sut mae'r cynnig yn cydweddu â rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif yr awdurdod. Mae'r cynnig yn diffinio manteision disgwylidig y cynnig yn glir, ac mae'r rhain yn cysylltu'n briodol â'r diben datganedig a'r sail resymegol. Mae'r awdurdod lleol wedi darparu digon o dystiolaeth i ddangos bod y cynllun yn debygol o gynnal safon addysg yn yr ardal o leiaf."
- 7.3 Cafwyd ymateb gan swyddogion undeb yr N.E.U. Roedd eu swyddog yn dweud: "Mae undeb yr NEU yn derbyn yr achos busnes dros gau Ysgol Talwrn o ystyried y costau cynnal a chadw parhaus, mynediad i gyllid Llywodraeth Cymru a chost fesul disgybl o £1,050 yn fwy nag Ysgol y Graig. Gyda llefydd gweigion yn 12% ac yn debygol o gynyddu, gallwn weld buddion o uno'r ddwy ysgol oherwydd eu bod yn agos. Fel Undeb Llafur, yr ydym yn gwrthwynebu diswyddiadau gorfodol ac yn bryderus iawn nad oedd yr un o'n haelodau sydd wedi eu diswyddo hyd yma o ganlyniad i Santes Dwynwen wedi gallu dod o hyd i swyddi eraill trwy eu hadleoli. Mae angen pwysau mwy effeithiol gan yr Awdurdod ar Lywodraethwyr i sicrhau bod unrhyw staff addysgu / cefnogi sy'n cael eu diswyddo pe bai Ysgol Talwrn yn cau, yn cael ei gyfweld ar gyfer swyddi gwag."

Ymateb yr Awdurdod i sylw'r swyddog undeb yr N.E.U.

O ran y staff sydd yn y bedair ysgol fydd un uno i ffurfio Ysgol Santes Dwynwen sydd ar y rhestr adleoli – nid yw yr un ohonynt wedi eu hadleoli **hyd yma**. Mae'n rhaid cofio nad yw'r broses adleoli drosodd tan Mawrth 2019 a felly bydd y broses adleoli yn parhau hyd hynny.

Bydd yr Awdurdod yn gwneud bob dim posib ar gyfer rhoi cymorth i'r sawl sydd ar y rhestr adleoli. Er hynny, mae'r Awdurdod yn gweithredu o dan cyfyngiadau y Rheoliadau Staffio h.y. mae penderfyniadau ynghylch recriwtio yn nwylo pob Corff Llywodraethol unigol.

- 7.4 Derbyniwyd ymateb gan Gyngor Cymuned Llanddyfnan. Eu hymateb oedd: “Mae'r Cyngor Cymuned o blaid cadw Ysgol Gynradd Talwrn ar agor ac yn cefnogi cyhoeddiad y Gweinidog Cynulliad Cymru ar gadw ysgolion bychain ar agor. Mae'r Cyngor hefyd yn cefnogi'r farn leol i peidio cau yr Ysgol. Gan fod yr ysgol yn 98% llawn, a wedi bod efo 42 - 49 o ddisgyblion dros y blynyddoedd diwethaf ac ysgolion gynradd yn Llangefni yn llawn, ni welwn unrhyw reswm i gau'r ysgol. Mae tua 100 o dai yn cael eu hadeiladu yn Llangefni. A fydd lle i blant o'r eiddo hyn y Ysgol y Graig? Bu diffyg yn y broses ddiwethaf ac mae'r cyngor cymuned yn teimlo nad yw'r Cyngor Sir yn gwrandao.”
- 7.5 Yn ychwanegol i'r ffurflenni a'r llythyrau adborth ar yr ymgynghoriad roedd cyfle i'r rhanddeiliaid gyfrannu at arolwg electroneg trwy wefan Cyngor Sir Ynys Môn. Cyflwynir crynodeb o'r arolwg [10 o ymatebion] yn atodiad 1.

8. ADBORTH GAN DDISGYBLION

- 8.1 Ymwelodd swyddogion y Cyngor ag Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig er mwyn cynnal cyfarfodydd byr gyda chynrychiolaeth o ddisgyblion o'r ddwy ysgol, er mwyn canfod eu barn am y cynnig i newid eu hysgol bresennol.

Roedd yn gyfle i'r plant o'r ysgolion fynegi eu barn am gynlluniau'r Cyngor ar gyfer moderneiddio ysgolion. Pwysleisiwyd bod eu barn yn bwysig gan mai nhw sy'n mynychu'r ysgolion. Dywedwyd wrthynt bydd y wybodaeth a gyflwynir ganddynt yn cael eu trosglwyddo i ffurf adroddiad a'i gyflwyno i Gynghorwyr y Cyngor fel rhan o'r Ymgynghoriad Statudol.

Eglurwyd mai'r rhesymau dros foderneiddio oedd:

- Mae gan ysgolion Ynys Môn gormod o lefydd gwag neu dim digon o lefydd mewn rhai o'u hysgolion
- Angen gwneud yn siŵr bod yr holl ddisgyblion yn cael addysg dda
- Angen gwneud siŵr fod yr ysgol yn fodern ac yn cynnig offer da
- Bod y Cyngor yn gwario eu harian ar ysgolion mewn ffordd deg

Gofynnwyd y cwestiynau canlynol i'r plant:

Beth oedd y disgyblion yn hoffi am eu hysgol bresennol?

Beth oedd eu barn am y cynnig o addasu Ysgol y Graig, cau Ysgol Talwrn a throsglwyddo plant Ysgol Talwrn i Ysgol y Graig?

A oeddent yn cytuno gyda'r rhesymau dros newid?

Unrhyw sylwadau eraill

Mae'r ymatebion wedi eu cyflwyno isod. Yn ystod rhai o'r sesiynau, ysgrifennodd rhai plant eu sylwadau ar bapur a cyflwynir y rhain yn iaith y plant.

8.2 Barn Plant Ysgol Talwrn

Holwyd y Cyngor Ysgol yn y lle cyntaf. Yna cafodd grŵp o blant o oeddrannau gwahanol gyfle i gyfrannu at yr ymgynghoriad. Roedd rhieni'r plant hynny wedi mynegi diddordeb mewn cynnwys eu plant yn yr ymgynghoriad.

Cwestiwn: Beth oedd y disgyblion yn ei hoffi am eu hysgol bresennol?

- Mae gan Ysgol Talwrn nifer o adnoddau. Mae'r Cyngor Ysgol wedi trefnu i godi arian er mwyn prynu offer pêl-rwyd. O ganlyniad bydd yr ysgol yn gallu cynnal clwb pêl rwyd ar ôl ysgol, pob dydd Iau.
- Nid ydym eisiau adnoddau fynd i wastraff
- Mae gennym drên newydd ar yr iard ac offer da yma
- Mae gwaith pawb yn yr ysgol yn cael mynd i fyny ar y waliau. Mewn ysgol fawr bydd llai o gyfle i arddangos gwaith gan mai ond y gwaith gorau fydd yn mynd i fyny.
- Rwy'n poeni bydd rhaid i blant blwyddyn 6 Ysgol Talwrn symud ysgol dwywaith mewn cyfnod byr. Symud i ysgol gynradd arall ac ysgol uwchradd.
- Mae'r staff yn Ysgol Talwrn yn adnabod pawb, a phawb yn adnabod y staff
- Rhestrwyd pobl o'r gymuned sy'n ymweld â'r ysgol - roedd y plant yn teimlo eu bod yn cael profiadau gwerthfawr - ac mae un aelod yn cyfansoddi caneuon i ysgol Talwrn yn unig
- Cyfeiriwyd at Eisteddfod Talwrn sy'n cael ei gynnal yn y Neuadd Bentref ac mae peryg colli hyn os fydd yr ysgol yn cau. Dim ond y gorau sy'n cael eu dewis i gymryd rhan yn yr ysgolion mawr.
- Mae'r plant yn cael cyfle i ymgynnull yn y sgwâr ar ôl ysgol. Mae hyn yn draddodiad gan yr ysgol. Mae'r rhieni a'r plant yn gallu ymgynnull a chael sgwrs ar ôl ysgol
- Rydym yn cael gwersi beics yn yr ysgol
- Digon ac amrywiaeth a chyfleoedd
- Ffrindiau
- Chwarae
- Plant newydd yn ymuno â'r ysgol
- Rydym fel teulu yn adnabod ein gilydd.
- Rydym yn cael chwarae mewn tîm a phawb yn cymryd rhan
- Mae fy nghefnder yn mynd i ysgol fawr ac rwy'n clywed ganddo nad oes gymaint o gyfle i bawb gymryd rhan yno.
- Mae pawb yn edrych ar ôl ei gilydd
- Dim lot o blant yma
- Dysgu pethau newydd
- Rwyf yn gallu cerdded i'r ysgol
- Clwb pêl-rwyd
- Y trê ar yr iard
- Chwarae a ffrindiau cyfeillgar
- Beicio i'r ysgol
- Cerdded lawr i'r sgwâr ar ôl ysgol
- Dewisodd fy Mam yr ysgol yma oherwydd bod yr iaith Gymraeg yn dda yma
- Athrawon yn gwybod ein henwau
- Offer ac adnoddau newydd a mwy o glybiau
- Aelodau o'r gymuned yn darllen gyda ni
- Os mae plentyn yn brifo, mae plant eraill yn ofalgar ohonynt
- Cyfleoedd garddio hefo aelodau'r gymuned
- Llyfrau am natur
- Tripiâu ysgol

- ‘Gwesty Trychfilod’
- Natur o amgylch yr ysgol a’r dysgu amdano
- Eisteddfod Talwrn a’r cyfle i fod yn y côr
- Ras rhedeg yn y mabolgampau
- Ras traws gwlad
- Lot o glybiau
- Timau pêl droed ysgol a llwyddiant diweddar. Roedd gan y timoedd eraill 13 o blant a dim ond 8 oedd gan Talwrn, Roedd o felly yn glod i Ysgol Talwrn am lwyddo.
- Eisteddfod Talwrn
- Ymarfer corff tu allan
- Mewn ysgol fawr mae'r staff yn anghofio enwau gan fod mwy o enwau i’w cofio
- Rwyf wedi bod yn Ysgol y Graig a symudais i Ysgol Talwrn
- Digon o blant i chwarae gyda mi
- Cyfle i wyllo ffilm i’r plant ieuengaf a’r rhai hŷn ar y cyd
- Plant yn helpu ei gilydd
- Mwy o bres mewn ysgol fawr na sydd gan ysgol fach, ond mae digon o deganau yn yr ysgol yma.
- Dysgu rhywbeth newydd pob diwrnod
- Ar nosweithiau'r clwb celf sy’n cychwyn am 4yp, gallwn fynd lawr i’r sgwâr i chwarae ar ôl ysgol, a dod yn ôl fyny i’r ysgol erbyn 4.
- Mae rhai o’r plant yma wedi dod yma o Ysgol y Graig. Mae Ysgol Talwrn yn ysgol dda
- Y brechwast

Beth yw eich barn am y cynnig addasu Ysgol y Graig, cau Ysgol Talwrn a throsglwyddo plant Ysgol Talwrn i Ysgol y Graig?

- Nid wyf eisiau mynd i Ysgol y Graig, ella bydd plant yn cael eu bwlio yna.
- Nid yw’n syniad da. Yn Ysgol Talwrn mae’r plant bach a mawr yn cael gweld ei gilydd.
- Ni fydd hynny yn wir yn Ysgol y Graig.
- Rwy’n poeni pa ysgol uwchradd byddaf yn gorfod ei fynychu
- Mae yna gyfleoedd yma. Mae’r plant mawr yn cael eu ffilmio, ac yn cael eu recordio ar gyfer radio’r Urdd
- Cyfleodd dawnsio yma, ac rydym yn dysgu ein gilydd
- Mae athrawes newydd ar fin cychwyn yma, ni fydd hi’n cael cyfle yn yr ysgol. Yn ogystal mae yna blant sy’n cychwyn yn yr ysgol mis Medi nesaf
- Rydym wedi cael nifer o athrawon newydd a neis
- Weithiau byddwn yn cael gwrandio ar gerddoriaeth cyn amser cinio
- Rydym yn cael cymryd rhan mewn amrywiaeth o weithgareddau gwahanol - dawnsio a dysgu dawnsfeydd gwledydd gwahanol, màths pen a defnyddio’r hwb, ap si-so, ttockstars (times tables rockstars)
- Peintio
- Rydym yn helpu Anti Delyth i gadw offer y gegin a glanhau’r llawr. Bydd Anti Delyth yn chwarae gyda ni amser cinio ac yn gymhorthydd yn yr ysgol yn y p’nawn

A ydych yn cytuno efo’r rhesymau dros newid?

- Yn deall y rhesymau ond ddim yn cytuno gyda hwy.

<ul style="list-style-type: none"> • Efallai bod yr adeilad yn hen a ddim yn edrych yn dda o'r tu allan, ond mae'r hyn sy'n digwydd tu mewn i'r ysgol a'r addysg yn dda
Sylwadau pellach
<ul style="list-style-type: none"> • Dim cau'r ysgol • Roedd fy Mam yn mynd i Ysgol y Graig a chafodd ei bwlio yna • Angen sicrhau nad yw'r adnoddau yn mynd i wastraff • Mae digon o adnoddau modern yma - chromebooks ac apple computer

Barn Plant Ysgol y Graig - Cynrychiolaeth o'r Cyngor Ysgol

Cwestiwn - Beth rydych yn hoffi am eich ysgol bresennol?
<ul style="list-style-type: none"> • Ffrindiau • Athrawon ffeind • Cinio • Amser chwarae • Ymarfer corff/ chwaraeon • Pêl-droed • Clybiau Celf • Clwb brecwast • Eisteddfod • Gwersi offerynnau • Offerynnau pres • Y gwaith • Gwrando yn yr ysgol

Cwestiwn - Beth yw eich barn am y cynnig i addasu Ysgol y Graig ac i gau Ysgol Talwrn
<ul style="list-style-type: none"> • Nid yw'n deg bod rhaid i'r cyfnod Sylfaen symud i adeilad ar gyfer yr adran Iau. Nid ydym ni wedi gorfod gwneud hynny. • Mae'n bwysig cadw'r cysylltiad rhwng y cyfnod Sylfaen a'r adran Iau. Rhoddwyd enghraifft bod un plentyn yn y Cyfnod Sylfaen yn crio heddiw ac fe gysurwyd y plentyn wrth iddo weld ei berthynas hyn yn yr adran Iau. • Syniad da - bydd yn gyfle i gael mwy o ffrindiau • Bydd mwy o le yn yr ysgol • Bydd angen i'r Cyngor ystyried mwy o lefydd parcio ar gyfer Ysgol y Graig • Bydd angen i'r Cyngor ystyried cludiant i'r ysgol ar gyfer plant Ysgol Talwrn, oherwydd efallai nad oes gan y rhieni gar

<p>Holwyd y plant os yr oeddent yn cytuno efo'r rhesymau dros newid: Yr angen i gynllunio lefydd priodol Gwneud yn siŵr fod pawb yn parhau i gael addysg dda Ysgol fodern ac offer da Gwario arian ar ein hysgolion mewn ffordd deg</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Roedd cytundeb eu bod yn deall y rhesymau dros newid

Holwyd y plant am syniadau ar sut i gyfathrebu gyda hwy yn ystod y cyfnod addasu'r ysgol, os cymeradwyir y cynnig

- Y plant yn croesawu'r cyfle i sgwrsio gyda'r Pensaer am ddyluniad y bloc newydd ac addasiadau Ysgol y Graig bresennol
- E-bost
- Newyddlen / Llythyrau

Rhoddwyd y cyfle i gyflwyno sylwadau eraill

- Holwyd am y wisg ysgol ac os bydd Talwrn yn anghytuno gyda gwisg ysgol y Graig
- Holwyd beth sy'n digwydd os fydd gan blant y Talwrn unrhyw alergedd, sut fydd Ysgol y Graig yn gwybod hynny

9. YMATEB I'R SYLWADAU A DDERBYNIWYD

Diolchir i bawb am yr holl sylwadau. Gan fod cymaint ohonynt yn debyg, penderfynwyd eu gosod o dan themâu penodol Nid yw yn bosib ymateb i'r holl sylwadau unigol a dderbyniwyd am sawl rheswm gan gynnwys y ffaith fod nifer ohonynt yn debyg. Cyflwynir isod ymateb yr Awdurdod i'r rhai o'r prif themâu a gyflwynwyd mewn cymhariaeth â'r prif yrwyr newid yn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion [adran 2].

9.1 Ysgol Talwrn

1. Safonau

Crybwyllodd nifer o randdeiliaid y canran o ddisgyblion oedd yn cyrraedd y safon disgwylidig yng Nghyfnod Allweddol 2 sef 100%. Er hynny, mae angen edrych ar y darlun llawn ac ystyried y Cyfnod Sylfaen yn ogystal. Roedd y ddogfen ymgynghori'n manylu ar hyn ac yn dangos y ffigyrau cyrhaeddiad gyda'r ddwy ysgol yn cael eu cymharu gydag ysgolion cyffelyb yn genedlaethol yn defnyddio set ddata meincnodi:

Ysgol	DCS*		
	2014/15	2015/16	2016/17
Talwrn	66.7	80.0	75.0
Y Graig	92.5	82.4	91.3
Ynys Môn	86.2	84.7	85.8
Cymru	86.8	87.0	87.3

* – Deilliant 5+ yn y Dangosydd Cyfnod Sylfaen

Chwartz uchaf ■ Canolrif Uchaf ■ Canolrif Isaf ■ Chwartz Isaf ■

Yn gyffredinol, mae peth amrywiaeth ym mherfformiad yr ysgolion. Gweler bod Ysgol Talwrn wedi bod yn y chwartz isaf yn amlach nag Ysgol y Graig ac mae hyn wedi ei adlewyrchu yn y categori lliw o ddangosydd ysgol.

Gweler isod y patrwm dros y tair blynedd diwethaf ar gyfer Cyfnod Allweddol 2:

Ysgol	CA2* Canlyniadau Ysgol		
	2014/15	2015/16	2016/17
Talwrn	100	85.7	100.0
Y Graig	92.9	80.0	92.7
Ynys Môn	91.8	89.4	91.4
Cymru	87.7	88.6	89.5

*Lefel ddisgwylidig (Lefel 4) mewn darllen, ysgrifennu, mathemateg a gwyddoniaeth wedi eu cyfuno

Mae perfformiad y ddwy ysgol yn CA2 yn eithaf tebyg sef bod Ysgol Talwrn gyda 2 wyrdd ac 1 oren ac Ysgol y Graig gydag 1 gwyrdd a 2 felyn. Yr hyn sydd yn arwyddocaol yw nifer y disgyblion sef cyfartaledd o 7 yn y fintai i Ysgol Talwrn a chyfartaledd o 43 i Ysgol y Graig.

Gellir dadlau bod proffil arolygiad Ysgol y Graig yn rhagori rhyw ychydig

Nodir hefyd ymateb Estyn i'r ymgynghoriad hwn: "Mae Estyn o'r farn fod y cynnig yn debygol o gynnal safonau presennol addysg yn yr ardal o leiaf."

Yn ychwanegol, gellir edrych ar berfformiad y ddwy ysgol o ran y disgyblion sy'n cyrraedd lefel 5+ sef un lefel yn uwch na'r lefel ddisgwyliedig:

Ysgol	Pwnc	Lefel 5+ yn CA2* Canlyniadau Ysgol		
		2014/15	2015/16	2016/17
Talwrn	Gwyddoniaeth	0.0	14.3	44.4
	Mathemateg	0.0	14.3	44.4
	Cymraeg	0.0	14.3	44.4
	Saesneg	0.0	14.3	44.4
Y Graig	Gwyddoniaeth	33.3	55.6	46.3
	Mathemateg	47.6	73.3	75.6
	Cymraeg	26.2	42.2	46.3
	Saesneg	28.6	48.9	61.0
Ynys Môn	Gwyddoniaeth	40.9	40.4	49.5
	Mathemateg	40.9	40.4	49.5
	Cymraeg	38.1	35.3	38.3
	Saesneg	42.9	41.1	46.4
Cymru	Gwyddoniaeth	41.1	42.5	46.4
	Mathemateg	41.1	42.5	46.4
	Cymraeg	38.1	35.3	38.3
	Saesneg	40.8	42.0	44.7

O'r ystadegau uchod:

- Mae'r ddwy ysgol yn perfformio'n dda o safbwynt lefelau disgwyliedig
- Mae Ysgol y Graig yn llwyddo i gael canrannau uwch i lefel 5+ sydd yn awgrymu bod Ysgol y Graig yn llwyddo i ymestyn disgyblion yn dda ac yn cwrdd â lefelau uwch na'r lefelau ar gyfer Ynys Môn a Chymru

O safbwynt arolygiadau gellir dadlau bod proffil arolygiad Ysgol y Graig yn rhagori rhyw ychydig.

Nodir hefyd ymateb Estyn i'r ymgynghoriad hwn: "Mae Estyn o'r farn fod y cynnig yn debygol o gynnal safonau presennol addysg yn yr ardal o leiaf."

2. Mae maint Ysgol Talwrn yn golygu bod dosbarthiadau o oedran cymysg yn yr ysgol. Mae hyn, ynghyd â'r disgwyliad i baratoi gwaith addas ar gyfer yr ystod o alluoedd mewn dosbarth, yn cynnig lefel uwch o her i athrawon mewn ysgolion llai.

3. Costau a chyflwr yr adeilad

Nid oes unrhyw gyfeiriad yn y sylwadau a dderbyniwyd ynghylch cost y disgybl o £4,447 sydd yn uwch na chyfartaledd Ynys Môn (£3,972). Yn ogystal mae angen nodi bod ôl-groniad cynnal a chadw o £332,500 sydd yn adlewyrchu oedran a chyflwr yr adeilad.

Nid oedd llawer o rhanddeiliaid Ysgol Talwrn yn sôn am gyflwr yr ysgol heblaw am iddynt amau'r ffigurau ôl-groniad cynnal a chadw. Nodwyd yn y ddogfen ymgynghori statudol fod yr ôl-groniad gynnal a chadw yn £332,500 a bod £250,000 yn amcangyfrif o gost cael caban allanol newydd. Mae syrfewyr siartredig cymwysedig o'r Awdurdod yn cynnal arolygon o bob adeilad ysgol fel arfer bob dwy flynedd i benderfynu ar unrhyw waith cynnal a chadw sydd ei angen ac i gyfrifo cost y gwaith hwnnw.

Er mwyn gosod caban newydd, byddai angen cael caniatâd gan berchennog y tir drws nesaf i'r ysgol, ac heb hyn, ni fydd cael uned newydd ar dir yr ysgol yn bosib. Yna, byddai angen cwblhau'r camau canlynol:

1. Dymchwel yr uned bresennol
2. Gwaith tanddaearol (sylfeini, rhedeg trydan, dŵr, ceblau ffôn a chyfathrebu a phibellau carffosiaeth ag ati)
3. Uned dosbarth newydd (yn cynnwys toiledau i'r plant yn ogystal i doiled staff/anabl)
4. Caniatâd cynllunio a rheoli adeiladau
5. Gwaith logisteg (Dymchwel ac ail adeiladu wal derfyn trwchus rhwng yr ysgol a'r cae drws nesaf, dymchwel ac ail adeiladu terfyn rhwng y cae drws nesaf a'r lôn), defnydd o sustem 'Trackway' ar y cae drws nesaf, cryfhau'r iard oddi dan y craen a.y.b.
6. Ramp a grisiau haearn i'r caban newydd
7. Gwaith gwelliannu/atgyweirio'r iard
8. Ffi am drefnu a gwneud y gwaith

Mae'r amcanbris o £250,000 yn cynnwys cludo a gosod caban newydd a cysylltu'r gwasanaethau i'r caban.

Gofynnodd rhai rhanddeiliaid os yw benthyciad am 50 mlynedd yn werth da am arian. Mae swyddogion cyllid o fewn yr Awdurdod yn cyfrifo costau benthycia arian am 50 mlynedd.

4. Awgrymiadau eraill

Cafwyd awgrymiadau ynglŷn â phosibiliadau eraill o ran dyfodol yr ysgol:

- Cyfuno Ysgol Talwrn gydag Ysgol Llanbedrgoch neu Ysgol Pentraeth Rhwng Ysgol Talwrn ac Ysgol Llanbedrgoch, byddai 70-80 o ddisgyblion yn yr ysgol – mae'r trefniant yn parhau'n rhy fach o safbwynt cynailadwyedd. Ni fyddai ffedereiddio'r 2 ysgol yn mynd i'r afael â lleoedd gwag na chyflwr yr adeiladau.
- Ystyriwch ffedereiddio Ysgol Talwrn gydag ysgol gynradd arall Rhwng Ysgol Talwrn ac Ysgol Pentraeth, byddai tua 130 o ddisgyblion yn yr ysgol - ni fyddai ffedereiddio'r 2 ysgol yn mynd i'r afael â lleoedd gweigion, cyflwr yr adeiladau nag arbedion cyllidol.
- Defnyddiwch Ysgol Talwrn i hyfforddi penaethiaid Mae gan yr Awdurdod, ar y cyd â'r consortiwm addysgol rhanbarthol GwE, raglen hyfforddi ar gyfer darpar benaethiaid i ennill y Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Penaethiaid (CPCP). Dyma'r llwybr hyfforddi a ddefnyddir ar gyfer penaethiaid yn hytrach na hyfforddiant yn y swydd.
- Dylai'r Awdurdod "fuddsoddi mewn ysgol newydd" yn Talwrn.

Nid yw hyn yn ymarferol gan fod y rhagolwg ar gyfer niferoedd disgyblion yn y dalgylch naturiol yn fach iawn.

5. Llefydd gweigion

Yn Ysgol Talwrn, mae 12% o lefydd gweigion er gwaethaf y ffaith fod % y disgyblion all-dalgylch [45%], yn gymharol uchel. Mae'r ffaith fod cynifer o'r disgyblion yn dod o du allan i'r dalgylch yn gwneud sefyllfa'r llefydd gweigion yn fwy bregus. Ym mis Medi 2017, roedd llefydd gweigion yn 1% yn Ysgol y Graig tra bod 12% o lefydd gweigion yn Ysgol Talwrn. Mae 19 disgybl yn teithio i mewn i bentref Talwrn o ddalgylchoedd eraill. Nid yw hyn yn sefyllfa gadarn yn y tymor hwy gan y byddai ansicrwydd o allu'r ysgol i gynnal niferoedd presennol yr ysgol ac y byddai hyn yn gwaethygu llefydd gweigion yn yr ysgol.

6. Roedd rhai rhanddeiliaid yn cefnogi "datganiad diweddar Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ar ysgolion gwledig". Dylid nodi, fodd bynnag, mai rhagdybiaeth yn erbyn cau yw hyn, ac nid yw'r Côt Trefniadaeth diwygiedig yn dweud na ddylai ysgolion gwledig gau. Yn wir, mae'r Côt Trefniadaeth yn datgan bod blaenoriaeth i ddarparu addysg o safon uchel mewn ysgolion bach a gwledig, ac yn wir mae'n cydnabod mai addysg yw'r ystyriaeth bennaf. Noder yma o'r wybodaeth sydd eisoes wedi ei gyflwyno fel rhan o'r adroddiad tra bod y ddwy ysgol yn perfformio'n dda o safbwynt y lefelau disgwylidig, bod Ysgol y Graig yn llwyddo i gael canrannau uwch i lefel 5+ sydd yn awgrymu bod Ysgol y Graig yn llwyddo i ymestyn disgyblion yn dda ac yn cwrdd â lefelau uwch na'r lefelau ar gyfer Ynys Môn a Chymru. Yn ogystal, nid yw Ysgol Talwrn ar y rhestr o ysgolion gwledig a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Côt Trefniadaeth Ysgolion. Nid yw'r Côt Trefniadaeth Ysgolion diwygiedig wedi dod i rym eto ond mae'r Awdurdod yn ceisio cyfarch ei gynnwys.

7. Amgylchedd

Pryder gan rai rhanddeiliaid oedd y byddai cau Ysgol Talwrn yn arwain at gynydd mewn allyriadau carbon, Mae cyfrifiadau'n dangos na fyddai'r defnydd o hyd yn oed 2 fws yn cael mwy o effaith ar yr amgylchedd na chau Ysgol Gynradd Talwrn. Mae hyn yn rhannol oherwydd bod 45% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn teithio i'r ysgol o du allan i'r dalgylch.

8. Effaith posib ar y gymuned

Yr effaith posib o gau Ysgol Talwrn ar y gymuned oedd yn poeni nifer o randdeiliaid. Dyma rai o'r sylwadau a dderbyniwyd:

- Mae Ysgol Talwrn yn sylfaen i Gymdeithas leol ac mae hefyd yn cyfrannu at fywyd cymdeithasol a chrefyddol y pentref "
- Dylai'r Ysgol aros yn agored i wasanaethu'r gymuned
- Mae Eisteddfod y pentref yn rhoi cyfle i bobl ifanc feithrin hyder trwy berfformio ar y llwyfan. Byddai colli'r ysgol yn arwain at ddiwedd yr Eisteddfod
- Mae'r ysgol yn rhan ganolog o fywyd y pentref. Mae'r ysgol wedi'i leoli'n ddelfrydol ar gyfer astudiaethau lleol. Yr ysgol yw calon ac asgwrn cefn y gymuned.
- Byddai cau'r ysgol yn effeithio ar ddyfodol yr iaith Gymraeg yn y gymuned leol a thu hwnt.
- Mae Neuadd y Pentref yn dibynnu ar yr ysgol
Mae hyn yn wir ond dim ond oherwydd nad yw neuadd yr ysgol yn ddigon mawr i fodloni'r gofynion presennol. Cynhelir y Cylch Meithrin yno sy'n annibynol o'r ysgol. O ran yr honiad fod 'ysgolion yn galon y gymuned' ac y byddai'r gymuned yn dirywio pan fo ysgol yn cau, derbynnir bod hyn yn her. Er hynny, mae esiamplau penodol lle

bo ysgol newydd wedi creu cymuned 'ehangach'. Yn ogystal mae esiamplau lle mae'r gymuned yn parhau i ffynnu mewn pentrefi lle mae'r ysgol wedi cau. Mae eisteddfodau yn parhau mewn pentrefi ar Ynys Môn lle nad oes ysgol e.e Marianglas.

9.2 Ysgol y Graig

1. Y Gymraeg

Mae'r Awdurdod yn cydnabod bod y defnydd o'r Iaith Gymraeg yn gryfder yn yr ysgol. Mae hyn yn cael ei gadarnhau gan yr asesiad effaith Ieithyddol

2. Cludiant

Mae'r "sefyllfa draffig yn Ysgol y Graig yn beryglus" meddai rhanddeiliaid. Cwblhawyd asesiad traffig o'r ffyrdd o gwmpas Ysgol y Graig ar ôl cwblhau Lôn Gyswllt Llangefni. Roedd yr asesiad yn cadarnhau fod llai o draffig yn teithio heibio i Ysgol y Graig ers agor y ffordd newydd. Er enghraifft yn y bore, mae 114 o gerbydau a oedd yn pasio yr ysgol nawr yn defnyddio'r ffordd newydd at neu o'r Ysgol/Coleg Menai. Cyn adeiladu'r ffordd newydd, roedd yn rhaid i bob un o'r 114 cerbyd yma basio heibio i'r ysgol. Mewn cymhariaeth, mae 29 o gerbydau yn defnyddio'r lôn newydd fel cysylltiad rhwng y B5420 Lôn Penmynydd a'r B5109 Lôn Talwrn. Mae agor y ffordd newydd felly wedi gwella'r sefyllfa ar y briffordd gyhoeddus o flaen yr ysgol, ond gwaetha'r modd, mae parcio ger yr ysgol yn parhau yn broblem. Felly, os fydd y cynnig yn cael ei gymeradwyo, bydd asesiad effaith traffig yn cael ei gwblhau a bydd yn cynnwys y sefyllfa o rhan traffig o gwmpas yr ysgol a pharcio.

3. Dywedodd eraill byddai cerdded i Ysgol y Graig o bentref Talwrn yn beryglus. Cydnabyddir y pryder hwn. Os fydd y cynnig yn cael ei gymeradwyo, bydd asesiad effaith traffig yn cael ei gwblhau a bydd yn cynnwys y daith cerdded i Ysgol y Graig. Petai hyn yn cael ei wneud cyn i'r Pwyllgor Gwaith wneud ei benderfyniad, gellid dadlau fod yr Awdurdod wedi gwneud penderfyniad o flaen llaw. Ni ellir rhagdybio'r broses ond mae teithiau cerdded tebyg yn rhannau eraill o Fôn wedi cael eu hasesu i fod yn beryglus oedd yn ei dro'n golygu fod yr Awdurdod yn darparu cludiant i'r plant.
4. Nid oedd rhai rhieni'n awyddus i'w plant bach fynd ar fws i Ysgol y Graig os yw'r cynnig yn cael ei wireddu. Er hynny, os yw'r cynnig yn cael ei wireddu, ni fyddai'r plant o angenrheidrwydd yn teithio ar fws a gallent deithio mewn tacsï. Mae plant 4-11 oed yn teithio ar fysus yn barod e.e. o Lanfachraeth, Llanddeusant, Rhydwyn a Llanfairynghornwy i Ysgol Rhyd y Llan ac o bentrefi Penmynydd a Star i Ysgol Llanfairpwll.
5. Fe roddir ystyriaeth i gyflwr y cae chwarae a thrwsio'r tyrbîn gwynt.
6. Os fydd y cynnig yn cael ei dderbyn, efallai byddai'n gyfle i ddatblygu arweinyddion i'r dyfodol yn yr ysgol e.e. rheolwr / is-bennaeth yn edrych ar ôl y cyfnod Sylfaen.

9.3 Sylwadau Cyffredinol

Derbyniwyd sylwadau oedd yn gyson ar draws yr ysgolion ac fe ymatebir i'r rhai mwyaf cyffredin isod.

- Roedd nifer o sylwadau ynghylch y Gymraeg ac yn cwestiynu effaith posib cau Ysgol Talwrn ar yr iaith. O ystyried fod 78% o ddisgyblion Ysgol y Graig yn siarad Cymraeg o'i gymharu a 60% yn Ysgol Talwrn, gellir dadlau byddai cau Ysgol Talwrn a throsglwyddo'r disgyblion i Ysgol y Graig yn cryfhau'r Gymraeg.
- Yn ogystal, yn ôl adroddiad Cylch Meithrin Ysgol Talwrn 2017, roedd "bron pob un o'r plant [16 ohonynt] o darddiad gwyn Prydeinig ac nid oes un ohonynt yn siarad Cymraeg fel eu mamiaith." Mae hyn yn awgrymu dirywiad yn niferoedd y plant sy'n siarad Cymraeg yn y dalgylch.
- Roedd eraill yn dweud bod maint ysgol yn effeithio ar ansawdd y Gymraeg. Mae yn flaenoriaeth gan y Cyngor i gryfhau a diogelu'r Gymraeg. Bydd unrhyw gynllun ysgol newydd a gyflwynir yn ddarostyngedig i ofynion y polisi iaith. Yn ogystal, mae'n ddisgwyliad gan y Cyngor i ysgolion sy'n rhan o'r rhaglen moderneiddio ysgolion barhau i fod yn ysgolion cymunedol, Cymraeg eu hiaith. Nid oes unrhyw dystiolaeth bod ysgolion llai yn fwy effeithiol mewn perthynas â hyrwyddo safonau uchel yn y Gymraeg.
- Cyflwynir y sylw bod ysgolion mwy yn llai effeithiol mewn perthynas â chreu 'ymdeimlad o deulu' ac nad oes yr un cyfle i'r plant gael y cyfle i gynrychioli'r ysgol. Nid oes unrhyw dystiolaeth bod hyn yn wir - mae trefniadau mewn ysgolion cynradd i sicrhau cyfleoedd i'r holl ddisgyblion gyfranogi e.e. timau blynyddoedd, corau oedran penodol.
- Honnir bod 'ysgolion yn galon y gymuned' ac y byddai'r gymuned yn dirywio pan fo ysgol yn cau. Derbynnir bod hyn yn her ond mae esiamplau penodol lle bo ysgol newydd wedi creu cymuned 'ehangach'. Yn ogystal mae esiamplau lle mae'r gymuned yn parhau i ffynnu mewn pentrefi lle mae'r ysgol wedi cau.

O ran y Siarter Iaith yr Awdurdod, mae Ysgol y Graig wedi cyrraedd y safon Aur ac mae Ysgol Talwrn wedi cyrraedd at y safon Efydd.

Petai'r cynnig yn cael ei weithredu, yn unol â'r asesiad ieithyddol o'r cynnig dan sylw, bydd yr opsiwn arfaethedig yn cael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg (+4).

10. YSTYRIAETHAU ARIANNOL

Cyllidir costau cyfalaf unrhyw ysgol newydd a adeiladir dan Band A o raglen Ysgolion 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru drwy gyfuniad o grantiau a benthyciadau. Darperir 50% o'r gyllideb gan Lywodraeth Cymru drwy grantiau cyfalaf a benthycia gyda chefnogaeth (cyllidir ad-daliadau dyled blynyddol a chostau llog yn y Grant Cymorth Refeniw). Mae'n rhaid cyllido'r 50% sy'n weddill gan yr Awdurdod Lleol drwy unrhyw incwm a gynhyrchir drwy werthu hen safleoedd ysgolion a drwy fenthycia di-gefnogaeth lle mae'n rhaid i'r Cyngor gyllido'r gost flynyddol o ad-dalu dyled a llog blynyddol.

Mae adeiladu ysgolion newydd yn fuddsoddiad cyfalaf sylweddol a rhaid i'r gwerthusiad ariannol o'r opsiynau ystyried y rhwymedigaeth refeniw i'r dyfodol er mwyn sicrhau fod y baich ariannol o adeiladu ysgolion newydd i genedlaethau'r dyfodol cyn lleied â phosib. Mae adeiladu ysgolion newydd mwy hefyd yn arwain at economïau maint a chostau refeniw llai.

Mae'r gostyngiad yng nghostau refeniw hefyd yn ffactor bwysig yn y gwerthusiad ariannol gan fod yr arbedion a gynhyrchir yn cyfrannu tuag at y costau cyllido cyfalaf ychwanegol.

Cynhyrchir arbedion refeniw gan fod rhedeg un ysgol fawr yn llai costus yn nhermau cynnal a chadw adeilad ac ynni, costau rheoli llai (un Pennaeth yn lle dau) a gellir gosod meintiau dosbarthiadau i'r lefel orau posib sy'n gostwng costau dysgu.

Mae'r gwerthusiad ariannol yn ystyried y gost o gyllido'r benthyciad, yr arbedion refeniw a gynhyrchir a'r costau ychwanegol o gludo disgyblion i'r ysgol newydd. Er mwyn ymgymryd â'r gwerthusiad ariannol, gwnaed y rhagdybiaethau isod.

- Fe gyllidir benthyciadau i gyllido'r ysgolion newydd dros gyfnod o 50 mlynedd gyda'r Ddarpariaeth Refeniw Isaf wedi ei gyfrifo ar ddull llinell syth 2%.
- Fe gyllidir benthyciadau i gyllido'r costau cynnal a chadw ôl-groniad dros gyfnod o 20 mlynedd gyda'r Ddarpariaeth Refeniw Isaf wedi ei gyfrifo ar ddull llinell syth 4%.
- Roedd y graddfeydd llog yn seiliedig ar y raddfa benthycia gyfredol.
- I gyfrifo costau refeniw'r ysgol newydd, defnyddiwyd y wybodaeth gyfredol ynglŷn â niferoedd disgyblion, prydau ysgol am ddim, anghenion addysgiadol arbennig disgyblion, ac ati, er mwyn gwneud dyraniad amcangyfrifedig ar gyfer yr ysgol newydd.
- Ni chynhwyswyd costau unwaith ac am byth yn y gwerthusiad ariannol, e.e, costau diswyddiadau, diogelu cyflogau a chostau cynnal y gyn safleoedd. Fe gymerir y rhain i ystyriaeth pan lunnir y cynllun busnes manwl o'r opsiwn y cytunir arno.

Ni fyddai cynnal y 2 ysgol gyfredol yn arwain at gostau cyfalaf sylweddol, ond byddai angen rhoi sylw i'r cynnal a chadw ôl-groniad y ddwy ysgol o £369k, gyda phosibilrwydd o gostau ychwanegol pellach wrth i Ysgol Talwrn nesáu at ddiwedd ei hoes ddefnyddiol. Fe all gostau ychwanegol godi wrth dalu i gludo plant i ysgolion arall, sydd y tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti, yn enwedig yn Ysgol Y Graig, ond mae'n anodd pennu'r rhain ar yr adeg yma ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y gwerthusiad.

Byddai estyniad i Ysgol Y Graig i gymryd lle Ysgol Talwrn yn ddrutach ond be wrthbwysir y gost ychwanegol yma'n rhannol gan gynnydd yng nghyfraniad Llywodraeth Cymru a'r derbyniad cyfalaf a gynhyrchir drwy werthu safle Ysgol Talwrn.

Fe welir yn y Tabl isod ganlyniadau'r gwerthusiad ariannol o'r 2 opsiwn :-

	Opsiwn 1 Gwneud Dim	Opsiwn 2 Estyniad i Ysgol Y Graig a chau Ysgol Talwrn
Amcangyfrif Cost Cyfalaf	£0	£3,870,660
Cost cynnal a chadw ôl- groniadol	£369,000	£0
Cyfanswm Costau Cyfalaf	£369,000	£3,870,660
Cyllid Llywodraeth Cymru	£0	(£1,935,330)
Derbyniadau Cyfalaf	£0	(£140,000)
Benthyca Di-gefnogaeth Net	£369,000	£1,795,330
Rhwymedigaethau Refeniw		
Cost flynyddol Darpariaeth Refeniw Isaf	£18,450	£35,910
Cost Llog Blynyddol @ 2.3%	£8,490	£41,290
Costau Cludo Ychwanegol	Heb ei gyfrifo	£28,000
Cyfanswm Costau Refeniw Ychwanegol	£26,940	£105,200
Arbedion Refeniw	£0	(£39,540)
Costau Refeniw Ychwanegol Net	£26,940	£65,660

Noder bod cyllideb yr Awdurdod yn cael ei rannu rhwng yr ysgolion drwy eu trin yn yr un ffordd drwy fformiwla. Mae cyllideb ysgolion yn cael ei bennu ar sail fformiwla cymhleth sy'n ystyried nifer o ffactorau yn ychwanegol i nifer y disgyblion yn yr ysgol ym mis Medi o'r flwyddyn ysgol penodol honno.

Bydd lleoliad adeilad yn amodol ar ganfod safle ac astudiaethau dichonoldeb o'r safleoedd hynny cyn eu hasesu a'u sgorio er mwyn dewis opsiwn ffafredig. Felly ar hyn o bryd ni wyddys beth fydd safle na chyfeiriad unrhyw adeilad newydd.

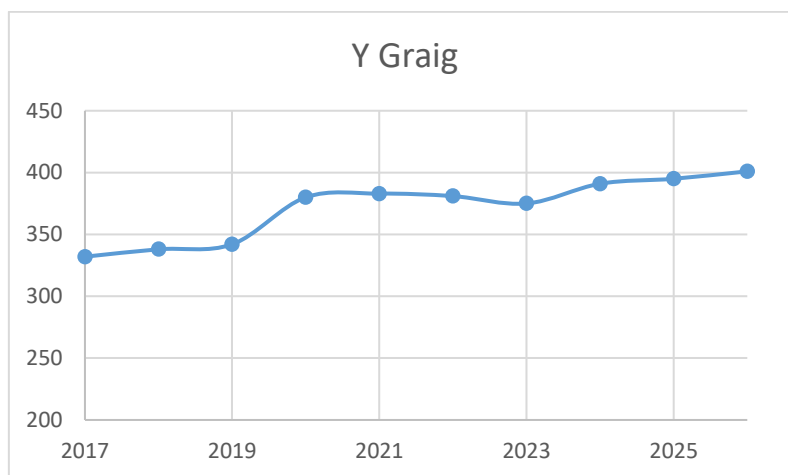
Bydd yr ysgol gynradd yn parhau i fod yn un cyfrwng Cymraeg ac yn ysgol gymunedol, a'r Awdurdod Lleol fydd yr awdurdod mynediad i bob un ysgol gynradd, beth bynnag fydd y cyfluniad terfynol.

Byddai llwybrau teithio a chludiant i unrhyw ysgol newydd yn cael eu hasesu yn ystod y cyfnod adeiladu. Gellid dadlau byddai asesu'r rhain cyn i'r Pwyllgor Gwaith wneud y penderfyniad terfynol yn edrych fel petai'r Awdurdod wedi gwneud y penderfyniad yn barod.

O ran y llwybrau cerdded i safle'r ysgol arfaethedig newydd, byddai angen cynnal asesiad diogelwch o'r llwybrau hyn yn dilyn unrhyw benderfyniad a wneir gan y Cyngor.

Petai rhan newydd i'r ysgol gynradd yn cael ei hadeiladu, byddai newid yn nhrefniadau teithio i ddysgwyr o gyfeiriad Talwrn. Byddai swyddogion yr Awdurdod yna'n penderfynu'n ffurfiol pa un ai i ddarparu cludiant i Ysgol Y Graig, ar ôl asesiad diogelwch o'r llwybrau teithio.

Petai'r cynnig yn cael ei weithredu a bod ysgol gynradd newydd yn cael ei hadeiladu ac yn agor yn 2021, byddai'r effaith ar niferoedd fel a ganlyn (mae hyn yn cymryd byddai rhieni yn caniatáu i'w plant symud i'r ysgol gynradd newydd) :

11. YSTYRIAETHAU AMGYLCHEDDOL

Cafodd Strategaeth Ynni'r Awdurdod ei fabwysiadu gan y Pwyllgor Gwaith yn 2017. Nod y strategaeth yw lleihau allyriadau carbon yr Awdurdod o 15% erbyn 2022.

Gweler isod wybodaeth am wariant yr Awdurdod ar danwydd a thrydan, dros y tair blynedd ariannol ddiwethaf, am yr ysgolion:

Ysgol	Gwariant (ar drydan a thanwydd)			Cyfartaledd (y flwyddyn)		
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	Cost	Y disgybl	Y m ²
Y Graig	£15,208	£15,362	£13,790	£14,787	£44.14	£5.87
Talwrn	£4,228	£4,634	£3,233	£4,032	£87.65	£13.35

Gweler bod y gwariant y disgybl a gwariant y medr sgwâr (m²) yn uwch yn Ysgol Talwrn.

Mae'r tabl isod yn manylu ar allyriadau carbon deuocsid o'r ysgolion dros y tair blynedd ariannol ddiwethaf:

Ysgol	Tunnell CO ₂ (trydan a thanwydd)			Cyfartaledd		
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	(tunnell CO ₂)	Y disgybl	Y m ²
Y Graig	65	58	61	61	0.184	0.024
Talwrn	15	26	14	18	0.397	0.060

Gweler bod yr allyriadau carbon deuocsid y disgybl ac allyriadau carbon deuocsid y fedr sgwar (m²) uchaf yn Ysgol Talwrn.

12. CASGLIADAU AC ARGYMHELLIAD

12.1 Ceisir isod grynhoi'r prif faterion a gyflwynir yn yr adrannau blaenorol a cheisio defnyddio hynny i gyflwyno argymhelliad ar gyfer sylw'r Pwyllgor Gwaith.

12.2 Dygir sylw yn yr adroddiad at y materion allweddol a ganlyn.

- i. Mae safonau yn y ddwy ysgol yn debyg o safbwynt y cyrhaeddiad disgwylidig (Lefel 4+). Serch hynny, mae tystiolaeth dros y tair blynedd ddiwethaf yn nodi bod Ysgol y Graig wedi llwyddo i ymestyn canran uwch o ddisgyblion i lefelau uwch yn y pynciau craidd. Yn sgîl hyn ni fyddai uno yn cael effaith negyddol ar safonau.
- ii. Byddai uno yn gwneud defnydd gwell o adnoddau'r Cyngor ac yn unioni cost y pen.
- iii. Byddai uno'r ddwy ysgol yn gallu creu'r amodau i'r Pennaeth gael amser digyswllt digonol ar gyfer arweinyddiaeth.
- iv. Byddai dod â'r ddwy ysgol ynghyd yn rhoi sylw i'r ôl-groniad cynnal a chadw ac yn darparu adnodd unfed ganrif ar hugain ar gyfer defnyddwyr yr ysgol. Dengys y dadansoddiad ariannol bod cost ôl-groniad y ddwy ysgol yn £369k gyda phosibilrwydd o gostau ychwanegol pellach wrth i Ysgol Talwrn nesáu at ddiwedd ei hoes ddefnyddiol. Cydnabyddir fodd bynnag y gallai costau cludiant ychwanegol ddeillio o gludo plant ond mae'n anodd ar y pwynt hwn i bennu'r rhain ac o ganlyniad nid ydynt wedi eu cynnwys yn y gwerthusiad. Cydnabyddir hefyd y byddai estyniad i Ysgol Y Graig yn ddrutach na'r drefn gyfredol ond fe wrthbwsir y gost ychwanegol yn rhannol gan gynnydd yng nghyfraniad Llywodraeth Cymru a'r derbyniad cyfalaf a gynhyrchir drwy werthu safle Ysgol Talwrn.

12.3 Yn sgîl yr uchod, argymhellir cynyddu capasiti Ysgol y Graig i wneud lle i ddisgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn. Gwneir hyn trwy

- ddefnyddio'r adeilad presennol ar gyfer Cyfnod Allweddol 2 sef blynyddoedd 3 i 6 a'i addasu;
- codi 'Bloc' newydd ar gyfer y Cyfnod Sylfaen, sef blynyddoedd Meithrin, Derbyn, 1 a 2.
- ystyried adleoli'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg o fewn campws Ysgol y Graig.

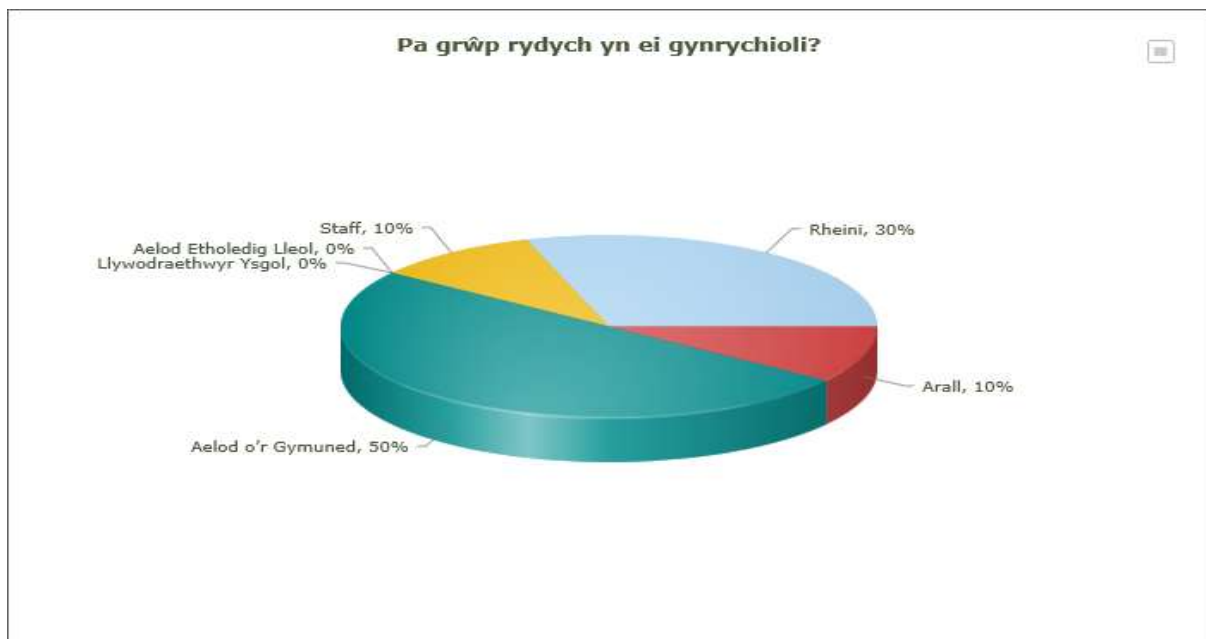
Byddai'r 'bloc' newydd yn parhau i fod yn rhan o Ysgol y Graig ac nid yn uned ar wahân.

ATODIAD 1**ADBORTH AR LEIN**

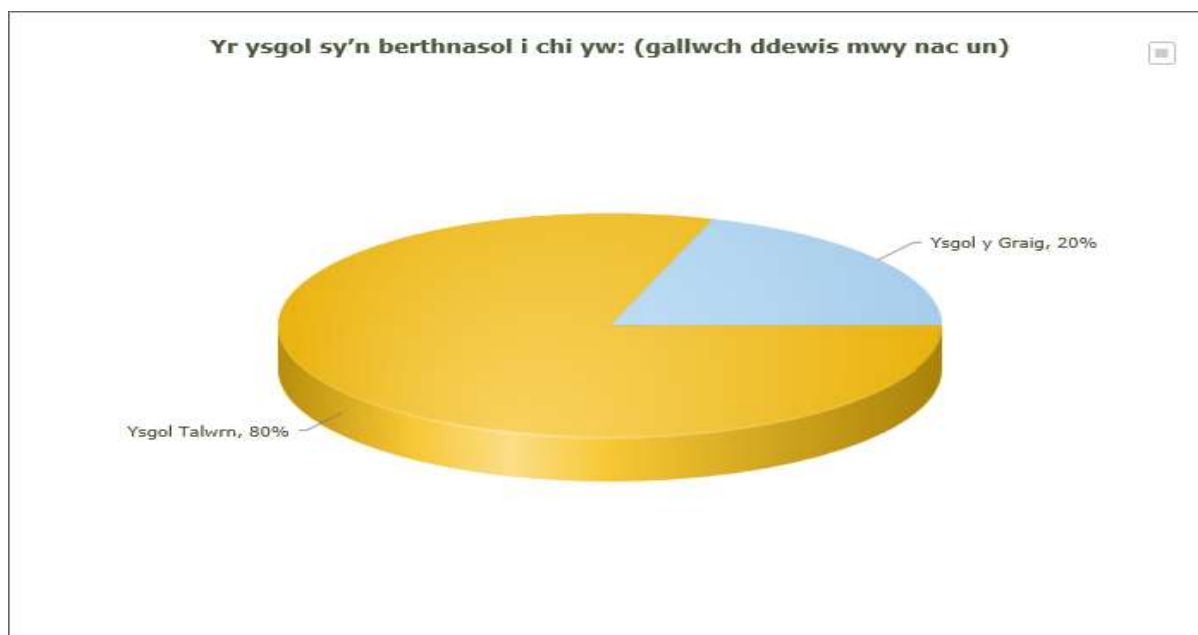
Yn ychwanegol i'r ffurflenni a'r llythyrau adborth ar yr ymgynghoriad roedd cyfle i'r rhanddeiliaid gyfrannu at arolwg electroneg trwy wefan Cyngor Sir Ynys Môn. Cyflwynir isod grynodedb o'r arolwg.

Rydym yn ddiolchgar i'r 10 o bobl a gymerodd ran yn yr arolwg gyda chynrychiolaeth o'r ddwy ysgol dan sylw.

Mae ymateb yr Awdurdod i nifer o'r pwyntiau sy'n cael eu codi yn yr arolwg ar lein wedi eu cynnwys yn rhan 9 o'r adroddiad.

Holwyd y rhanddeiliaid pa grŵp roeddent yn eu cynrychioli, a dyma'r ymateb:

Dyma grynodedb o gynrychiolaeth yr ysgolion dan sylw, gyda rhai unigolion wedi dewis mwy nac un ysgol.

Holwyd y rhanddeiliaid os yn eu barn nhw, a fydd cynnig i ehangu Ysgol y Graig i gymryd plant Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn cael effaith niweidiol ar yr Iaith Gymraeg?

Bydd effaith negyddol	Dim effaith negyddol
70%	30%

Dyma grynodedb o brif fesurau lliniaru a gyflwynwyd gan y rhanddeiliaid i leihau'r effaith negyddol ar yr Iaith Gymraeg, os cymeradwyir y cynnig.

Ni fyddai unrhyw effaith andwyol ar yr iaith Gymraeg gan fod nifer llai o ysgolion yn haws i'w reoli.
Ni all. Mae ymestyn capasiti mewn un ysgol i ddarparu lle i blant o ysgol arall yn cael effaith niweidiol ar eu haddysg ac yn ei dro bydd yn effeithio ar yr iaith Gymraeg.
Mae Ysgol Talwrn yn ganolog i gymuned Gymraeg y pentref. Bydd cau'r ysgol yn gamgymeriad mawr fydd yn lladd diwylliant yr iaith Gymraeg.
Bydd defnydd yr iaith yn lleihau a bydd maint y dosbarthiadau'n rhy fawr i sicrhau defnydd o'r iaith.
Dim ond drwy gadw'r ysgol ar agor fyddwch chi'n sicrhau dyfodol yr iaith Gymraeg yn y pentref.
Byddai'n rhaid i chi fuddsoddi'n drwm mewn gweithgareddau cymunedol h.y. eisteddfod.
Cadw Ysgol Talwrn ar agor

Ymateb Cyngor Sir Ynys Môn i'r uchod am y pryderon am yr Iaith Gymraeg

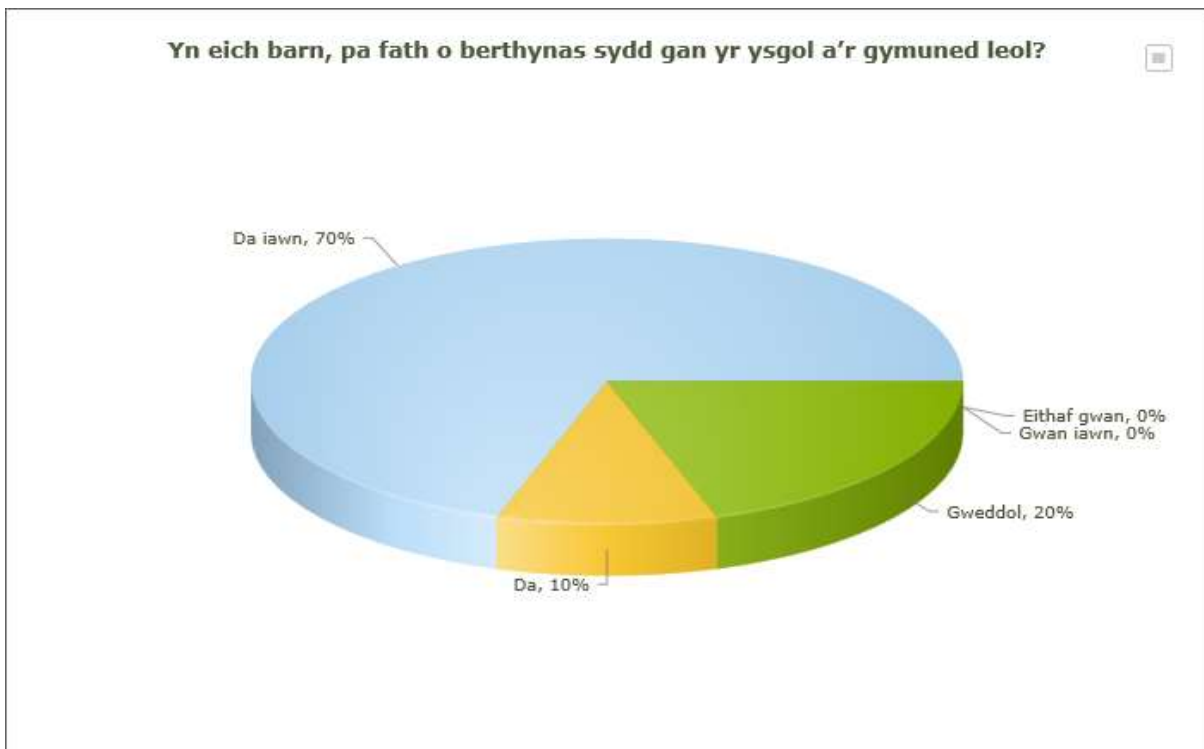
Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi mabwysiadu'r egwyddor na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y dylai trigolion yr ynys allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny. Yr un yw'r disgwyliad mewn perthynas â'r Gymraeg ar gyfer pob ysgol, sy'n rhoi cyfle i bob disgybl yn y Sir feddu ar y sgiliau priodol i fod yn hyderus yn eu dwyieithrwydd. Yng ngoleuni hyn, bydd unrhyw gynllun ysgol newydd a gyflwynir - yn ddarostyngedig i ofynion y polisi iaith.

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod gan ysgolion gwledig ran allweddol i'w chwarae mewn cyfrannu at gymunedau, y defnydd o'r Iaith Gymraeg a ffordd o fyw. Wrth ystyried opsiynau moderneiddio ysgolion bydd y Cyngor yn rhoddi ystyriaeth i gydbwysu anghenion addysgol gydag anghenion tymor hir ein cymunedau.

Mae'n ddisgwyliad gan y Cyngor i ysgolion sy'n rhan o'r rhaglen moderneiddio ysgolion barhau i fod yn ysgolion cymunedol, Cymraeg eu hiaith.

Bydd yn flaenoriaeth gan y Cyngor i gryfhau a diogelu'r Gymraeg ac addysg ddwyieithog.

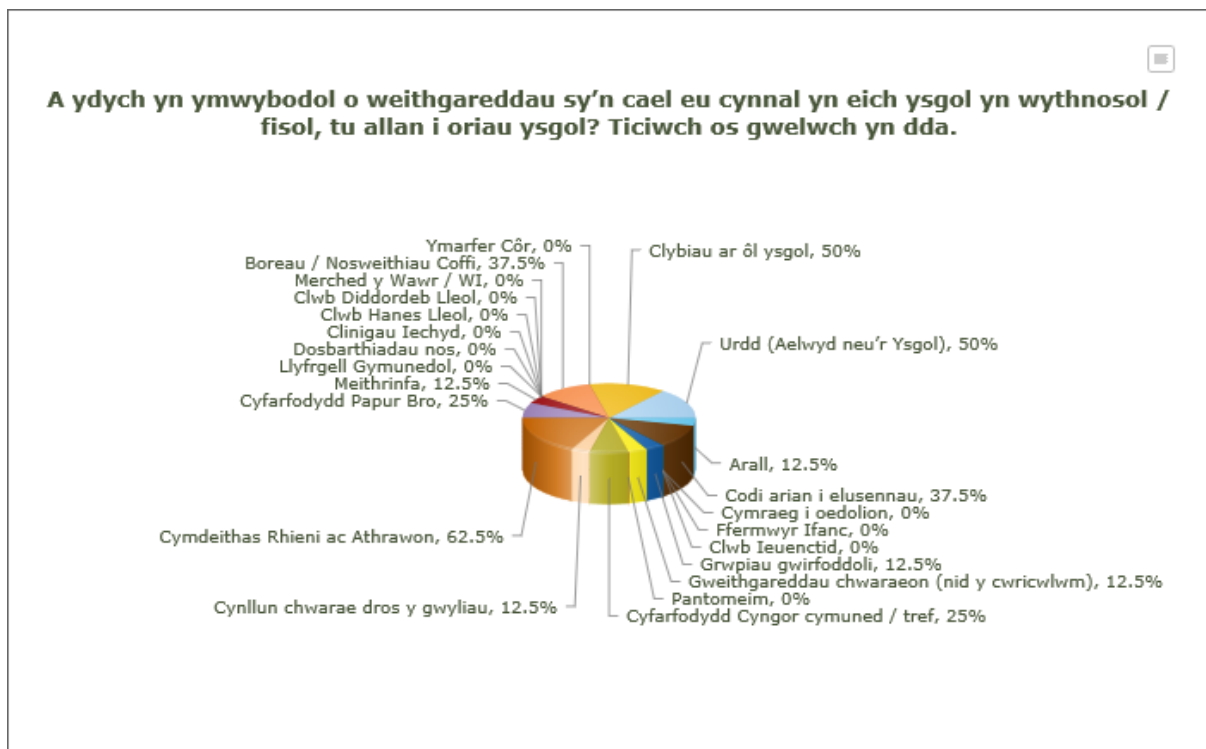
Holwyd y rhanddeiliaid 'Yn eich barn, pa fath o berthynas sydd gan yr ysgol a'r gymuned leol?'

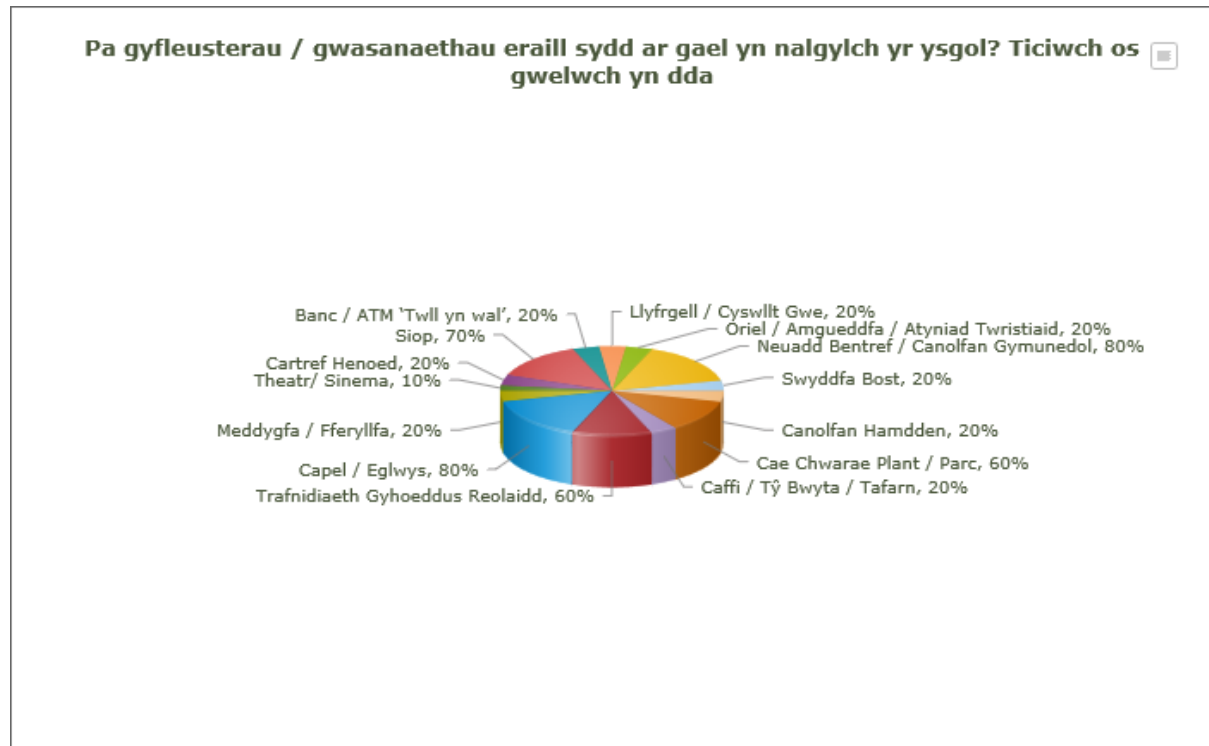
Rhestrwch aelodau o'r gymuned sy'n ymweld â'r ysgol yn rheolaidd i gyfrannu at gyfoethogi profiadau dysgu.

Ddim yn siŵr
Mae 'na nifer
Mae'r Ysgol yn ganolog i nifer o weithgareddau'r pentref. Gyda'r Ysgol yn chwarae rhan allweddol yn lwyddiant Eisteddfod y Talwrn. Mae'r Ysgol ar Athrawon (presennol a'r gorffennol) yn hynod gefnogol o'r Eisteddfod sy'n ganolog i ddyfodol yr iaith Gymraeg a'n diwylliant.
Mae 'na nifer o aelodau'r gymuned sy'n ymweld â'r gymuned sy'n ymweld â'r ysgol. Mae 'na dipyn mwy na sydd o Langefni sy'n ymweld ag Ysgol y Graig yn reolaidd.
Ansicr gan fod fy merch yn y cylch meithrin ar y funud ac ni fydd yn dechrau ysgol yn Talwrn tan y flwyddyn nesaf.
Y Parchedig, athro cerdd.
Nifer o'r gymuned yn ymweld i gyfoethogi dysgu.

A ydych yn ymwybodol o weithgareddau sy'n cael eu cynnal yn eich ysgol yn wythnosol / fisol, tu allan i oriau ysgol? Ticiwch os gwelwch yn dda.

Pa gyfleusterau / gwasanaethau eraill sydd ar gael yn nalgylch yr ysgol?

Pa fath o ddarpariaeth gofal plant sydd ar gael yn nalgylch eich ysgol, heblaw am yr ysgol, os y gwyddwch?

Ddim yn gwybod
Gofalwyr plant sy'n annibynnol i'r meithrin yn yr ardal
Dim
Nid oes unrhyw ddarpariaeth gofal plant arall ar gael
Cylch meithrin yn neuadd y pentref.
Cylch Meithrin.

Yn eich barn, pa fath o effaith fydd y cynnig yn ei gael ar deuluoedd lleol?

Bydd yn dod a mwy o deuluoedd lleol o wahanol rannau.
Mae gormod o blant yn Ysgol y Graig, yn ogystal gan fod cynlluniau am dai newydd, bydd y dosbarthiadau'n fwy, mae traffig eisoes yn broblem gyda cheir parcio bob man!
Mae gan Coleg Menai estyniad enfawr a bydd y traffig oddi yno hefyd yn fater anferth gan fod goryrru yn tuag at y coleg eisoes yn broblem!!
Bydd Talwrn yn colli ei galon gymunedol ac ni fydd gan blant yno enw mwyach, dim ond gosodiad cyson gan y byddai'r Graig yn enfawr ac mae'r plant yn dod yn anadnabyddus.
Bydd effaith andwyol gyda'r angen i deithio fydd yn ei dro'n cynyddu'r ôl troed carbon.
Mi fydd cau ysgol Talwrn yn anhwylyd i deuluoedd wrth orfod teithio i fynd/nol plant or ysgol yn Langefni.
Bydd yn cael effaith ar blant wrth golli cysylltiadau lleol.
Bydd yr effaith yn niweidiol iawn i deuluoedd lleol gyda'r angen i deithio i Ysgol Y Graig o'r pentref. Bydd hefyd yn cael effaith niweidiol ar ansawdd bywyd y teuluoedd lleol hynny
Rwy'n credu y bydd yn dinistrio teuluoedd lleol, yr ysgol yw canolbwynt y gymuned. Bydd plant a rhieni yn colli'r gallu i gerdded i'r ysgol.
Bydd yn cynyddu cost, bydd yn cael effaith niweidiol ar eu bywyd cymdeithasol, effeithio prisiau tai, bydd ysbryd cymunedol yn cael ei ddinistrio. Bydd y siop gymunedol yn cael ei effeithio'n andwyol.
Bydd cau'r ysgol yn golygu llai o deuluoedd gyda plant yn dod i'r pentref

Beth yn eich barn fydd yr effaith yn gyffredinol ar gymunedau?

Bydd yn dod â chymunedau at eu gilydd drwy i rieni siarad gyda'i gilydd wrth giatiau'r ysgol.
Bydd Talwrn yn colli rhan hollbwysig o'i gymuned!! Yn ogystal, bydd ei chadw'n agored yn rhywle i anfon gorboblogi o'r Graig mewn ychydig o flynyddoedd!!!
Bydd Talwrn yn ddiffaith, mae gan Langefni 2 ysgol (gynradd) fawr yn barod.
Effaith na ellir ei fesur. Yr ysgol yw calon y gymuned ac mae hi'n hollbwysig ar gyfer ffyniant y gymuned.
Bydd cau'r ysgol yn chwalu'r gymuned, ac yn cael effaith ar weithgareddau'r gymuned.

Rydw i yn rhagweld pobl ifanc fel ni yn symud allan o'r pentref er mwyn gallu dewis yr addysg orau i'n plant.
Yr ysgol yw calon y gymuned. Ni ellir amcangyfri'r effaith andwyol.
Bydd y gymuned yn dioddef yn enfawr trwy golli'r ysgol leol, bydd yn rhwygo'r galon allan o bentref Cymreig ffyniannus a bydd Talwrn yn colli ei eisteddfod.
Bydd yn cael effaith andwyol ar y gymuned leol.
Lladd y gymuned.

Unrhyw sylwadau pellach

Mae uno Ysgol Talwrn gydag Ysgol Y Graig yn syniad da gan ei fod yn rhoi safon gwell o addysg i blant lleol sydd yn bwysicach na chadw adeiladau.
Ni ddylid cau'r ysgol, yn enwedig pan nad oes capasiti mewn ysgol arall. Mae cynyddu'r gallu mewn ysgol arall yn lleihau ansawdd yr addysg.
Fel cwpwl lleol sydd wedi derbyn addysg mewn ysgolion cynradd cymunedol yn lleol - yn Ysgol Talwrn ac Ysgol Bodffordd. Rydym yn gwerthfawrogi pwysigrwydd addysg mewn ysgol glos gymunedol.
Fel cwpwl lleol sydd yn gobeithio cael plant, ac yn gobeithio eu hanfon i Ysgol Talwrn, byddai cau'r ysgol yn gwneud i ni ystyried ail leoli er mwyn sicrhau cael yr addysg ydym yn dymuno i'n plant. Mae cael ysgol gymunedol glos fel Talwrn yn ganolbwynt i'n cymuned, ac rydw i yn bryderus am yr effaith fydd cau'r ysgol yn cael ar y gymuned.
Dwi o'r farn fod plant Sy'n mynychu yr 'Super Schools' yn colli allan gymaint, ddim yn cael y chwarae teg y cawsom ni fel plant mewn ysgol gymunedol.
Rydym yn llawn werthfawrogi yr addysg wych gawsom ym Modffordd a Talwrn gan roi y cychwyn gorau i ni mewn bywyd, gan gael pob cyfle oedd yn cael ei gynnig i ni.
Byddai'n benderfyniad gwael i gau yr ysgol hon yn enwedig gan fod angen cynyddu capasiti yn Ysgol Y Graig. Bydd yr angen i gynyddu capasiti yn arwain at effaith andwyol ar lefel a safon yr addysg sydd ar gael yn yr ysgol.
Ystyriwch efallai uno Talwrn gydag ysgol wledig arall ac nid Ysgol Y Graig. Mae Talwrn yn ysgol wych ac mae ganddi gefnogaeth yr holl rieni, mae'n hanfodol ei chadw'n agored.
Mae'r prosiect cyfan yn ymddangos yn wastraff o arian ac amser. Ni yw'r defnyddwyr terfynol, ac nid ydym am i Dalwrn gau. Gwrandewch ar y disgyblion a'r rhieni, nid yw hyn o fudd iddynt.

Mae ymateb yr Awdurdod i nifer o'r pwyntiau sy'n cael eu codi yn yr arolwg ar lein wedi eu cynnwys yn rhan 9 o'r adroddiad.